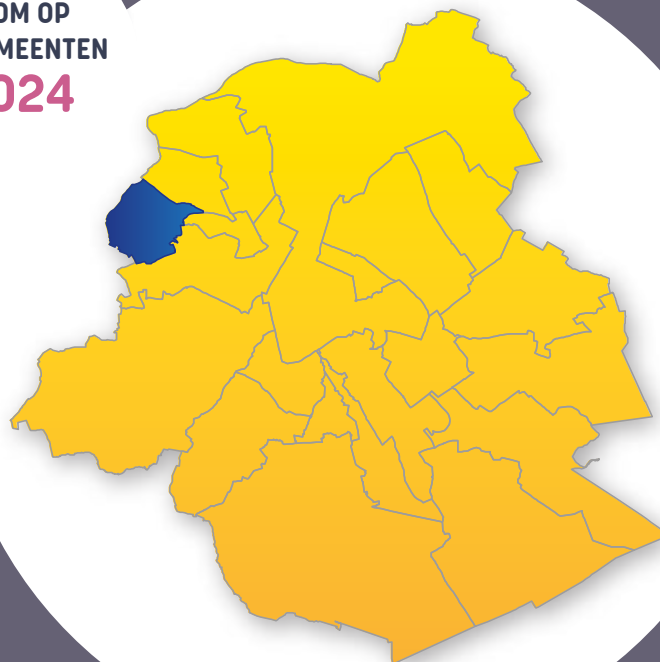

ZOOM OP
DE GEMEENTEN
2024

zoom op

SINT-AGATHA-BERCHEM

Bron

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad

Vertalingen

SA Production

Lay-out

Nathalie DA COSTA MAYA

Wettelijk depot

D/2023/9334/16

**Reproductie met bronvermelding is
toegestaan**

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en
Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
van Brussel-Hoofdstad (2024), Zoom op de
gemeenten: Sint-Agatha-Berchem, Brussels
Hoofdstedelijk Gewest en Vivalis.Brussels.

Dit document is ook beschikbaar in het Frans.

VOOR MEER INFORMATIE**Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse**

Naamsestraat 59, 1000 Brussel

bisa@perspective.brussels

<https://bisa.brussels/>

**Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad**

Marion ENGLERT marion.englert@vivalis.brussels

Jonathan UNGER jonathan.unger@vivalis.brussels

Sarah MISSINNE sarah.missinne@vivalis.brussels

Peter VERDUYCKT peter.verduyckt@vivalis.brussels

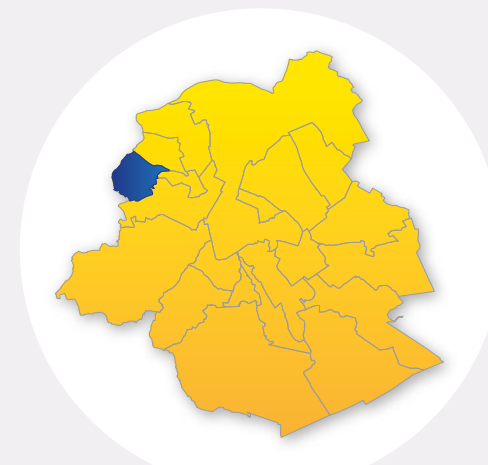
Belliardstraat 71, Bus 1, 1040 Brussel

observat@vivalis.brussels

[https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/
observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-
welzijn-van-brussel](https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-welzijn-van-brussel)

Verantwoordelijke uitgevers

Astrid ROMAIN (BISA) en Nathalie NOËL (Vivalis)

SINT-AGATHA-BERCHEM

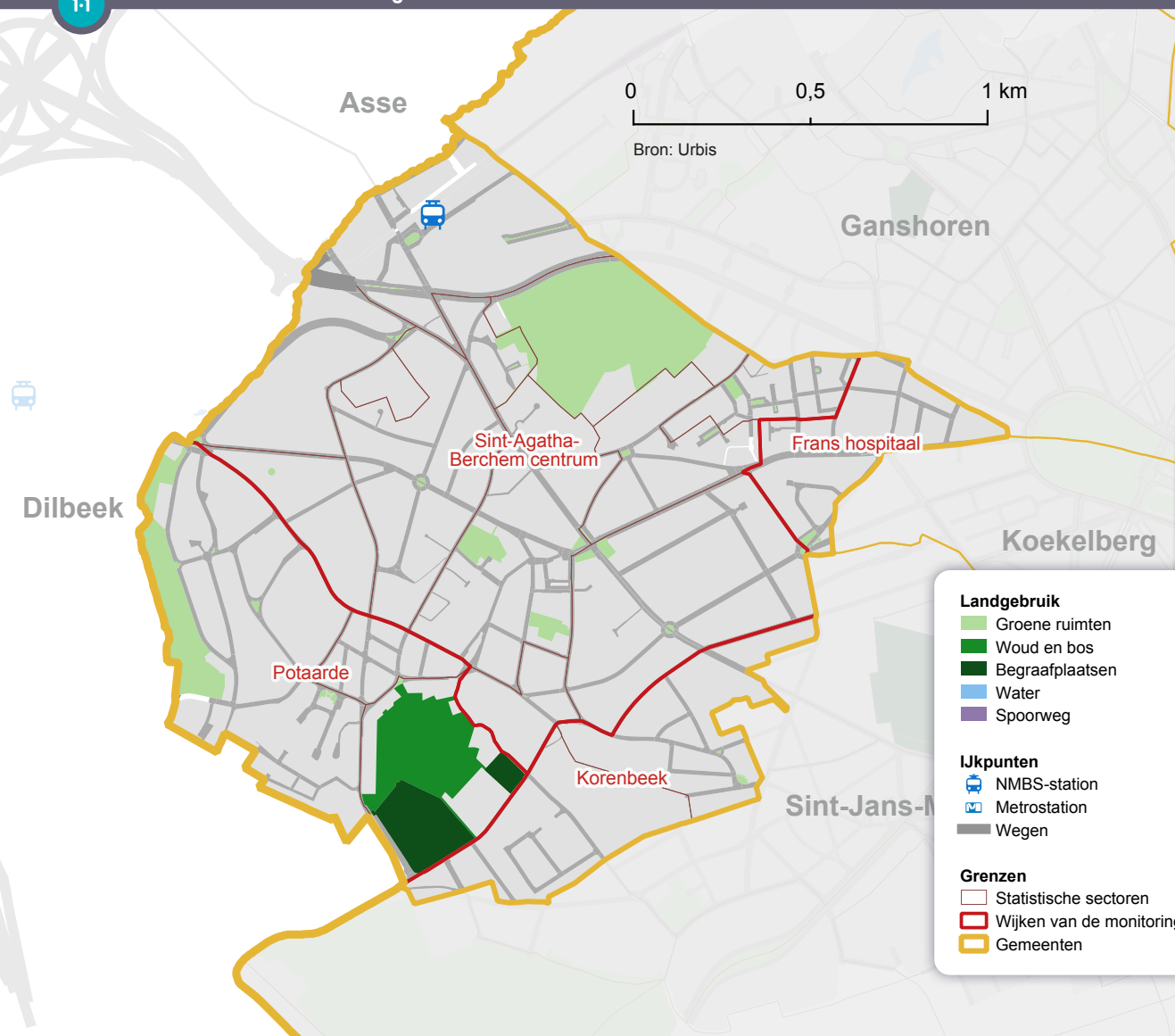
1. SINT-AGATHA-BERCHEM EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP	4
1.1. Landschap en stedenbouwkundige structuur van het gemeentelijk grondgebied	4
1.2. De inwoners en hun kenmerken	5
1.3. Uitdagingen	7
2. BEVOLKING	8
2.1. Bevolkingsdichtheid en spreiding in de gemeente	8
2.2. Evolutie en loop van de bevolking	9
2.3. Structuur volgens leeftijd en geslacht	11
2.4. Nationaliteiten	13
2.5. Huishoudens	14
3. JONGE KINDEREN	16
3.1. Evolutie en kenmerken van de geboorten	16
3.2. Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar	17
3.3. Kinderopvang: dekkingsgraad en toegankelijkheid	18
4. ONDERWIJS	19
4.1. Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar	19
4.2. Schoolbevolking: onderwijsniveau, plaats van de school en onderwijsvorm	20
4.3. Schoolachterstand	21
5. ARBEIDSMARKT	22
5.1. Sociaal-economische positie van de bevolking	22
5.2. Activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad	23
5.3. Profiel van de niet-werkende werkzoekenden	26
5.4. Kenmerken van de Berchemse loontrekkenden	27
6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT	28
6.1. Algemene situatie	28
6.2. De specifieke economische kenmerken van Sint-Agatha-Berchem	28
6.3. Bedrijfsmigraties	30

7. INKOMENS	31
7.1. Fiscale inkomens	31
7.2. Personen die een uitkering ontvangen	35
7.3. Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT)	36
8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN	37
8.1. Kernindicatoren voor de gemeentelijke financiën	37
8.2. Structuur van de belangrijkste gewone ontvangsten en uitgaven	37
8.3. Investerings	38
9. HUISVESTING	39
9.1. Kenmerken van woongebouwen	39
9.2. Sociale woningen en andere woningen van sociale aard	40
9.3. Vastgoedprijzen	42
10. MOBILITEIT EN MILIEU	43
10.1. Mobiliteit	43
10.2. Milieu	45
11. GEZONDHEID	49
11.1. Levensverwachting en mortaliteit	49
11.2. Algemene gezondheidstoestand	51
11.3. Preventie	54
11.4. Focus op de oudere bevolking	55
GLOSSARIUM	56
LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN / MEER WETEN	60
BIBLIOGRAFIE	61

1. SINT-AGATHA-BERCHEM EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP

1-1

Referentiekaart van Sint-Agatha-Berchem

1.1. LANDSCHAP EN STEDENBOUWKUNDIGE STRUCTUUR VAN HET GEMEENTELIJK GRONDGEBIED¹

Sint-Agatha-Berchem (3 km², 2% van het gewestelijk grondgebied) is een gemeente in het noordwesten van het Brussels Gewest. In het westen grenst ze aan Dilbeek en Asse (Vlaams Gewest), in het noordoosten aan Ganshoren, in het oosten aan Koekelberg en in het zuiden aan Sint-Jans-Molenbeek. De gemeente wordt doorkruist door twee belangrijke verkeersassen: de Gentsesteinweg en de Keizer Karellaan.

De referentiekaart ¹⁻¹ geeft weer hoe de gemeente statistisch wordt opgedeeld, meer bepaald in de [statistische sectoren](#)² en de [wijken](#) van de Wijkmonitoring. De gemeente Sint-Agatha-Berchem telt vier wijkmonitoring wijksgrenzen: Sint-Agatha-Berchem Centrum, Potaarde, de wijk Frans Hospitaal (Sint-Agatha-Berchem, Koekelberg en Molenbeek) en Korenbeek (Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek).

De gemeente Berchem ontwikkelde zich historisch rond de Sint-Agathakerk en de Steenweg op Groot-Bijgaarden (nu: Groot-Bijgaardenstraat). De gemeente behield haar landelijke karakter tot het einde van de Eerste Wereldoorlog. Vanaf dan kende Sint-Agatha-Berchem een aanhoudende bevolkingsgroei, waardoor het landelijke dorp veranderde in een residentiële gemeente van Brussel. Vandaag concentreert

¹ Dit gedeelte is opgesteld op basis van de vorige versie van Zoom op de gemeenten (2016) en het boek 'La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique' (Jaumain, 2008).

² De in het blauw aangegeven woorden worden in het glossarium op het einde van dit document toegelicht.

het grootste deel van de bevolking zich in het centrum van de gemeente (rond het Schweitzerplein) en ten oosten ervan, in de wijk van het voormalige Frans Hospitaal (nu het Valida Ziekenhuis) **1-2**.

De gemeente, die een residentieel karakter heeft, maakt deel uit van de **tweede ring** en heeft een relatief gediversifieerd vastgoedbestand. Bijna alle woningen zijn na 1920 gebouwd en bijna een vierde na 1980. Er moet worden opgemerkt dat huizen oververtegenwoordigd zijn in de gemeente. De gemeente heeft een aanzienlijke oppervlakte aan groen ruimte behouden, een herinnering aan haar landelijke verleden.

De landschappelijke en stedenbouwkundige structuur van de gemeente kan worden onderverdeeld in drie delen: het centrum van Sint-Agatha-Berchem, met de oude dorpskern en het plateau van de Zavelenberg in het noorden; het lagergelegen deel in de vallei van de Molenbeek in het zuiden; en het deel in de buurt van de Basiliek van Koekelberg in het oosten.

Het centrum en het plateau van de Zavelenberg

Het plateau van de Zavelenberg, gelegen in het noorden van de gemeente tegenover het handels- en industriegebied tussen de Keizer Karellaan en de spoorlijn, heeft zijn landelijke uitstraling behouden. Het vormt een uitgestrekte groene ruimte met hoge biologische waarde, die het statuut van natuurreservaat en beschermd landschap heeft. De Groene Wandeling loopt door dit natuurgebied.

In het centrum van de gemeente, tussen de voormalige Sint-Agathakerk en het Schweitzerplein, begon de stedelijke ontwikkeling tegen het einde van de 19de eeuw, aanvankelijk in de vorm van enkele buitenverblijven, en nam ze toe na de Eerste Wereldoorlog. Het huidige woningbestand bestaat uit appartementen, woningen in gesloten en halfopen bebouwing, bel-etagewoningen en villa's.

De sociale woonwijken liggen in het centrum van Sint-Agatha-Berchem. De Cité Moderne, in het noordoosten, is een mix van een tuinstad uit het interbellum en meer recente sociale woningen. De appartementsgebouwen in het Hunderenveld, op de grens met Dilbeek, vervullen het aanbod van sociale woningen van de gemeente (8 sociale woningen per 100 privéhuishoudens, een verhouding die iets hoger ligt dan die van het gewestelijke aanbod van 7 per 100).

Lagere deel gelegen in de Molenbeekvallei

Dit gebied omvat de woonwijken Potaarde en Korenbeek in het zuiden en zuidwesten van de gemeente. Ze zijn minder dichtbevolkt en tellen ook meer woningen in halfopen bebouwing en eengezinswoningen dan het oosten van de gemeente. In het westen liggen groene gebieden, zoals het natuurreservaat Kattebroek (aan de rand van Vlaanderen) en het Wilderbos (nabij de begraafplaats van Sint-Agatha-Berchem).

Oostelijke wijken grenzend aan het plateau van de Basiliek van Koekelberg

Het oostelijke deel van de gemeente grenst aan de Basiliek van Koekelberg en bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen. Er zijn ook een aantal recentere gebouwen, bel-etagewoningen, woningen in gesloten bebouwing en appartementsgebouwen, waarvan de meeste klein zijn. De straten hebben hun groene karakter behouden en de wijk ligt in de nabijheid van het Elisabethpark, dat de Basiliek van Koekelberg omringt. Sinds de volledige renovatie en uitbreiding van het voormalige Frans Hospitaal bevindt zich hier een neurolocomotorisch en geriatrisch revalidatiecentrum (het Valida Ziekenhuis), het grootste in het Brussels Gewest. Het ontvangt veel patiënten uit de randgemeenten.

1.2. DE INWONERS EN HUN KENMERKEN

Demografisch profiel

De **bevolking** van de gemeente is in Sint-Agatha-Berchem, net als in het Brussels Gewest, sinds het midden van de jaren negentig onafgebroken toegenomen. Tussen 2012 en 2022 nam de bevolking van Sint-Agatha-Berchem met 10 % toe (+2.367 inwoners), wat hoger is dan het gewestelijke gemiddelde (+7 %). De migratiedynamiek van de gemeente is iets zwakker dan op niveau van het Gewest.

In 2022 telt de gemeente Sint-Agatha-Berchem officieel 25.298 inwoners, of 2 % van de bevolking van het Brussels Gewest. Dat is zonder rekening te houden met de **niet-officiële bevolking** die volgens de beschikbare indicatoren in de gemeente lijkt te verblijven (een aantal dat lager ligt dan in de gemeenten van de **arme sikkels**, maar hoger dan in de gemeenten van het zuidoosten).

Wat de **leeftijdsstructuur** betreft, verschilt de bevolking van de gemeente van de gewestelijke bevolking in de zin dat kinderen en adolescenten oververtegenwoordigd zijn, terwijl jongvolwassenen (25-39 jaar) heel duidelijk ondervertegenwoordigd zijn. Vandaag is een kwart van de bevolking er jonger dan 18 jaar. Het aandeel senioren (65 jaar en ouder) in de gemeentelijke bevolking blijft echter groter dan in het Gewest.

Huishoudens (al dan niet eenoudergezinnen) met kinderen zijn in Sint-Agatha-Berchem proportioneel talrijker dan in het Gewest. Het omgekeerde geldt voor eenpersoons-**huishoudens**. Tussen 2012 en 2022 is het aantal grote huishoudens sterk geëvolueerd.

Personen met een buitenlandse **nationaliteit** vertegenwoordigen 20 % van de bevolking (een kleiner aandeel dan in het Gewest). Ze komen minder vaak uit EU14-landen (**zonder België**) of OESO-landen dan op gewestelijk niveau. Personen uit de nieuwe lidstaten (**EU-13**) zijn daarentegen oververtegenwoordigd bij de bevolking met een buitenlandse nationaliteit van

de gemeente. Het aantal Roemeense onderdanen is sterk toegenomen en vormt nu de meest voorkomende buitenlandse nationaliteit in de gemeente, na de Marokkaanse onderdanen. Het aandeel personen die uit Afrika en in het bijzonder uit Noord-Afrika komen in de buitenlandse bevolking, is groter in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest. De buitenlandse bevolking van de gemeente komt dus minder vaak uit landen waar de personen die naar België emigreren, vaker tot een meer welvarende bevolkingsgroep behoren, zoals hoogopgeleide internationale werknemers.

Sociaal-economisch profiel

De gemeente Berchem wordt gekenmerkt door een middenklassebevolking. Het mediane **inkomen** komt overeen met dat van Brussel, terwijl de inkomensongelijkheid iets lager is. Er zijn echter sociaal-ruimtelijke ongelijkheden tussen bijvoorbeeld de meer welvarende wijken in het zuiden van de gemeente en de meer centraal gelegen wijken of wijken met sociale woningen.

In de periode 2009-2019 merken we een daling van de inkomens, die zichtbaar is in alle statistische sectoren van de gemeente.

Bepaalde gemeentelijke **arbeidsmarktindicatoren** zijn iets beter dan voor het Gewest (waar ze ongunstig zijn): de **activiteitsgraad** en de **werkgelegenheidsgraad** zijn hoger en de **werkloosheidsgraad** is lager.

Het aandeel personen met een **laag tot gemiddeld inkomen**, een **vervangingsinkomen (met uitzondering van pensioen)** of een **bijstandsuitkering** ligt evenwel even hoog als in het Gewest. Hoewel het aandeel van de bevolking (18-64 jaar) dat een werkloosheids- of inschakelingsuitkering ontvangt, tussen 2011 en 2021³ is gedaald, is het minder sterk gedaald dan op gewestelijk niveau. Vandaag bedraagt het aandeel van de bevolking dat deze uitkeringen⁴ ontvangt, 9,1 % (tegenover 8,5 % voor het Gewest). Het aantal personen dat een leefloon ontvangt, is bijna verdubbeld en hun aandeel in de bevolking is toegenomen, hoewel het nog steeds kleiner is dan in het Gewest. Vandaag ontvangt 10 % van de bevolking van 65 jaar en ouder de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). In 2011 bedroeg dat aandeel nog 6 %. Ten slotte geniet een kwart van de bevolking een verhoogde tegemoetkoming voor terugbetaling van geneeskundige verzorging.

De ongelijkheden tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt zijn aanzienlijk in Sint-Agatha-Berchem (net als in andere Brusselse gemeenten). Mannen geven een hoger inkomen aan, ongeacht de gezinssituatie. Het verschil in **werkloosheidsgraad** tussen mannen

en vrouwen is groter in de gemeente dan in het Gewest en in het nadeel van de vrouwen. Vrouwen worden in de gemeente vaker deeltijds tewerkgesteld dan mannen.

Onder de **personen die in Sint-Agatha-Berchem werken**, merken we een hoger aandeel zelfstandigen en werknemers dan in het Brussels Gewest. Daartegenover zijn arbeiders en ambtenaren minder goed vertegenwoordigd, onder andere omdat er in de gemeente geen grote supralokale besturen aanwezig zijn. Er zijn in de gemeente enkele relatief grote activiteitencentra gevestigd (winkelcentrum, revalidatieziekenhuis), die een invloed hebben op de werkgelegenheidsstructuur. Banen in de handel en de gezondheidszorg zijn oververtegenwoordigd in de gemeente.

De financiën van de gemeente worden deels beïnvloed door de sociaaleconomische situatie van de inwoners, maar ook door de bijkomende onroerende voorheffingen, de subsidies die de gemeente ontvangt, de uitgavenkeuzes ... In Sint-Agatha-Berchem was er tussen 2015 en 2020 soms een overschot en soms een tekort op de gewone begroting. Het inkomen per inwoner uit de personenbelasting in Sint-Agatha-Berchem is iets hoger dan in de 19 gemeenten samen, wat deels te wijten is aan een aanvullende inkomstenbelasting die hoger is dan het gemiddelde van de 19 gemeenten. De opbrengst van de bijkomende heffing op de onroerende voorheffing in Sint-Agatha-Berchem ligt daarentegen lager dan het gemiddelde van de Brusselse gemeenten.

Zoals reeds vermeld, is Sint-Agatha-Berchem een gemeente met een sterke aanwezigheid van gezinnen met kinderen. Die **gezinnen met kinderen** hebben te kampen met een aantal problemen. Het gaat in de eerste plaats om materiële moeilijkheden: een vijfde van de geboorten in Sint-Agatha-Berchem vindt plaats in een gezin (éénoudergezin of gezin, bestaande uit een koppel) zonder inkomen uit arbeid. Ten tweede is de dekkingsgraad van kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar lager dan op gewestelijk niveau en is het aantal kinderopvangplaatsen tussen 2015 en 2020 zelfs teruggelopen. Gezien het aantal kinderen in de gemeente is het schoolaanbod slecht. Slechts 30 % van de kinderen van Sint-Agatha-Berchem gaat naar school in de gemeente waar ze wonen.

Het **opleidingsprofiel van de inwoners van de gemeente** komt in grote lijnen overeen met dat van alle jongeren in Brussel. Een derde van de Berchemse leerlingen in het secundair onderwijs (2de en 3de graad) is ingeschreven in het algemeen onderwijs. De schoolachterstand is vergelijkbaar met die in het Gewest en betreft toch 19 % van de leerlingen in het secundair onderwijs.

Wat **huisvesting** betreft, blijven de vastgoedprijzen en huurprijzen in Sint-Agatha-Berchem iets lager dan op gewestelijk niveau. De woningen zijn vrij recent. De mediane verkoopprijzen van appartementen stijgt sneller in Sint-Agatha-Berchem dan de gewestelijke mediaan. Het socialewoningbestand is iets sterker ontwikkeld dan in het Gewest.

3 Dat komt onder andere doordat de toegang tot die tegemoetkomingen in 2015 werd gewijzigd. Naar aanleiding van een aantal hervormingen voor het recht op werkloosheidsuitkering en in het bijzonder op inschakelingsuitkeringen zijn de voorwaarden voor deze uitkeringen strenger geworden.

4 Het gaat niet om de werkloosheidsgraad. De werkloosheidsgraad van Sint-Agatha-Berchem (2019) bedraagt 15,3 %.

Op het gebied van **milieukwaliteit** lijkt de gemeente relatief gespaard te blijven van geluidsoverlast en luchtvervuiling. Bovendien liggen in Sint-Agatha-Berchem meerdere groene ruimten, wat betekent dat de gemeente relatief weinig tekortkomingen van dit type heeft.

Gezondheid

Voor de periode 2017-2019 is de **levensverwachting** van vrouwen bij de geboorte in Sint-Agatha-Berchem iets hoger dan in het Brussels Gewest. Niettemin is de leeftijdsgestandaardiseerde vroegtijdige sterfte (vóór 75 jaar) voor beide geslachten hoger dan in het Brussels Gewest.

De inwoners van Berchem nemen op dezelfde manier deel aan de belangrijkste kankerscreeningprogramma's als alle Brusselaars. Het deelnamepercentage is echter laag in vergelijking met de andere gewesten en de internationale doelstellingen.

Sint-Agatha-Berchem heeft een iets hoger percentage bedden in rust- en verzorgingstehuizen dan het gewestelijke gemiddelde. Mannen van 65 jaar en ouder wonen vaker in een rust- en verzorgingstehuis dan mannen van dezelfde leeftijd in Brussel als geheel. Bovendien zijn de begunstigden van een verhoogde tegemoetkoming ontegensprekelijk oververtegenwoordigd in de rust- en verzorgingstehuizen, meer nog in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest als geheel.

1.3. UITDAGINGEN

Uit dit statistische overzicht van de gemeente Sint-Agatha-Berchem kunnen we meerdere uitdagingen afleiden.

Demografische veranderingen om rekening mee te houden

De bevolking van de gemeente is sinds 2015 aanzienlijk toegenomen, uitgezonderd in jaren die getroffen werden door de COVID-19-crisis. Deze groei ging gepaard met een verjonging van de bevolking en een toename van bepaalde leeftijdsgroepen, onder wie kinderen en tieners. Ook merken we een sterke groei van het aantal grote huishoudens.

Die ontwikkelingen vinden plaats in een gemeente waar de dekkingsgraad van de kleuterontvang en de relatieve capaciteit van de basis- en middelbare scholen laag zijn. De uitdagingen op het gebied van openbare infrastructuur, zoals het aantal beschikbare plaatsen in kinderopvang en scholen, blijven dus van kracht voor de gemeente. Tegelijkertijd is het aandeel van de ouderen in de bevolking in de gemeente wel licht gedaald, maar blijft het toch groter dan het gewestelijke cijfer. Het aantal ouderen is ook toegenomen, waardoor de aard van de behoeften in de gemeente toeneemt.

Met betrekking tot de behoeften van de bevolking, moet ook rekening worden gehouden met multiculturaliteit en de toename van het aantal personen met een buitenlandse nationaliteit.

Toenemende onzekerheid voor de bevolking

Tot 2017 en opnieuw in 2020 kende de gemeente een toename van het aantal en het aandeel van leefloners⁵.

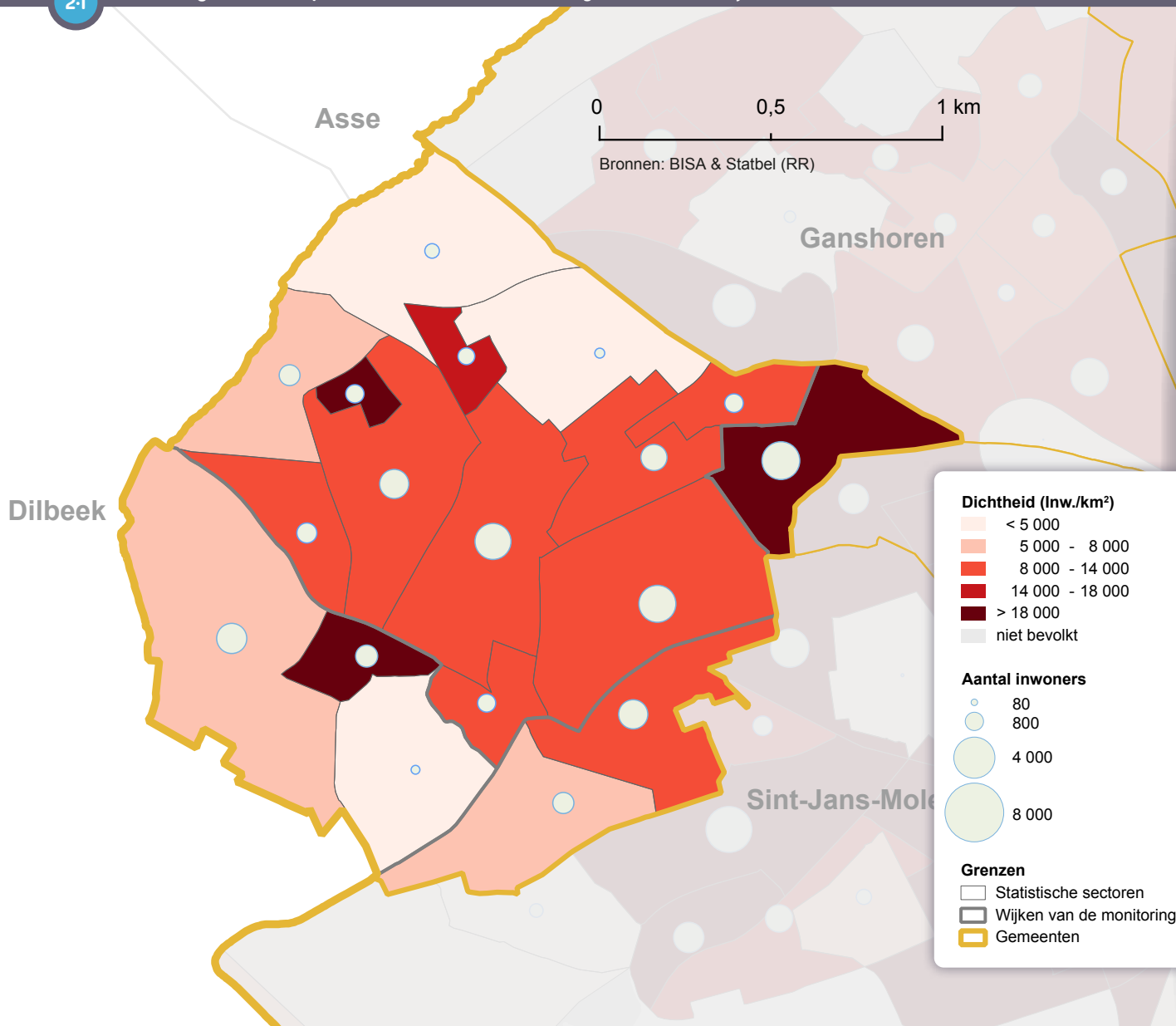
Ook het aandeel personen dat een IGO ontvangt, neemt toe. Bovendien hebben alle statistische sectoren van de gemeente te maken met een daling van het mediane inkomen na belastingen per inwoner. We kunnen dus besluiten dat de situatie van de bevolking in de gemeente geleidelijk aan onzekerder wordt. Die toenemende onzekerheid kan het gevolg zijn van veranderingen in de situatie van de oude inwoners van de gemeente, maar ook van de komst (vanuit het buitenland en vanuit andere gemeenten in Brussel of België) van meer kwetsbare huishoudens.

De uitdagingen op het gebied van infrastructuur hebben dus ook betrekking op het aanbod van huisvesting die voor iedereen toegankelijk is, in een context van demografische groei, maar ook van stijgende vastgoedprijzen in de gemeente en de onzekerheid van de bevolking.

⁵ Dat is gedeeltelijk te wijten aan een verandering in de voorwaarden voor werkloosheidsuitkeringen. Maar wat de oorzaak ook is, de stijging heeft gevolgen voor de gemeente.

2. BEVOLKING

2.1 Bevolkingsdichtheid per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, 1 januari 2021

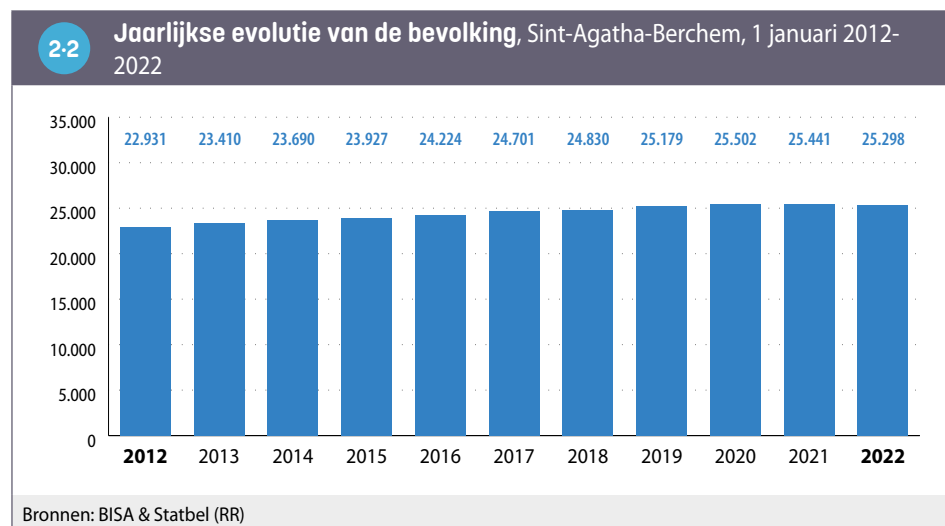

2.1. BEVOLKINGSDICHTHEID EN SPREIDING IN DE GEMEENTE

Op 1 januari 2022 telt de gemeente Sint-Agatha-Berchem officieel 25.298 inwoners, of 2,1 % van de bevolking van het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt 8575 inwoners per km². Sint-Agatha-Berchem is dichter bevolkt dan het Gewest als geheel (7528 inwoners per km² op 01/01/2022). De bevolkingsdichtheid in de gemeente varieert van plaats tot plaats ^{2.1}. Drie wijken lijken dichter bevolkt: de statistische sector Monnet, met hoge appartementsgebouwen, de wijk Frans Hospitaal (in het oosten van de gemeente) en de omgeving van de Louis De Smetstraat, beide met gemengde bebouwing (eengezinswoningen, kleine en minder kleine appartementsgebouwen). Andere gebieden zijn echter zeer dunbevolkt: het Wilderbos en de begraafplaats in het zuiden van de gemeente, het natuurreservaat Zavelenberg en de omgeving van het winkelcentrum Basilix in het noordwesten. Meer dan één op de zes inwoners van Sint-Agatha-Berchem woont in een wijk met een bevolkingsdichtheid van meer dan 20.000 inwoners per km².

2.2. EVOLUTIE EN LOOP VAN DE BEVOLKING

In tien jaar (tussen 01/01/2012 en 01/01/2022) is de bevolking met bijna 2370 inwoners toegenomen, wat een groei van 10 % betekent **2-2**. Die stijging is groter dan die van de Brusselse bevolking als geheel (+7 % op gewestelijk niveau).

Tussen begin 2012 en eind 2019 is de bevolkingsgroei constant gebleven (zij het met verschillende snelheden). De bevolkingsgroei van de gemeente was globaal gezien hoger dan die van het Gewest. Daartegenover waren 2020 en 2021 jaren van demografische achteruitgang (-0,2 % in 2020 en -0,6 % in 2021), wat niet het geval was op gewestelijk niveau.

Meer gedetailleerd is de bevolkingsgroei te wijten aan een combinatie van drie factoren **2-3**:

- het natuurlijk saldo
- het intern migratiesaldo
- het internationaal migratiesaldo.

In Sint-Agatha-Berchem, net als in het Gewest in zijn geheel, is het **natuurlijke saldo** in 2021 positief (+136). Dat betekent dat het aantal geboorten (328) hoger ligt dan het aantal sterfgevallen (192). In verhouding tot de bevolking bedraagt het natuurlijke saldo in Sint-Agatha-Berchem in 2021 5,45 ‰. Die waarde ligt dicht bij die van het Gewest (5,6 ‰). Het geboortecijfer (12,9 ‰) en het sterftecijfer (7,6 ‰) zijn ook ongeveer dezelfde als die van het Gewest.

Anderzijds verschilt de gemeente Sint-Agatha-Berchem van het Gewest in termen van nettomigratie.

2-3 Loop van de bevolking in 2021

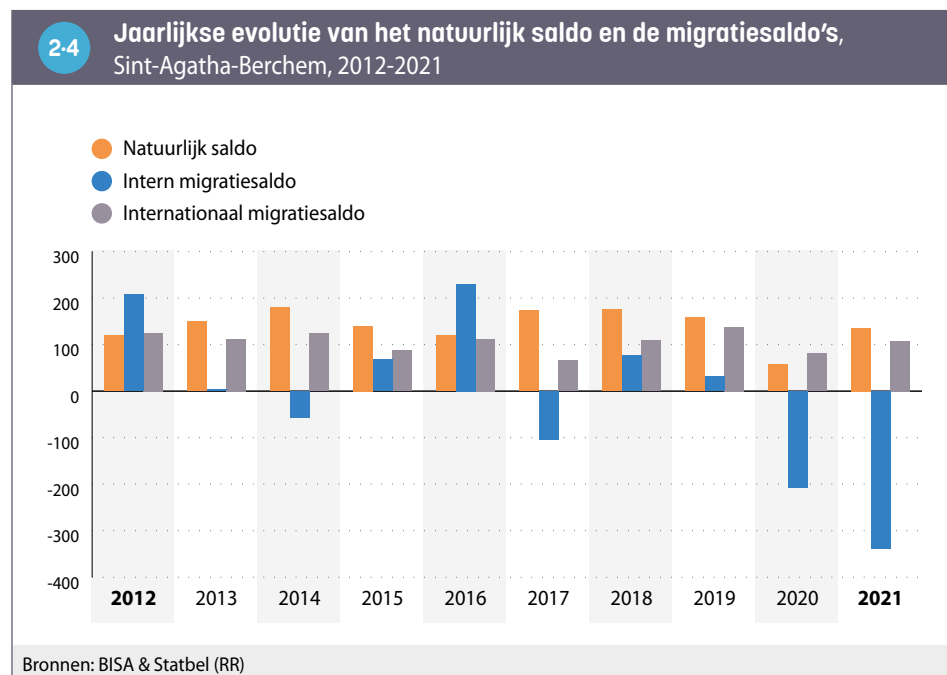
	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Natuurlijke loop				
Geboorten	328	12,9 ‰	15.690	12,8 ‰
Overlijden	192	7,6 ‰	8.849	7,2 ‰
Natuurlijk saldo	136	5,4 ‰	6.841	5,6 ‰
Interne migraties				
Inwijking	1767	69,7 ‰	89.758	73,5 ‰
Uitwijking	2106	83,0 ‰	110.809	90,7 ‰
Intern migratiesaldo	-339	-13,4 ‰	-21.051	-17,2 ‰
Internationale migraties				
Immigratie (inclusief heringeschreven en inkomende veranderingen van register)	349	13,8 ‰	48.414	39,6 ‰
waarvan Niet-EU	160	6,3 ‰	16.406	13,4 ‰
Emigratie (inclusief ambtshalve geschrapt en uitgaande veranderingen van register)	241	9,5 ‰	31.449	25,8 ‰
waarvan Niet-EU	35	1,4 ‰	7.079	5,8 ‰
Internationaal migratiesaldo	108	4,3 ‰	16.965	13,9 ‰
waarvan Niet-EU	125	4,9 ‰	9.327	7,6 ‰
Totaal aangroei (inclusief statistische aanpassing)				
Jaarlijkse bevolkingsgroei	-143	-0,6 ‰	2.667	0,2 ‰
Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (tussen 1 januari 2012 en 1 januari 2022)	1,0 ‰	1,0 ‰		0,7 ‰

Bronnen: BISA & Statbel (RR)
Noot: de statistische aanpassing omvat laattijdig geregistreerde wijzigingen (na 1 maart van het volgende jaar).

In Sint-Agatha-Berchem is het **interne migratiesaldo** (het saldo met betrekking tot migratie van of naar andere Belgische gemeenten) in 2021 negatief. Een negatief saldo betekent dat meer inwoners de gemeente verlaten en naar een andere Belgische gemeente verhuizen dan omgekeerd. Het interne migratiesaldo in verhouding tot de bevolking is minder negatief in Sint-Agatha-Berchem (-13,4 ‰) dan in het Gewest (-17,2 ‰). Dat kan worden verklaard doordat inwoners van de gemeente minder geneigd zijn dan de Brusselaars om hun gemeente te verlaten en in een andere Belgische gemeente te gaan wonen, ook al is de gemeente ook minder aantrekkelijk voor inwoners van andere Belgische gemeenten. Figuur **2-4** laat zien dat het interne migratiesaldo van jaar tot jaar aanzienlijk varieert en in sommige jaren positief is.

Het **internationale migratiesaldo** (migratie met het buitenland) is positief in Sint-Agatha-Berchem, aangezien het aantal personen dat uit het buitenland kwam en zich in de gemeente vestigde (349), groter is dan het aantal personen dat de gemeente verliet om zich in het buitenland te vestigen (241⁶). Dat positieve saldo voor de gemeente (+4,3‰) is echter aanzienlijk lager dan dat van het Gewest (+13,9‰). De gemeente is minder een toegangspoort voor internationale immigratie dan andere delen van het Gewest.

In Sint-Agatha-Berchem heeft de COVID-19-crisis, net als in het Brussels Gewest, een invloed gehad op de natuurlijke loop en de migratie **2.4**. Het natuurlijke saldo was in 2020 lager (+57) dan in de voorgaande jaren (gemiddeld +152 tussen 2012 en 2019). Dat komt door de aanzienlijke stijging van het aantal sterfgevallen (197 sterfgevallen in 2019, tegenover 298 in 2020, dus x 1,5), terwijl het aantal geboorten vrijwel gelijk bleef (356 in 2019, tegenover 355 in 2020).

Ook op het gebied van de migratieloop was 2020 een bijzonder jaar. Wat interne migratie betreft, is er een daling van het aantal immigranten en vrijwel geen verandering in het aantal

emigranten. Het interne migratiesaldo is dus negatief geworden in 2020 (-208), terwijl het in 2019 positief was (+32). Het saldo blijft in 2021 negatief.

Ook de internationale migratie was minder intens. Ook hier is de immigratie sterker gedaald dan de emigratie. Hoewel het internationale migratiesaldo in 2020 net als in 2019 positief blijft, is het toch gedaald (van +138 in 2019 naar +81 in 2020). In 2021 is het nog niet terug op het niveau van 2019 **2.4**.

En de niet-officiële bevolking?

Naast de **officiële bevolking** telt elke gemeente een bepaald aantal personen die er wonen, maar niet tot de officiële bevolking worden gerekend (asielzoekers, illegale buitenlanders/personen zonder papieren, diplomaten en hun gezinsleden...). Specifiek wat de geboorten en overlijdens betreft, zijn de gegevens van de **Statistische formulieren voor geboorten en overlijdens** een nuttige aanvulling op de officiële bevolkingsgegevens. Ze maken immers melding van alle personen die geboren en overleden zijn in het Brussels Gewest, niet alleen van wie er officieel verblijft⁷. Zo werden er in 2019 zes geboorten niet opgenomen in het officiële bevolkingsregister in Sint-Agatha-Berchem (d.w.z. 2 % van de geboorten, tegenover 3 % voor het Gewest als geheel).

Daarnaast ontvingen in 2021 140 personen **dringende medische hulp** (DMH) van het OCMW (POD Maatschappelijke Integratie). Als dat cijfer wordt gerelateerd aan de gemeentelijke bevolking, ligt het aandeel iets lager in Sint-Agatha-Berchem (0,6 %) dan in het Gewest (1,2 %). Dat betekent dat er in Berchem blijkbaar minder personen zonder papieren verblijven dan het Brusselse gemiddelde, maar meer dan in de zuidoostelijke gemeenten. Volgens een schatting van het KCE (2015)⁸ schommelt het aandeel personen zonder papieren die gebruikmaken van DMH, tussen 10 % en 20 %.

6 Deze aantallen omvatten registerwijzigingen, schrappingen en herinschrijvingen na schrapping.

7 Het verschil tussen het aantal geboorten dat wordt geregistreerd op basis van de geboorteakten en het aantal dat wordt geregistreerd in het Rijksregister, kan verschillende oorzaken hebben. Als de moeder niet is ingeschreven in het Rijksregister (bijvoorbeeld als ze geen verblijfsvergunning heeft), wordt de geboorte wel geregistreerd in de Formulieren voor geboorten, maar niet in het Rijksregister. Omgekeerd, als de moeder legaal in België verblijft, maar de geboorte in het buitenland plaatsvindt, wordt deze niet geregistreerd in de formulieren voor geboorten, maar wel in het Rijksregister.

8 Roberfroid D. et al, 2015.

2.3. STRUCTUUR VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT

De bevolking van de gemeente Sint-Agatha-Berchem is iets ouder dan de bevolking van Brussel in zijn geheel. De gemiddelde leeftijd op 1 januari 2022 is 38,4 jaar, tegenover 37,8 in het Brussels Gewest. Het aandeel van de bevolking boven de 65 jaar (15,6 %) ligt er ook hoger dan het gewestelijke gemiddelde (13,1 %) ²⁻⁵.

Het aandeel kinderen van 0-17 jaar (25,1 %) is echter ook groter dan in het Gewest als geheel (22,4 %). De leeftijdsgroep van 18-64 jaar vertegenwoordigt dus een kleiner deel van de bevolking dan in de rest van het Gewest.

De bevolking van de gemeente heeft overigens de neiging te verjongen. Tussen 2012 en 2022 is de gemiddelde leeftijd gedaald, het aandeel van de 0-17-jarigen gestegen en het aandeel 65-plussers gedaald. Die trends (met uitzondering van de daling van het aandeel 65-plussers) worden in deze periode niet waargenomen in het Gewest ²⁻⁶.

Tot slot is het aandeel mannen in Sint-Agatha-Berchem kleiner dan op gewestelijk niveau ²⁻⁶. In het algemeen kan dat verklaard worden door:

- De leeftijd van de gemeentelijke bevolking. Er worden over het algemeen iets meer jongens dan meisjes geboren. Die verhouding neemt af en keert vervolgens om in de loop van het leven, waarbij vrouwen uiteindelijk de overgrote meerderheid van de senioren vormen. De [levensverwachting](#) van vrouwen is dus hoger: op elke leeftijd sterven mannen meer dan vrouwen. Een oudere bevolking is daarom vaak vrouwelijker.
- De aanwezigheid van bevolkingsgroepen met een migratieachtergrond. Bij sommige migraties zijn vaker mannen dan vrouwen betrokken en gaat het meestal om jongvolwassenen.

In Sint-Agatha-Berchem zijn er 54 mannen voor elke 100 vrouwen ouder dan 80 jaar. Maar in de gemeente merken we ook een gebrek aan evenwicht tussen mannen en vrouwen op andere leeftijden. Ook in de leeftijdsgroep 35-39 jaar zijn er minder mannen (83 mannen voor elke 100 vrouwen). Dit is een bijzonderheid van de gemeente.

2-5 Uitsplitsing van de bevolking per leeftijdsgroep, 1 januari 2012 en 2022

	Sint-Agatha-Berchem				Brussels Gewest			
	01/01/2012		01/01/2022		01/01/2012		01/01/2022	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0 - 17 jaar	5.391	23,5	6.353	25,1	255.118	22,4	273.645	22,4
18 - 64 jaar	13.851	60,4	15.000	59,3	730.020	64,1	788.876	64,5
65 jaar en ouder	3.689	16,1	3.945	15,6	153.716	13,5	160.116	13,1
Totaal	22.931	100	25.298	100	1.138.854	100	1.222.637	100

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2-6 Indicatoren over de structuur van de bevolking, 1 januari 2012 en 2022

	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest	
	01/01/2012	01/01/2022	01/01/2012	01/01/2022
Gemiddelde leeftijd totaal (jaar)	39,2	38,4	37,5	37,8
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	37,6	37,4	36,1	36,7
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	40,6	39,5	38,9	38,8
Senioriteitscoëfficiënt [80+/65+] (%)	32,7	29,4	33,1	29,2
Geslachtsverhouding (%)	91,0	93,5	94,3	96,5

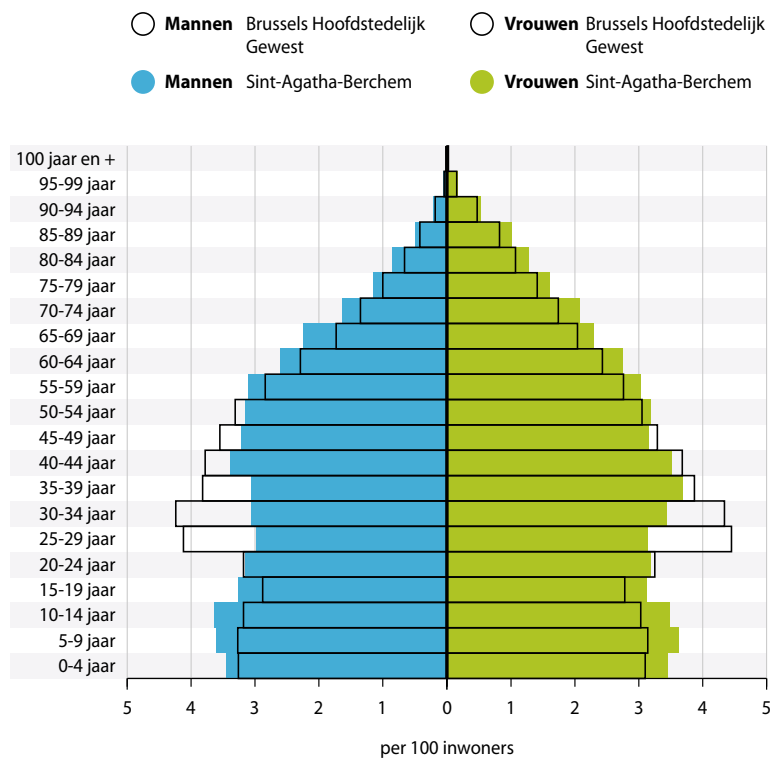
Bronnen: BISA & Statbel (RR)

De eerste vergelijkende leeftijds piramide **2.7** toont een aantal specifieke kenmerken van de gemeente in vergelijking met het Gewest als geheel. Ten eerste zijn kinderen en jongeren onder de 20 jaar beter vertegenwoordigd. De volwassenen (tussen 25 en 39 jaar) zijn daarentegen minder goed vertegenwoordigd in de gemeente dan in het Gewest in zijn geheel. Dat wijst op een hoger gemiddeld aantal kinderen per volwassene in de vruchtbare leeftijd in de gemeente. Bovendien zijn er, zoals reeds vermeld, onevenwichtigheden tussen mannen en vrouwen die niet of niet zo sterk aanwezig zijn in het Gewest (bijvoorbeeld in de leeftijdsgroep 30-39 jaar). Tot slot lijken senioren beter vertegenwoordigd te zijn in de gemeente.

De tweede piramide **2.8** vergelijkt de situatie van de gemeente tussen 2012 en 2022. We zien dat de evolutie van het bevolkingscijfer de afgelopen tien jaar vooral sterk was in de leeftijdsgroep van 5-19 jaar, waarvan het aantal met 23 % is toegenomen. De groei in de leeftijdsgroep van 20-29 jaar (+12 %) is veel meer toe te schrijven aan de groei van het aantal jonge mannen (+21 %) dan jonge vrouwen (+4 %), wat verband kan houden met het profiel van de migranten (vaker jonge mannen). Hoewel het aandeel senioren in de gemeente licht is gedaald (zie hierboven), is hun aantal gestegen (+7 %). Die toename is duidelijker bij mannen dan bij vrouwen. De kleinste toename betreft de leeftijdsgroep van 30-54 jaar.

2.7

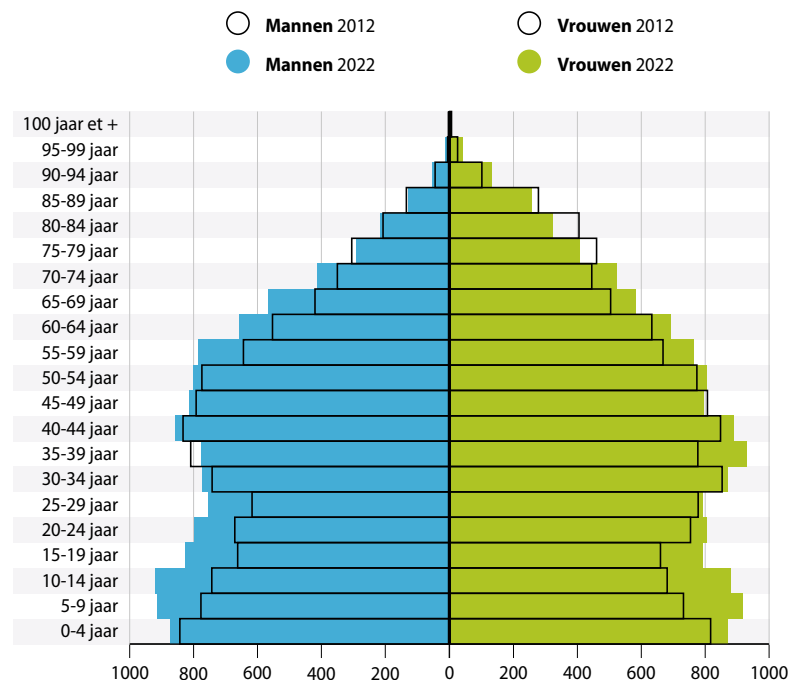
Vergelijkende leeftijds piramide, Sint-Agatha-Berchem en Brussels Gewest, per 100 inwoners, 1 januari 2022

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2.8

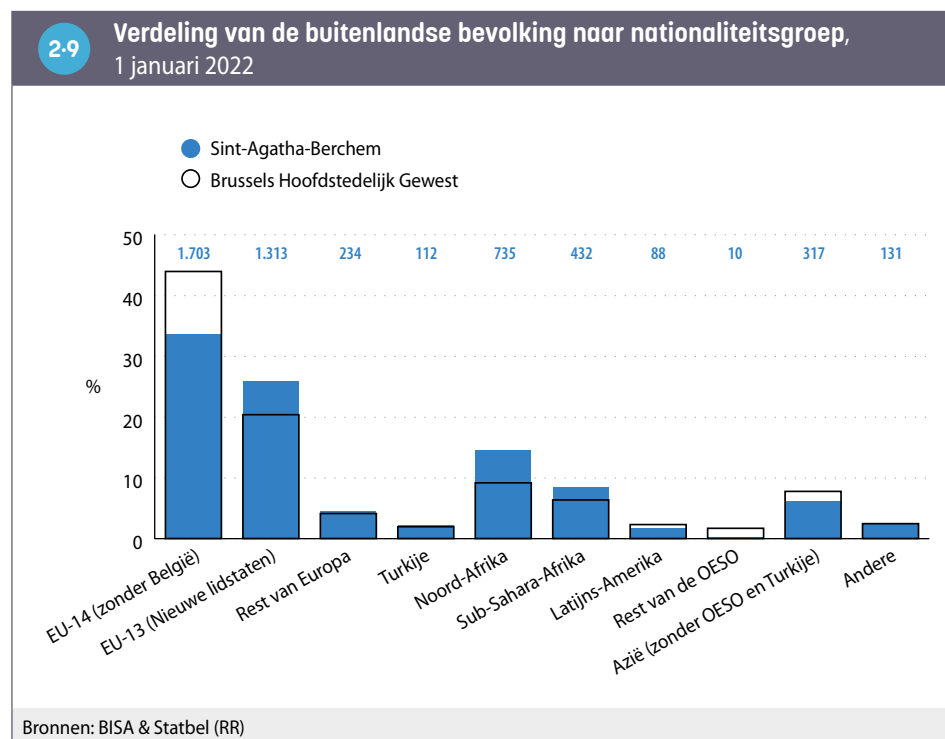
Vergelijkende leeftijds piramide, Sint-Agatha-Berchem, 1 januari 2012 en 2022

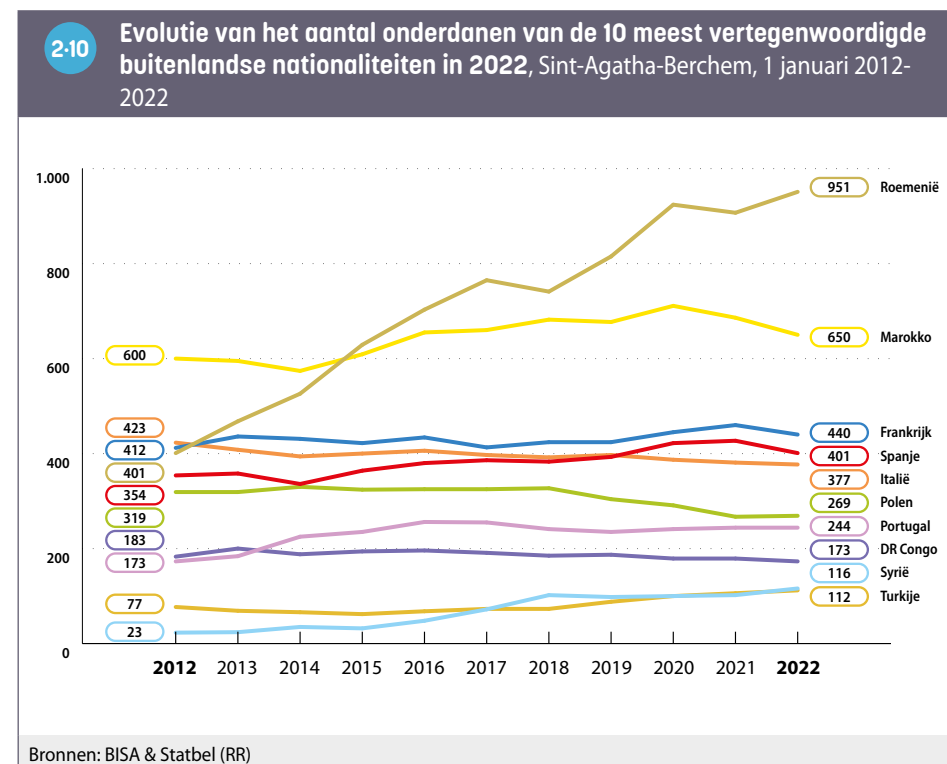
Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2.4. NATIONALITEITEN

Op 1 januari 2022 hebben 5075 personen of 20 % van de inwoners van de gemeente een vreemde nationaliteit. Dat is minder dan in het Gewest als geheel (36 %). Het aandeel van de buitenlanders in de gemeente is licht gestegen tegenover 2012 (19,3 %). Een groot deel van de buitenlandse bevolking in de gemeente (59 %) bestaat uit onderdanen van de Europese Unie (34 % EU-14 onderdanen (zonder België) en 25,9 % EU-13 onderdanen) ^{2.9}. In het Gewest als geheel zijn EU-14-onderdanen aanzienlijk sterker vertegenwoordigd (44 %), terwijl EU-13-onderdanen minder sterk vertegenwoordigd zijn (20 %). Sint-Agatha-Berchem onderscheidt zich onder de buitenlandse bevolking ook door een groter aandeel personen uit Afrika, Noord-Afrikanen in het bijzonder, dan de rest van het Gewest.

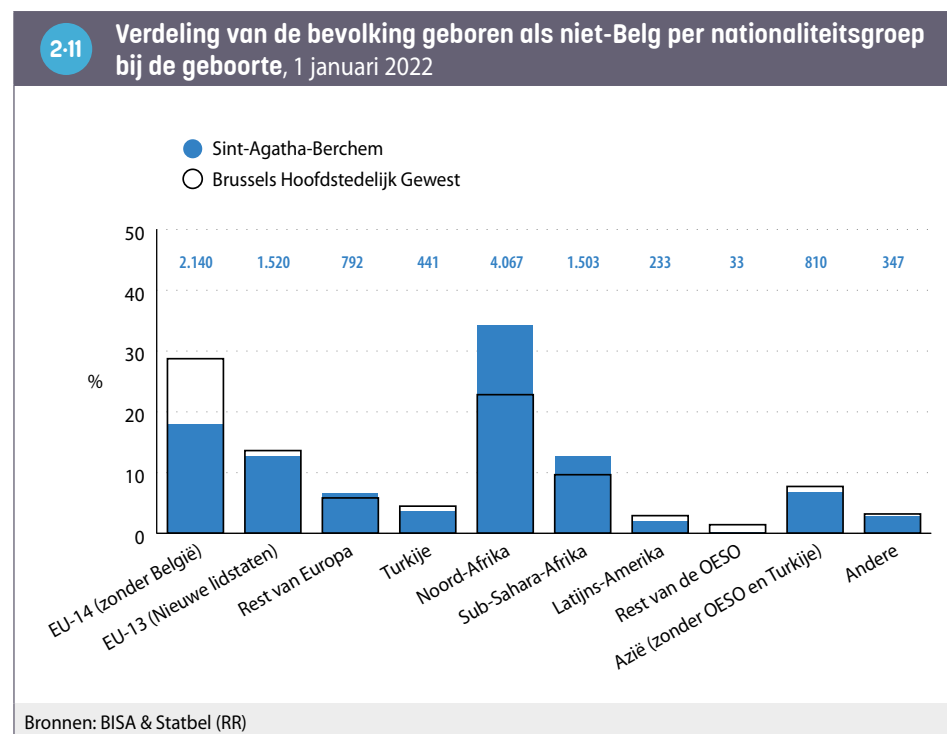
In 2022 bestaat bijna 19 % van de buitenlandse bevolking van de gemeente uit Roemenen, de sterkst vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteit in de gemeente. Dat deel van de bevolking is ook aanzienlijk gegroeid ^{2.10}. Tussen 2012 en 2022 is hun aantal meer dan 2,4 keer zo groot geworden en sinds 2015 zijn ze ook talrijker dan Marokkanen. Op drie uitzonderingen na (Syriërs, Turken en Portugezen) is het aantal inwoners van de andere belangrijkste nationaliteiten die in de gemeente wonen in tien jaar niet veel veranderd. Sinds 2012 is de meest opvallende ontwikkeling het ontstaan van een kleine Syrische gemeenschap in de gemeente. In 2012 waren er slechts 23 Syriërs, vandaag zijn het er 116: een verviervoudiging dus. De oorlog in Syrië, die in 2011 begon⁹, is uiteraard de oorzaak van de toename van het aantal van deze onderdanen in de gemeente en in het Brussels Gewest in zijn geheel.

⁹ Dit conflict leidde in 2015 tot een aanzienlijke toename van het aantal eerste asielaanvragen van Syrische onderdanen. Deze toename leidde tot de verzadiging van de opvangvoorzieningen en de 'opvangcrisis' van 2015.

We mogen niet vergeten dat een analyse van de huidige nationaliteit slechts gedeeltelijk de diversiteit van de bevolking weerspiegelt. Terwijl 20 % van de inwoners van Sint-Agatha-Berchem momenteel een buitenlandse nationaliteit heeft, was dat bij de geboorte nog 47 %. Een deel van de huidige Belgische bevolking van de gemeente heeft dus na de geboorte de Belgische nationaliteit verkregen. Zo is het aantal inwoners van Berchem dat met een Noord-Afrikaanse nationaliteit werd geboren, 5,5 keer groter dan het effectieve aantal inwoners met een Noord-Afrikaanse nationaliteit. Het aantal inwoners dat met de Turkse nationaliteit werd geboren, is vier keer groter dan het aantal inwoners van Turkse afkomst.

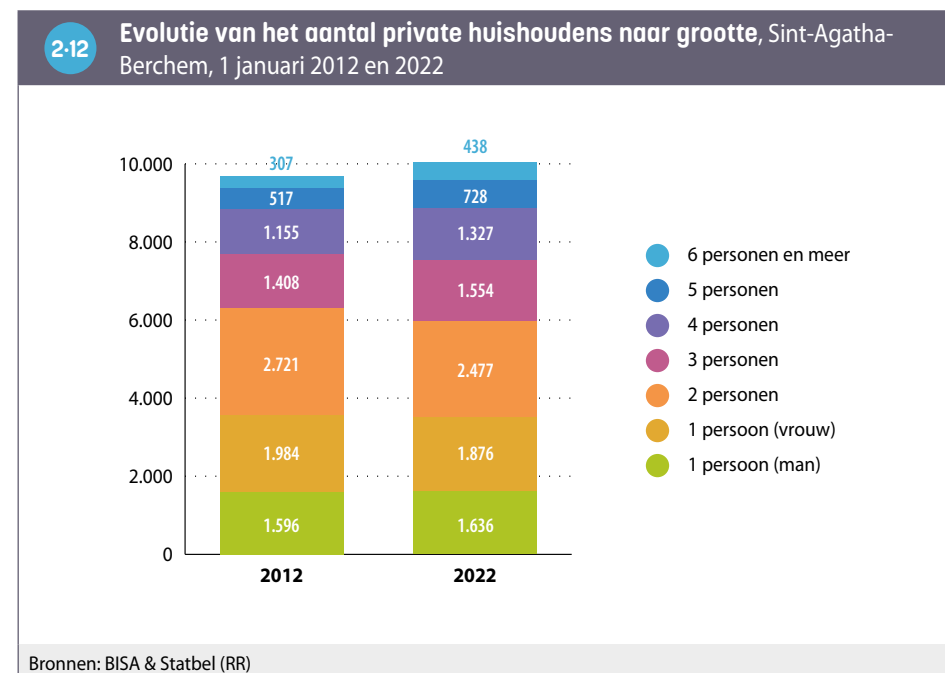
Een analyse van de nationaliteit bij de geboorte toont het grote aandeel van de bevolking van Noord-Afrikaanse afkomst [2-11](#). Inwoners van Berchem die met de Noord-Afrikaanse nationaliteit geboren werden, vertegenwoordigen 34 % van de personen geboren met een buitenlandse nationaliteit en 16 % van de totale bevolking van de gemeente [2-7](#).

2.5. HUISHOUDENS

Sint-Agatha-Berchem telt op 1 januari 2022 10.036 private huishoudens, 348 meer dan in 2012. 35 % van de huishoudens in de gemeente bestaat in 2022 uit een enkele persoon. Een kwart van alle huishoudens in de gemeente bestaat uit 4 personen of meer.

Tussen 2012 en 2022 is de toename van het aantal huishoudens (+4 %) kleiner dan de bevolkingsgroei (+10 %). De grootte van de huishoudens is dus toegenomen, in tegenstelling tot wat we in de rest van het Gewest zien. De veranderingen in het aantal huishoudens variëren naargelang hun grootte. De eenpersoonshuishoudens zijn weinig veranderd. Het aantal alleenwonende mannen steeg (+3 %) en het aantal alleenwonende vrouwen daalde (-5 %). De grote huishoudens daarentegen vertonen aanzienlijke veranderingen. Het aantal huishoudens van 5 personen steeg met 41 %, terwijl de huishoudens van 6 personen of meer met 43 % toenamen. De mate waarin het aantal grote huishoudens toenam, is vrij uitzonderlijk in het Gewest. In het Gewest stegen de huishoudens van 5 en 6 personen of meer met respectievelijk 19 % en 11 %. Sint-Agatha-Berchem is de Brusselse gemeente met de grootste toename van huishoudens van 6 personen of meer [2-12](#).

Het aandeel alleenwonenden in Sint-Agatha-Berchem (35 %) is kleiner dan het aandeel van dit type huishoudens in het Gewest (47 %) ²⁻¹³. De gemeente heeft het laagste aandeel van dergelijke huishoudens (hun aandeel bedraagt tot 60 % in Elsene). Sint-Agatha-Berchem is daarentegen een gemeente met gezinnen met kinderen: ze heeft het hoogste aandeel koppels met kinderen in het Gewest (32 %) en staat op de derde plaats wat betreft het aandeel eenoudergezinnen (14 %).

2-13 Aantal private huishoudens volgens type, 1 januari 2022				
	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	3.503	34,9	263.886	46,8
Koppels zonder kinderen	1.697	16,9	81.344	14,4
Koppels met kind(eren)	3.171	31,6	131.805	23,4
Alleenstaande ouders	1.398	13,9	65.482	11,6
Andere types	267	2,7	21.365	3,8
Totaal	10.036	100	563.882	100

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

3. JONGE KINDEREN

3.1. EVOLUTIE EN KENMERKEN VAN DE GEBOORTEN

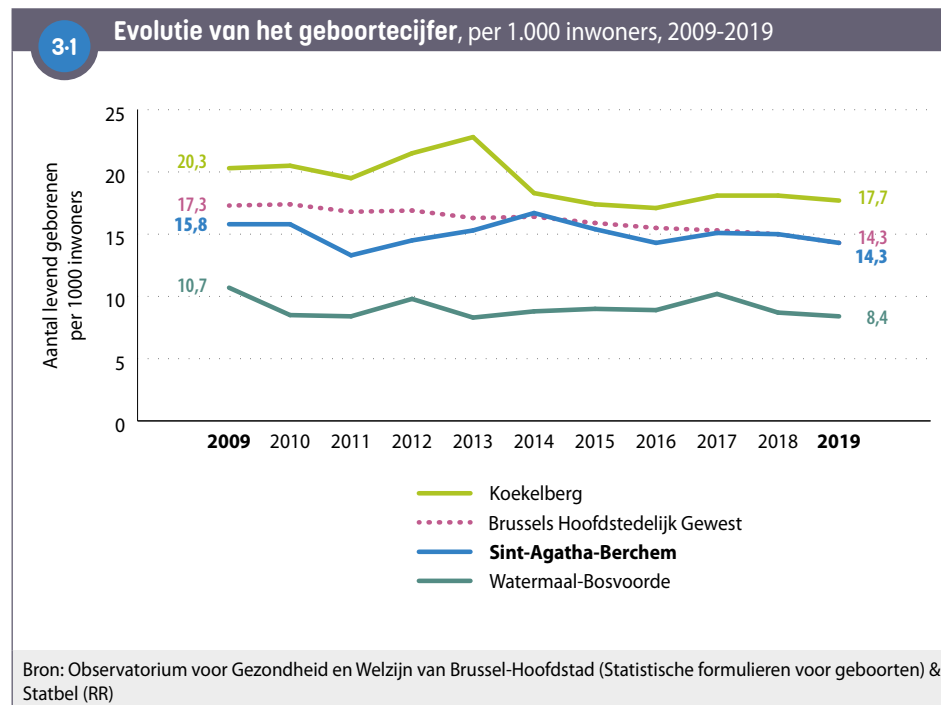
In 2019 werden op basis van de [Statistische formulieren voor geboorten](#) (dus met inbegrip van de geboorten die niet in het bevolkingsregister zijn opgenomen), 362 kinderen geboren in een huishouden in Sint-Agatha-Berchem. Het [geboortecijfer](#) voor Sint-Agatha-Berchem bedroeg dat jaar 14,3 ‰. Die waarde komt overeen met die van het Gewest (14,3 ‰). Ze is het hoogst in Koekelberg (17,7 ‰) en het laagst in Watermaal-Bosvoorde (8,4 ‰).

Het geboortecijfer hangt, voor een gegeven bevolking, af van:

- de trend van vrouwen op vruchtbare leeftijd om kinderen te krijgen;
- het aandeel van deze vrouwen in de totale bevolking.

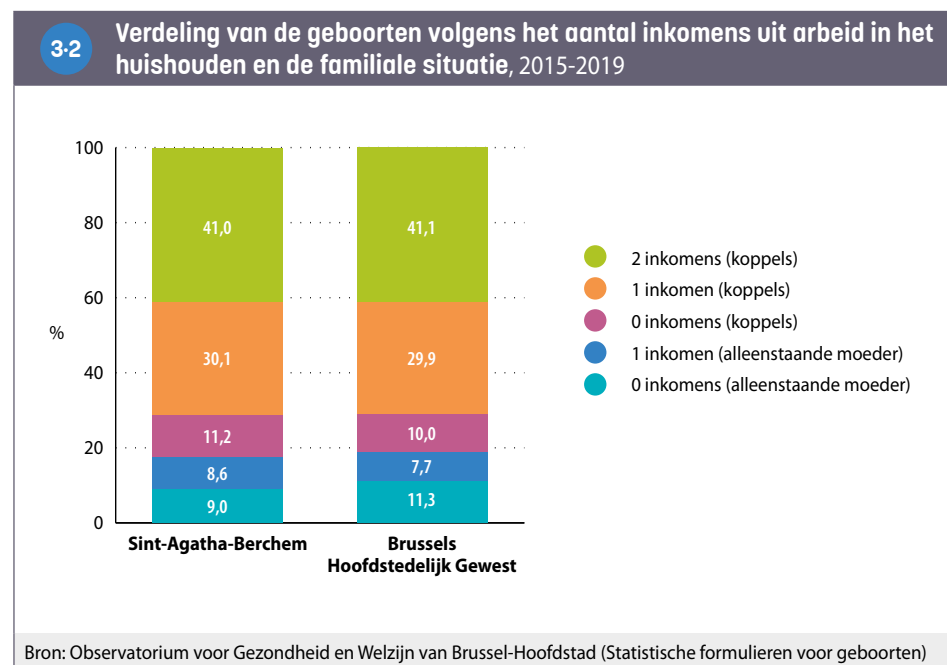
De gemeenten met een vergrijzende bevolking hebben dus – ceteris paribus – lagere geboortecijfers, terwijl gemeenten met een jongere bevolking hogere geboortecijfers hebben. In Sint-Agatha-Berchem vertegenwoordigen vrouwen tussen 20 en 39 jaar 13,4 % van de bevolking, tegenover 15,9 % in het Gewest. Het geboortecijfer wordt dan ook verklaard door het iets lagere aandeel Berchemse vrouwen in de vruchtbare leeftijd dan in het Gewest en door de iets sterkere trend van deze vrouwen om kinderen te krijgen dan in het Gewest.

In Sint-Agatha-Berchem daalt het geboortecijfer, net als in het Gewest. In 2009 bedroeg het 15,8 ‰ ³⁻¹.

Meer dan een op de zes geboorten in Sint-Agatha-Berchem (18 %) vindt plaats in een huishouden dat uit één vrouw bestaat (vergeleken met 19 % op gewestelijk niveau). In een aanzienlijk aantal gevallen (9 % van alle geboorten in de gemeente) was de moeder niet alleenstaand, maar had ze ook geen inkomen uit arbeid **3-2**.

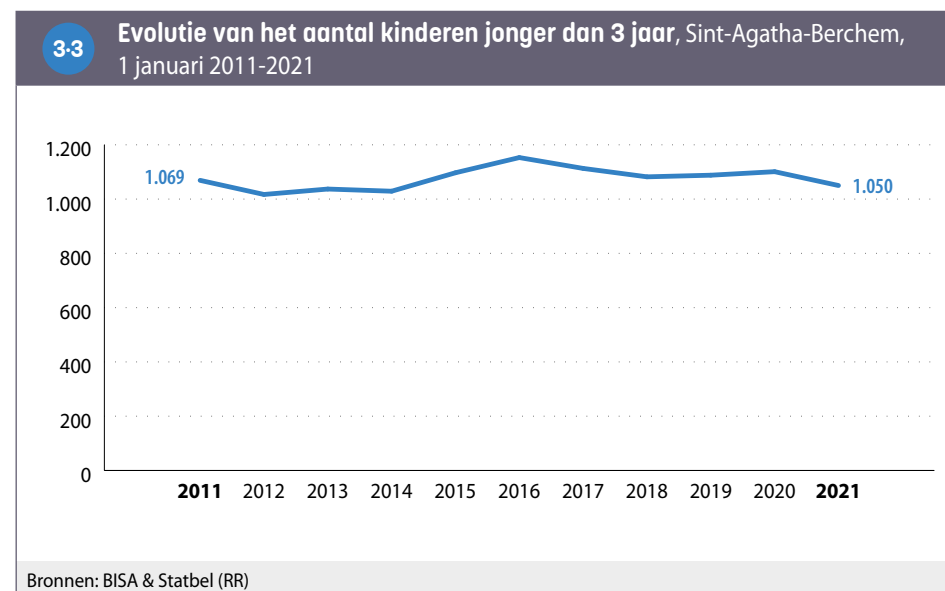
Meer in het algemeen vindt een vijfde van de geboorten in Sint-Agatha-Berchem plaats in een huishouden (alleenstaande ouder of koppel) zonder inkomen uit arbeid. Dat soort situaties stellen we ook elders in het Brussels Gewest en in vergelijkbare proporties vast. In het Gewest als geheel gaat het namelijk over 21 % van de geboorten in een gezin zonder inkomen uit arbeid, tegenover 20 % in Sint-Agatha-Berchem **3-2**.

Daarnaast vindt een aanzienlijk deel van de geboorten in Sint-Agatha-Berchem plaats in multiculturele huishoudens. Meer dan een derde van de Berchemse vrouwen (38 %) die in 2019 zijn bevallen, had een buitenlandse nationaliteit, wat echter minder is dan het cijfer voor het Gewest als geheel (53 %). Deze moeders zijn voornamelijk afkomstig uit Marokko (9 % van alle geboorten), Roemenië (5 %) of Frankrijk (3 %) (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel).

3.2. EVOLUTIE VAN HET AANTAL KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

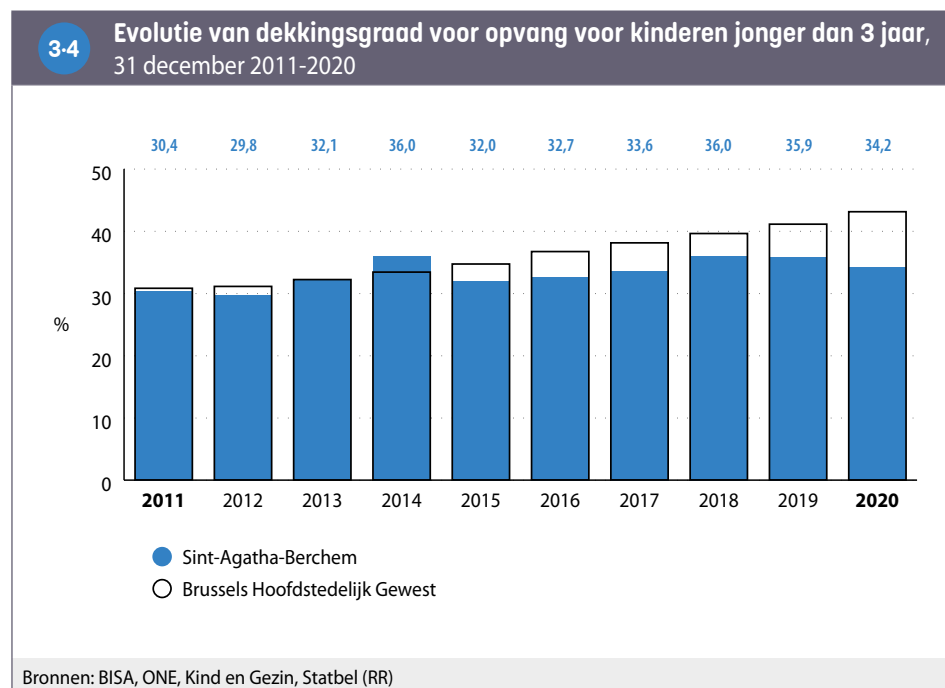
Op 1 januari 2021 telde Sint-Agatha-Berchem 1050 kinderen jonger dan drie jaar. Ze vertegenwoordigen 4,1 % van de totale bevolking (tegenover 3,1 % in het Brussels Gewest). Nadat het aantal kinderen jonger dan drie jaar in de gemeente steeg tussen 2012 en 2016 (+13 %), daalde het vervolgens weer (-9 %) tussen 2016 en 2021 **3-3**.

3.3. KINDEROPVANG: DEKKINGSGRAAD EN TOEGANKELIJKHEID

Sint-Agatha-Berchem is een gemeente waar de dekkingsgraad voor de opvang van kinderen van minder dan drie jaar lager is dan die van het Gewest, namelijk 34 plaatsen per 100 kinderen (jonger dan 3 jaar) tegenover 43 per 100 kinderen op 31 december 2020. Het is de 13de gemeente met de laagste dekkingsgraad.

Het aantal plaatsen in de kinderopvang is tussen 2015 en 2020 met 3 % toegenomen (zie tabel 3-5)¹⁰. Dat heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad (die 32 % bedroeg op 31/12/2015), want het aantal kinderen van minder dan drie jaar is ook gedaald 3-4.

Op 31 december 2020 had Sint-Agatha-Berchem 359 plaatsen in de kinderopvang 3-5. Net als in de meeste Brusselse gemeenten gaat het hoofdzakelijk om plaatsen in de collectieve opvang (354 op 359, hetzij 99 %), aangezien de gezinsopvang (onthaalouders) niet sterk is uitgebouwd in het Gewest.

¹⁰ En een daling van 6 % tussen 2014 en 2015 (weergegeven).

In Sint-Agatha-Berchem zijn er geen gereserveerde plaatsen (of plaatsen met voorrang) voor bepaalde categorieën kinderen (bijvoorbeeld kinderopvang in bedrijven, kinderopvangcentra met voorrang voor inwoners van de gemeente ...). Als we enkel rekening houden met de opvangplaatsen waarvoor het tarief variabel is, afhankelijk van het inkomen van de ouders, daalt de dekkingsgraad (2020) in Sint-Agatha-Berchem van 34 % naar 28,5 % 3-5. Zo is er in de gemeente per drie kinderen minder dan één voor iedereen toegankelijke plaats¹¹ met tarief op basis van inkomen.

In Sint-Agatha-Berchem kan 83 % van alle plaatsen dus als *volledig toegankelijk* worden beschouwd (want ze zijn niet voorbehouden en worden aangeboden voor een tarief op basis van het inkomen van de ouders). Dat aandeel is groter dan in 2015 (70 %) en zet de gemeente op de tweede plaats van gemeenten met het hoogste aandeel volledig toegankelijke opvangplaatsen.

3-5 Kinderopvang en toegankelijkheid van het aanbod, 31 december 2015 en 2020

	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest	
	2015	2020	2015	2020
Totaal aantal kinderopvangplaatsen	369	359	18.576	20.643
waarvan				
Aantal plaatsen in groepopvang	359	354	17.992	20.111
Aantal plaatsen in gezinsopvang	10	5	584	532
waarvan				
Aantal gereserveerde plaatsen of plaatsen met voorrang	0	0	2.691	2.754
Aantal toegankelijke plaatsen	369	359	15.885	17.889
Aantal kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	32,0	34,2	34,7	43,1
Aantal toegankelijke kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	32,0	34,2	29,7	37,4
Aantal toegankelijke en inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	22,5	28,5	20,1	25,9
Aandeel inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen ten opzichte van het totaal aantal plaatsen (%)	70,2	83,3	58,1	60,1

Bronnen: BISA, ONE, Kind en Gezin, Statbel (RR)

¹¹ Het gaat om kinderopvangplaatsen in structuren zonder voorrangregels (bijvoorbeeld prioriteit voor werknemers van een organisatie of inwoners van een gemeente), die geen plaatsen voorbehouden voor bepaalde categorieën kinderen.

4. ONDERWIJS

4.1. EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING VAN 3 TOT EN MET 17 JAAR

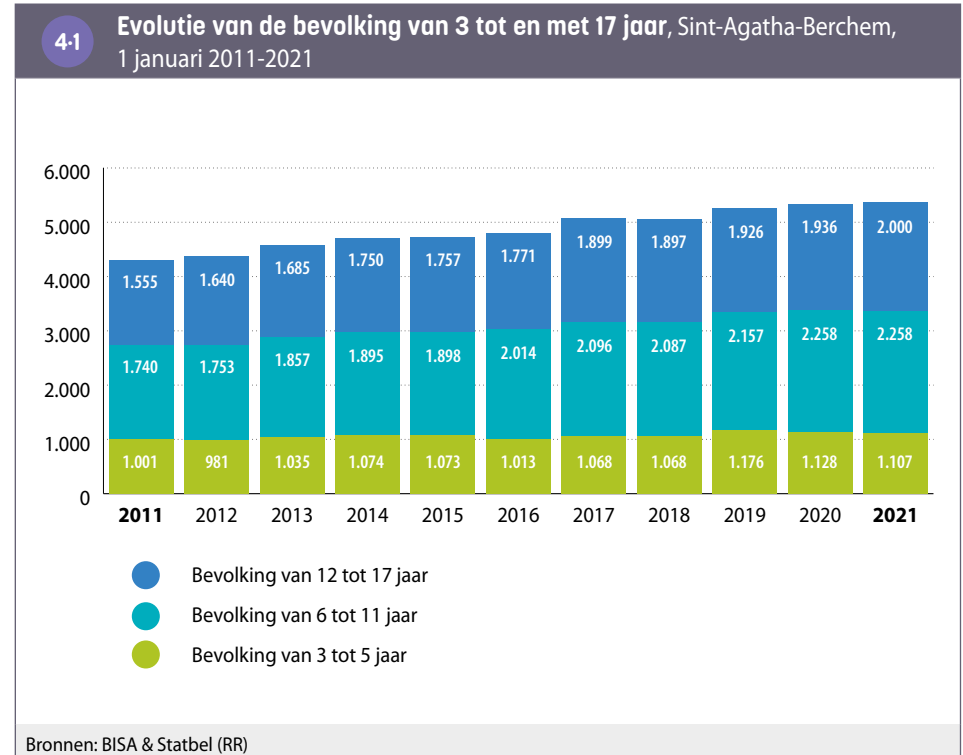
Tussen 2011 en 2021 zijn de verschillende leeftijdsgroepen van Berchemse kinderen van 3 tot 17 jaar op verschillende manieren geëvolueerd (zie ook het hoofdstuk [2](#), Bevolking).

De kinderen in de kleuterleeftijd (3 tot 5 jaar) zijn talrijk: ze vertegenwoordigen 4 % van de bevolking van de gemeente, iets meer dan die van het Gewest. Tussen 2011 en 2021 is deze leeftijdsgroep aanzienlijk sneller gegroeid in de gemeente (+11 %) dan in het Gewest (+3 %) [4.1](#). Sint-Agatha-Berchem is overigens de vierde gemeente van het Gewest van de gemeenten waar deze leeftijdsgroep het meest is gestegen. In 2021 telden we 106 kinderen van 3 tot 5 jaar méér dan in 2011. Hun aantal is de afgelopen twee jaar (tussen 2019 en 2021) echter gedaald.

Het aantal Berchemse kinderen in de lagere schoolleeftijd (6 tot 11) is nog sterker gestegen: hun aantal ging van 1740 naar 2258 (+518 kinderen), een stijging met 30 %. Binnen het Gewest steeg deze leeftijdsgroep met 21 %. De stijging hield zo goed als de hele periode aan. Ook hier is Sint-Agatha-Berchem een van de gemeenten waar deze leeftijdsgroep het sterkst steeg in de periode¹².

Ook het aantal Berchemse adolescenten van 12 tot 17 jaar is tussen 2011 en 2021 aanhoudend gestegen. Tussen 2011 en 2021 ging hun aantal van 1555 naar 2000, een toename met 29 %. Ook hier is de stijging sterker dan op gewestelijk niveau (+20 %).

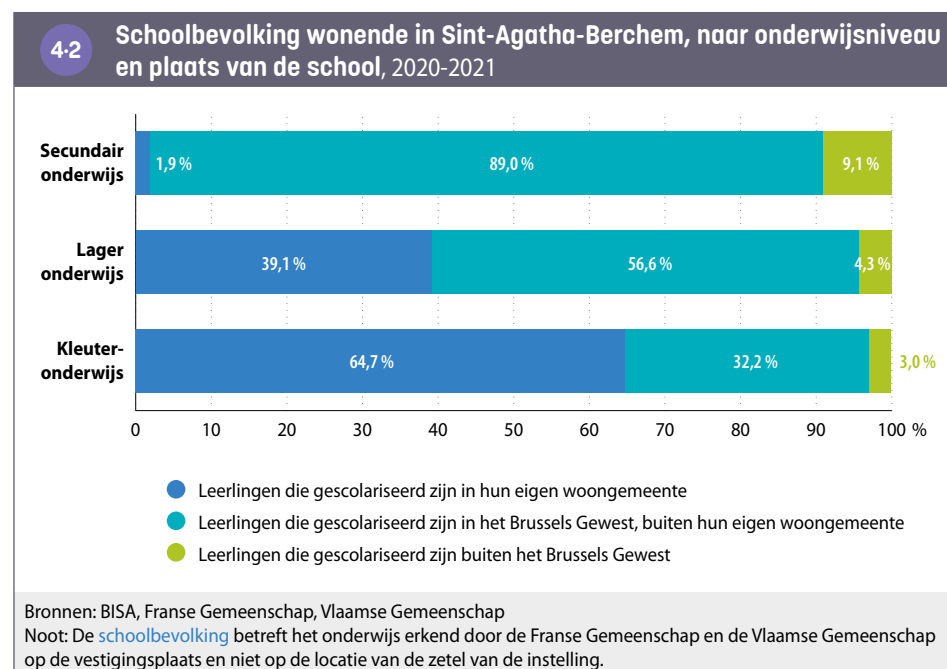
Merk op dat de cijfers in Figuur [4.1](#) gebaseerd zijn op de [officiële bevolking](#). Als gevolg hiervan zijn sommige kinderen (van wie de ouders bijvoorbeeld in het [Wachtregister](#) ingeschreven zijn of in een onregelmatige situatie verkeren) niet meegeteld. Die kinderen kunnen evenwel schoollopen in de gemeente en meegeteld worden in de gegevens over de [schoolbevolking](#). Omgekeerd zijn er ook kinderen die wel in de officiële bevolkingcijfers voorkomen, maar die we niet terugvinden in de schoolbevolking. Die schoolbevolking telt immers enkel de kinderen die schoollopen in een school van de Franse of Vlaamse Gemeenschap. Dat verklaart de mogelijke verschillen tussen de gegevens over de officiële bevolking en die over de schoolbevolking (zie volgende punt).

¹² Het groeipercentage in de leeftijdsgroep van 6 tot 11 jaar is het derde hoogste van de 19 Brusselse gemeenten.

4.2. SCHOOLBEVOLKING: ONDERWIJSNIVEAU, PLAATS VAN DE SCHOOL EN ONDERWIJSVORM

Tijdens het schooljaar 2020-2021 waren respectievelijk 1.265, 2.302 en 2.254 leerlingen uit Sint-Agatha-Berchem ingeschreven in het kleuter-, basis- en secundair onderwijs in een van de twee Gemeenschappen (Franse of Vlaamse)¹³. Twee derden van de kinderen die in Sint-Agatha-Berchem wonen en ingeschreven zijn in de kleuterklas, gaan naar een school in de gemeente, tegenover een derde van de kinderen die op de lagere school zitten ⁴⁻². Gezien het beperkte aantal middelbare scholen in de gemeente gaan bijna alle leerlingen die in Sint-Agatha-Berchem wonen naar een middelbare school buiten de gemeente.

Hoewel een deel van de leerlingen die uit de gemeente dus buiten de gemeente naar school gaat, zijn er ook bewegingen in tegenovergestelde richting. 31 % van de leerlingen van de kleuterschool in de gemeente woont namelijk elders. Dat geldt ook voor 47 % van de leerlingen die naar een basisschool in de gemeente gaan en voor 94 % van de leerlingen die naar een secundaire school gaan¹⁴.

¹³ Leerlingen die onderwijs volgen buiten de Gemeenschappen (Europese of internationale scholen, privéscholen die niet officieel erkend zijn door één van de twee Gemeenschappen, thuisonderwijs), zijn dus niet meegeteld.

¹⁴ Zoals reeds vermeld, is het aanbod inzake secundair onderwijs in de gemeente zwak en apart: één gewone secundaire

Verhoudingsgewijs volgen leerlingen van het secundair onderwijs die in Sint-Agatha-Berchem wonen, iets vaker algemeen onderwijs (34,5 % van de leerlingen van het secundair onderwijs) en technisch onderwijs (18 %) dan de leerlingen van het Brussels Gewest (respectievelijk 33,5 % en 16 %). Ze zijn echter iets minder vaak ingeschreven in het beroepsonderwijs (9,5 % tegenover 11 % voor het Gewest) ⁴⁻¹. Bovendien verschilt het percentage kinderen dat ingeschreven is in het buitengewoon onderwijs in alle graden niet erg van het percentage in het Gewest: in Sint-Agatha-Berchem is het iets hoger voor het lager onderwijs en iets lager voor het secundair onderwijs ⁴⁻³.

4-3 Verdeling van de schoolbevolking in het leerplichtonderwijs (woonplaats) naar onderwijsniveau en onderwijsvorm, 2020-2021

	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest
	Aantal	% in het niveau	% in het niveau
Kleuteronderwijs			
Gewoon kleuteronderwijs	1253	99,1	99,2
Buitengewoon kleuteronderwijs	12	0,9	0,8
Totaal kleuteronderwijs	1265	100	100
Lager onderwijs			
Gewoon lager onderwijs	2186	95,0	95,6
Buitengewoon lager onderwijs	116	5,0	4,4
Totaal lager onderwijs	2302	100	100
Secundair onderwijs			
Secundair onderwijs 1 ^{ste} graad	730	32,4	32,1
Secundair onderwijs 2 ^{de} en 3 ^{de} (en 4 ^{de} graad voor de Franse Gemeenschap)			
<i>Algemeen</i>	778	34,5	33,5
<i>Technisch</i>	410	18,2	16,4
<i>Kunst</i>	9	0,4	0,5
<i>Beroeps</i>	215	9,5	11,3
<i>Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO)</i>	30	1,3	1,6
Buitengewoon secundair onderwijs	70	3,1	3,5
Secundair DASPA en OKAN	12	0,5	1,1
Totaal secundair onderwijs	2254	100	100

Bronnen: BISA, Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap
 Noot: De gegevens van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap zijn per onderwijsvorm gehergroepeerd.

school (Nederlandstalig) en twee buitengewone secundaire scholen (één Franstalige, één Nederlandstalige).

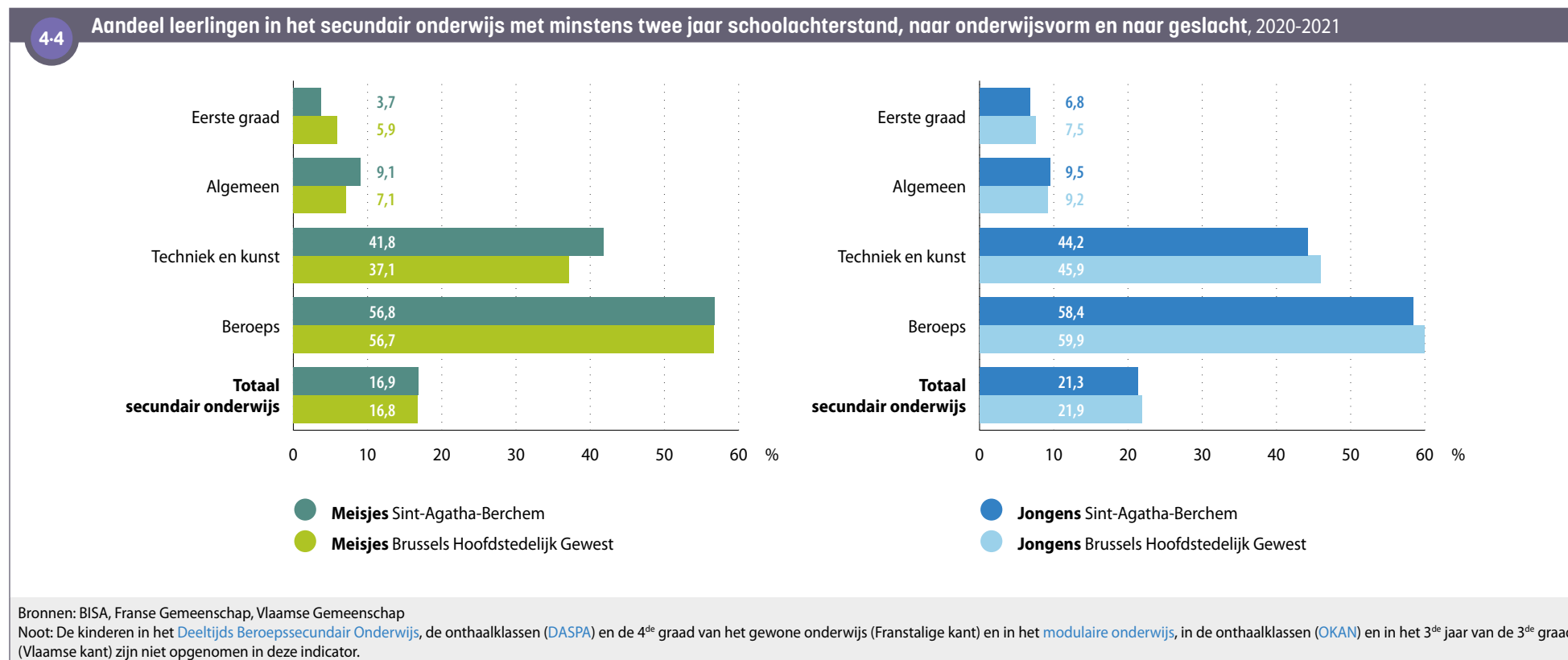
4.3. SCHOOLACHTERSTAND

Het aantal kinderen met een schoolachterstand (van minstens twee jaar) is even groot in Sint-Agatha-Berchem als in het Brussels Gewest¹⁵. Het betreft 19% van de leerlingen in het secundair onderwijs.

In het algemeen varieert het percentage leerlingen met een achterstand per studierichting. Dit percentage is over het algemeen lager in het algemeen onderwijs en hoger in het beroepsonderwijs, maar deze percentages kunnen lokaal verschillen. Op het niveau van een gemeente houdt het totale aandeel leerlingen met schoolachterstand immers verband met twee factoren: de verdeling van de leerlingen per richting en de schoolachterstand per richting.

Figuur 4-4 toont aan dat de percentages van schoolachterstand bij de Berchemse jongens in het technisch en beroepsonderwijs over het algemeen iets lager liggen dan in het Gewest als geheel. Dat is niet het geval voor meisjes: met uitzondering van de eerste graad van het secundair onderwijs, hebben de Berchemse meisjes evenveel of zelfs meer onderwijsachterstand als de meisjes in het Gewest als geheel.

Over het algemeen hebben jongens in Sint-Agatha-Berchem, net als in heel het Gewest, een grotere schoolachterstand dan meisjes.

15 Het betreft de schoolachterstand van de adolescenten die in Sint-Agatha-Berchem wonen, ongeacht waar ze naar school gaan.

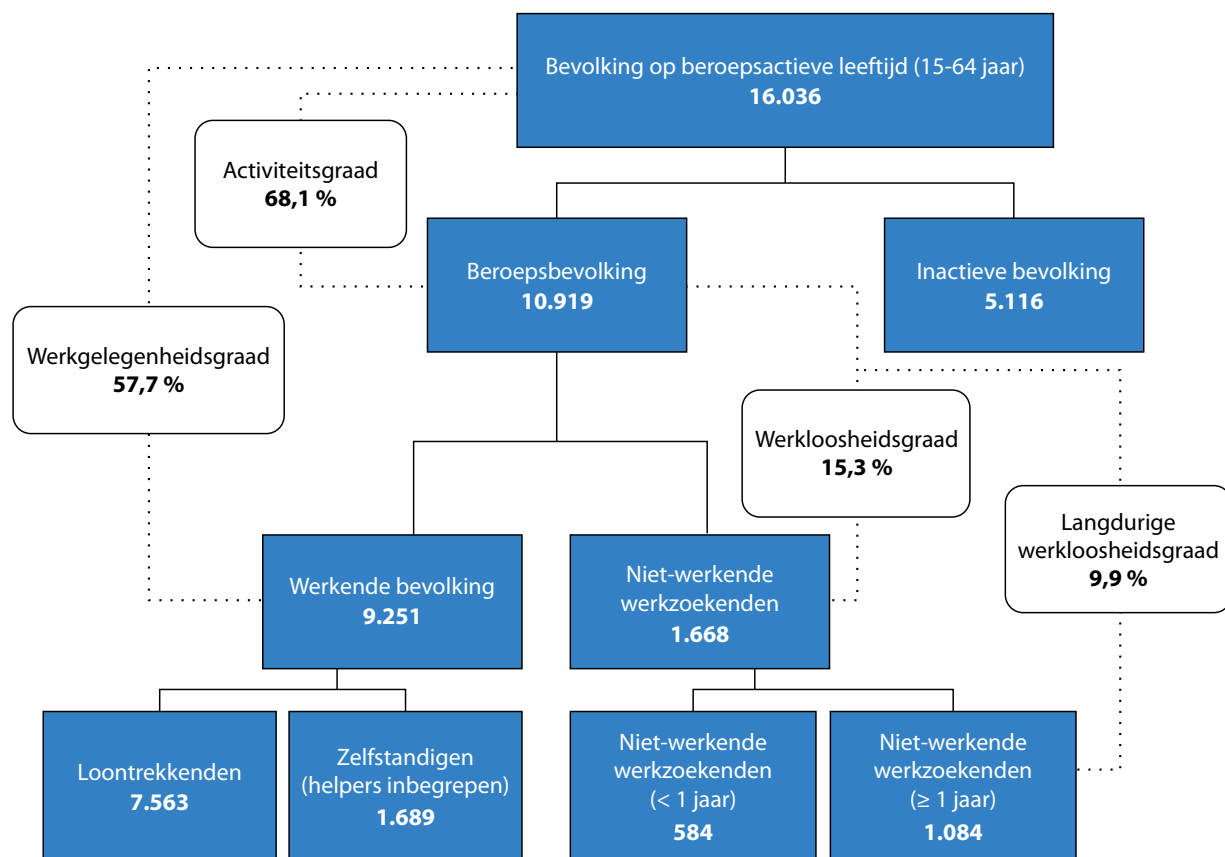
5. ARBEIDSMARKT

5-1

Structuur en voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd, Sint-Agatha-Berchem, jaargemiddelde 2019

5.1. SOCIAAL-ECONOMISCHE POSITIE VAN DE BEVOLKING

In 2019 waren 10.919 inwoners van Sint-Agatha-Berchem actief op de arbeidsmarkt. Dat is iets minder dan twee derde van de 16.036 personen op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar). Van die beroepsbevolking had iets meer dan acht op de tien een job en was iets meer dan 15 % bij Actiris ingeschreven als 'niet-werkende werkzoekende' (NWWZ). Bijna twee derde van de werklozen is minstens een jaar werkloos **5-1**.

Bronnen: Steunpunt Werk, Actiris

Noot: De bevolking op beroepsactieve leeftijd is het gemiddelde van de bevolking op beroepsactieve leeftijd op 1 januari 2019 en die op 1 januari 2020.

5.2. ACTIVITEITS-, WERKGELEGENHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

De algemene **activiteitsgraad** ligt iets hoger in Sint-Agatha-Berchem (68 %) dan in het Brussels Gewest als geheel (66 %).

Achter die algemene activiteitsgraad gaan echter aanzienlijke genderongelijkheden schuil: de **activiteitsgraad** van de mannen (73 %) is hoger dan die van de vrouwen (63 %). Het verschil is algemeen en in dezelfde mate aanwezig in het Gewest.

Binnen de **beroepsbevolking** blijkt de toegang tot werk iets minder moeilijk te zijn dan op gewestelijk niveau: de **werkloosheidsgraad** (totaal en langdurig¹⁶) is in Sint-Agatha-Berchem iets lager dan op gewestelijk niveau, zowel voor mannen als voor vrouwen. Ook hier zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen. In Sint-Agatha-Berchem zijn die groter dan op gewestelijk niveau. Het werkloosheidspercentage voor mannen in Sint-Agatha-Berchem (13 %) is lager dan dat voor mannen in heel het Gewest (16 %), maar voor vrouwen is de situatie omgekeerd. Voor vrouwen is het werkloosheidspercentage in Sint-Agatha-Berchem (18 %) hoger dan in het Gewest (17 %) **5-2**.

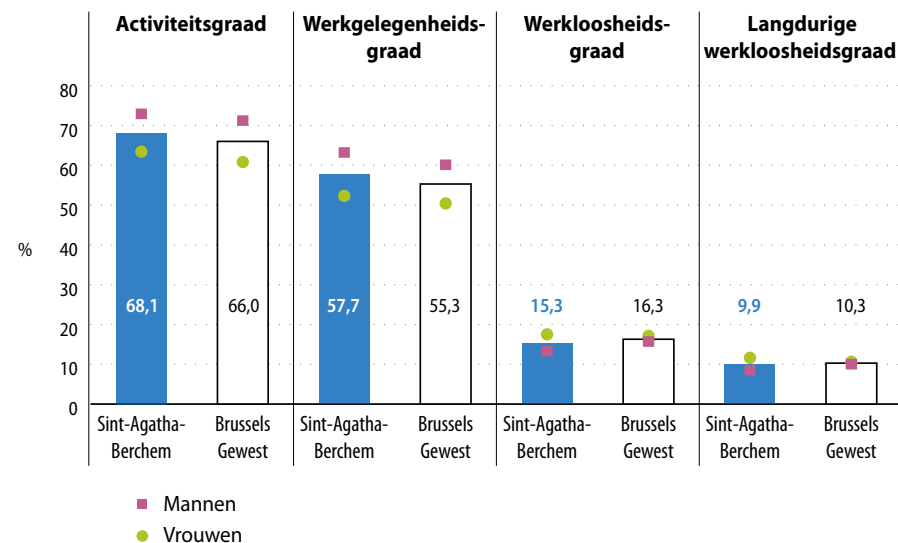
Tot slot is de **werkgelegenheidsgraad** voor zowel mannen als vrouwen hoger in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest.

De (hogere) **werkgelegenheidsgraad** voor de inwoners van Berchem wordt verklaard door de situatie van de leeftijdsgroepen van 25-49 en 50-64 jaar. Anderzijds is de activiteitsgraad van de jongeren in Sint-Agatha-Berchem vergelijkbaar met die van het Gewest.

Hoewel de jeugdwerkloosheid in de gemeente iets lager ligt dan op gewestelijk niveau, betreft ze nog steeds meer dan een vijfde van de jonge beroepsbevolking **5-3**.

5-2

Activiteitsgraad, werkgelegenheidsgraad, werkloosheidsgraad en langdurige werkloosheidsgraad per geslacht, 2019

Bron: Steunpunt Werk & Actiris

5-3

Voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar leeftijdsgroep, 2019

	Activiteitsgraad (%)		Werkgelegenheidsgraad (%)		Werkloosheidsgraad (%)	
	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
15 - 24 jaar	25,4	25,1	19,8	19,2	22,1	23,6
25 - 49 jaar	81,5	77,0	69,7	65,3	14,5	15,1
50 - 64 jaar	72,1	69,2	61,0	57,0	15,3	17,6
Totaal	68,1	66,0	57,7	55,3	15,3	16,3

Bron: Steunpunt Werk

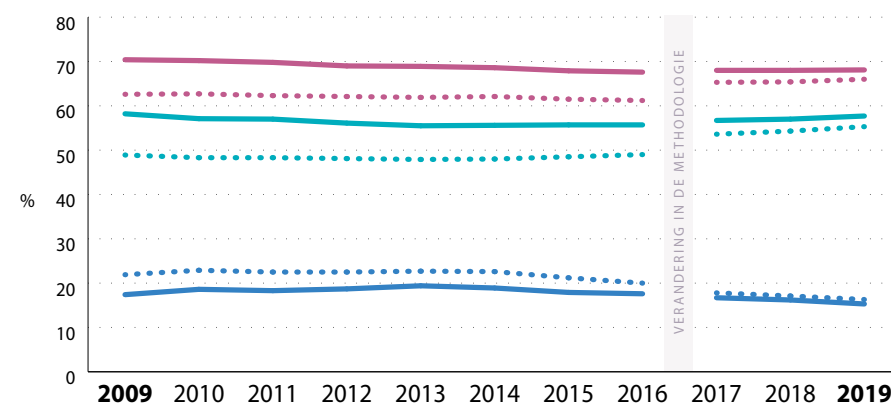
16 De langdurige **werkloosheidsgraad** komt overeen met het percentage personen dat een jaar of langer werkloos is.

De **activiteitsgraad** van de inwoners van de gemeente ligt in 2019 iets lager (68 %) dan in 2009 (70 %)¹⁷. De werkgelegenheidsgraad blijft relatief stabiel tijdens de periode 5-4.

De **werkloosheidsgraad** is vanaf 2013 lichtjes gedaald van 19 % naar 15 % in 2019 5-4. De daling sinds 2015 is een algemene trend, die ook op gewestelijk niveau wordt waargenomen. Ze is echter gematigder in de gemeente dan op gewestelijk niveau. Die daling kan worden verklaard door een aantal factoren, waaronder een verbetering van de economische activiteit in heel het land en bepaalde tewerkstellingsmaatregelen in het Gewest. De daling van de werkloosheid wordt evenwel ook verklaard door strengere voorwaarden voor de toegang tot inschakelingsuitkeringen (federale maatregelen), zowel in Sint-Agatha-Berchem als in het Brussels Gewest. Sinds 2015 zijn de uitkeringen beperkt tot drie jaar. Er zijn ook andere, meer beperkende voorwaarden ingevoerd (met betrekking tot leeftijd, diploma en wachttijden). De grotere beperking van de RVA-uitkeringen wordt gedeeltelijk weerspiegeld in het aantal inschrijvingen bij Actiris (geen inschrijving of schrapping).

5-4

Evolutie van de werkloosheidsgraad, werkgelegenheidsgraad en activiteitsgraad, jaargemiddelde 2009-2019

Activiteitsgraad

- Sint-Agatha-Berchem
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Werkgelegenheidsgraad

- Sint-Agatha-Berchem
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Werkloosheidsgraad

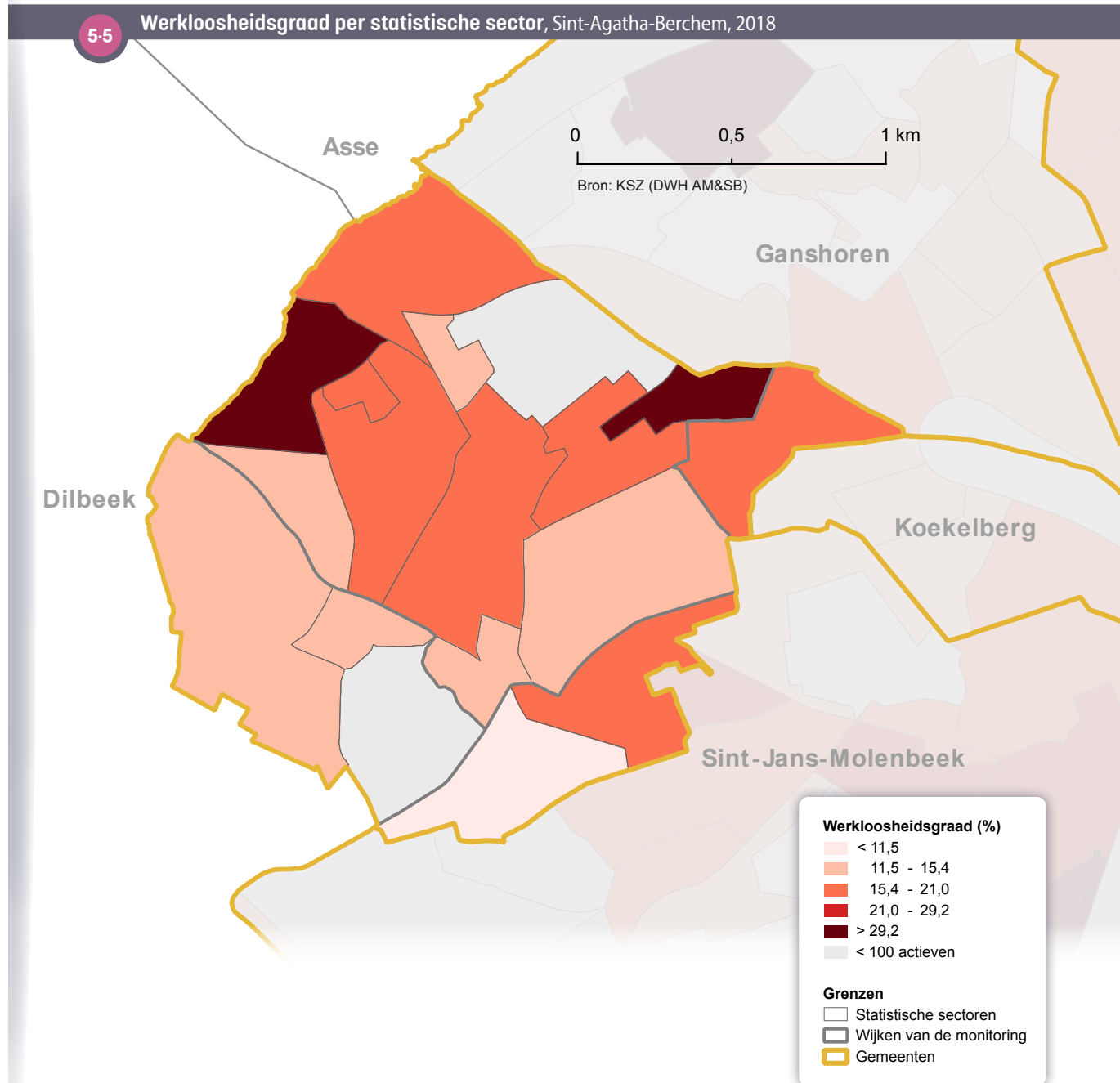
- Sint-Agatha-Berchem
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Steunpunt Werk

Noot: Sinds 2017 worden ook de werknemers van Europese en internationale instellingen tot de beroepsbevolking gerekend. Vóór 2017 waren er geen gedetailleerde statistieken over de werkgelegenheid in deze instellingen en werden deze mensen ten onrechte als inactief beschouwd. Als gevolg daarvan worden tot 2016 de werkgelegenheids- en activiteitsgraad onderschat en wordt de werkloosheidsgraad overschat.

¹⁷ In de gemeente zien we de gewestelijke stijging van de activiteitsgraad tussen 2016 en 2017 niet, wat erop wijst dat ze minder beïnvloed werd door een methodologische verandering met betrekking tot personen die in dienst zijn van Europese en internationale instellingen. In 2021 werken 122 inwoners van Berchem in Europese en internationale instellingen. (Bron: BISA. Militairen en werknemers onder Belgisch contract (onderworpen aan sociale zekerheidsbijdragen) zijn niet in dit aantal inbegrepen.

De algemene cijfers verbergen aanzienlijke ongelijkheden binnen de gemeente 5.5. Afhankelijk van de **wijk** variëren de werkloosheidscijfers zelfs met een factor drie. De werkloosheidscijfers zijn bijzonder hoog (meer dan 30%) in de **statistische sectoren** met sociale woningen (Hunderenveld en Cité moderne), maar lager (minder dan 10%) in het zuiden van de gemeente (Hogenbos).

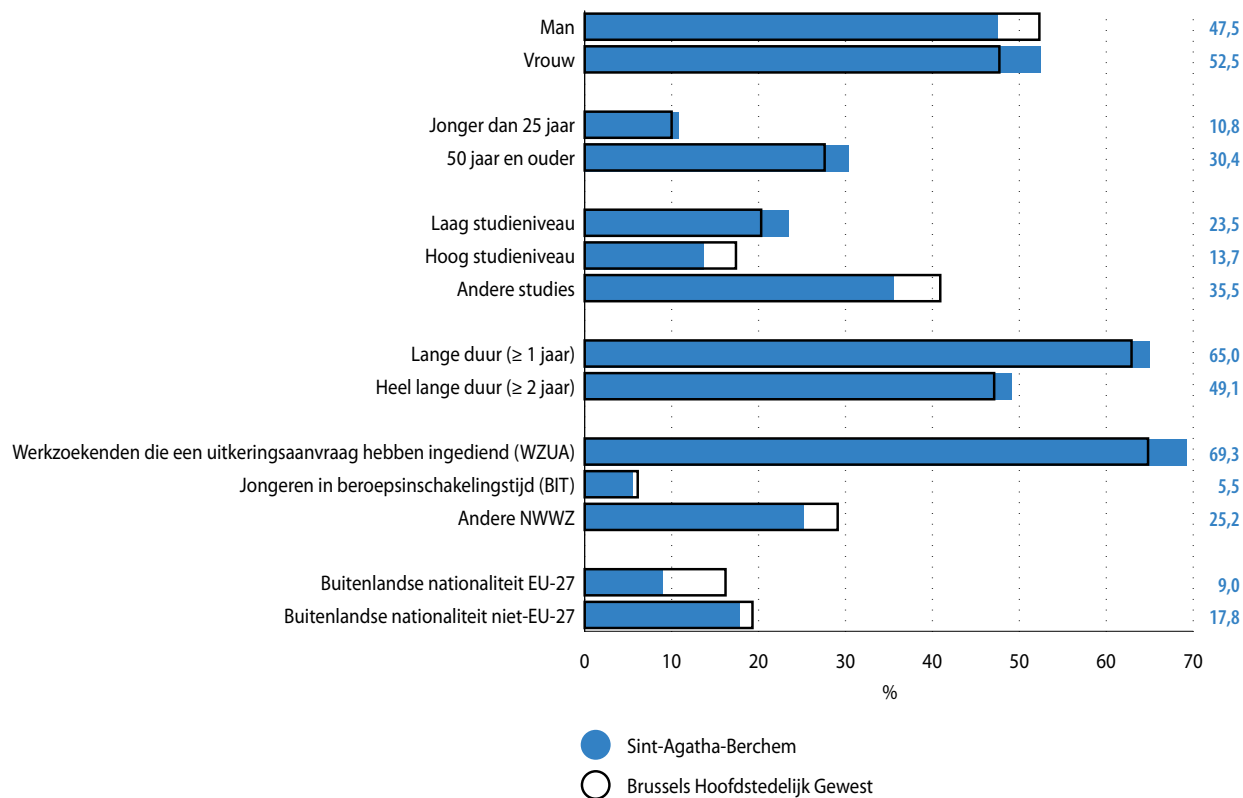

5.3. PROFIEL VAN DE NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

Het profiel van de [niet-werkende werkzoekenden](#) (NWWZ) – ingeschreven bij Actiris – verschilt aanzienlijk in Sint-Agatha-Berchem en op gewestelijk niveau. In overeenstemming met het relatief lage aandeel buitenlanders onder de inwoners van de gemeente (20 % in de gemeente, 36 % in het Gewest), stellen we vast dat de NWWZ minder vaak van buitenlandse nationaliteit zijn en, bijgevolg, dat degenen van wie het diploma niet erkend is in België ('Andere studies') minder goed vertegenwoordigd zijn. Aan de andere kant zijn NWWZ met een laag opleidingsniveau sterker vertegenwoordigd in de gemeente. Ten slotte zijn er naar verhouding meer vrouwen, meer 50-plussers en minder NWWZ zonder uitkering van de RVA ('Andere NWWZ') dan op gewestelijk niveau [5-6](#).

5-6

Verdeling van de niet-werkende werkzoekenden volgens diverse kenmerken (% van het totaal aantal NWWZ), 2021

Bron: Actiris, berekeningen BISA

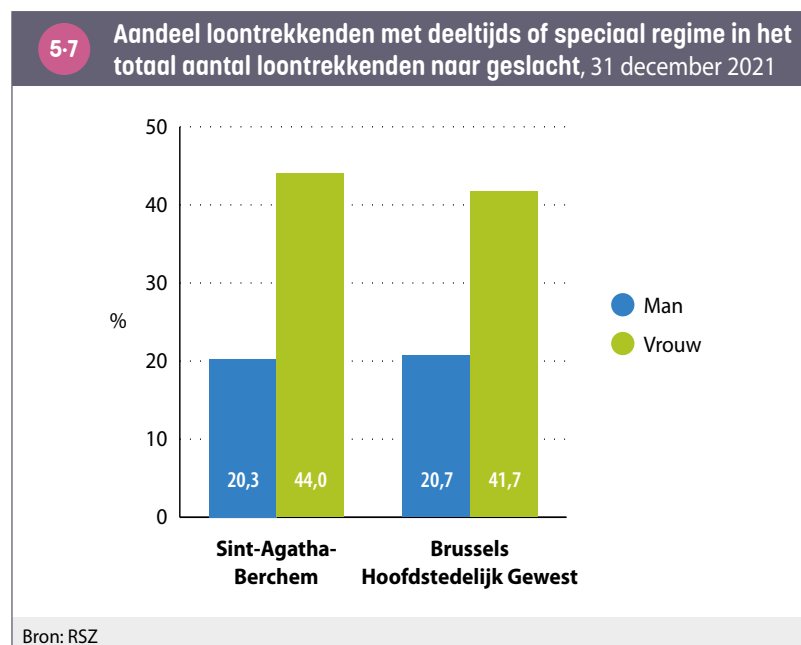
Noot: De categorie 'andere studies' groepeert de NWWZ met een diploma dat niet erkend is in België. Het gaat om diploma's van scholen in het buitenland, ongeacht het studieniveau.

5.4. KENMERKEN VAN DE BERCHEMSE LOONTREKKENDEN

Op 31/12/2021 waren 7.392 inwoners van Sint-Agatha-Berchem aan de slag als loontrekkende. De overgrote meerderheid van deze loontrekkenden werkt buiten de gemeente: slechts 10 % werkt in Sint-Agatha-Berchem¹⁸. In tegenstelling tot het volgende hoofdstuk ('Economische activiteit'), waar er dieper wordt ingegaan op de loontrekkenden die in Sint-Agatha-Berchem werken, richt dit hoofdstuk zich op de kenmerken van de loontrekkenden die in Sint-Agatha-Berchem wonen.

Deeltijdse loontrekkenden

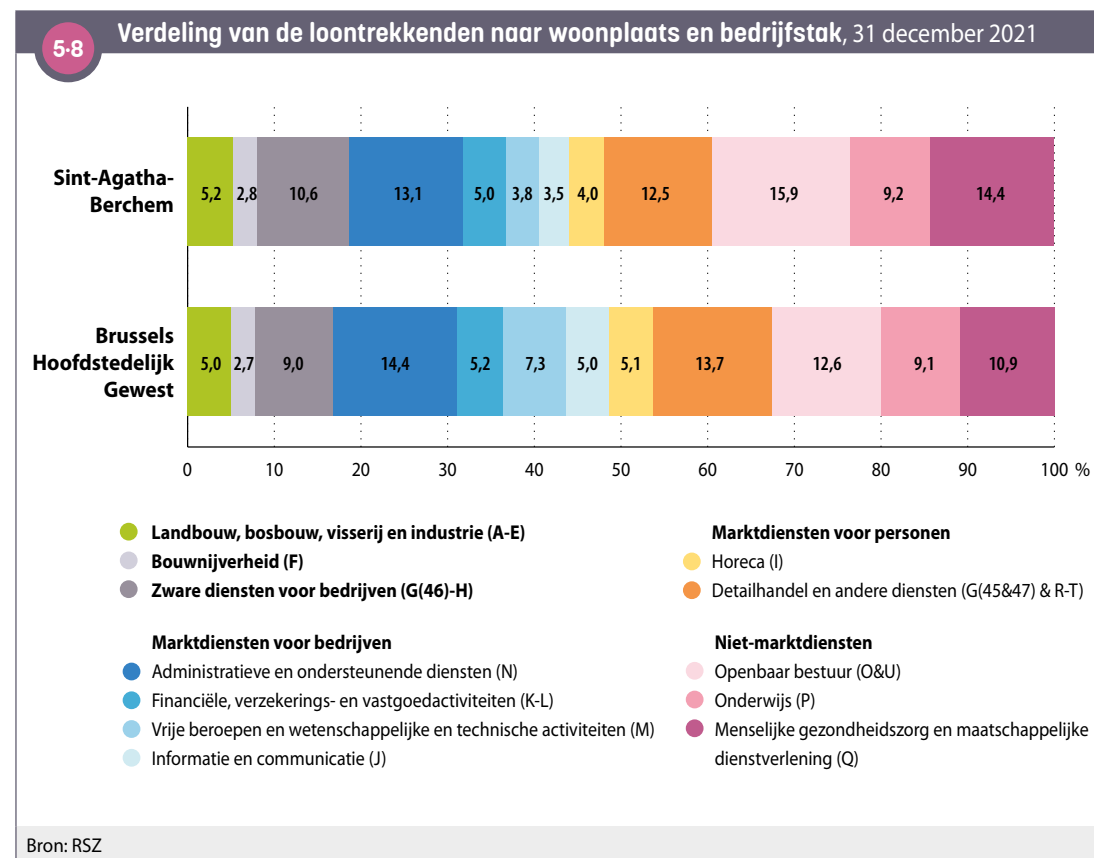
Over het algemeen is deeltijdse tewerkstelling even hoog in Sint-Agatha-Berchem (32 % van de loontrekkenden) als in het Gewest (31 %). In Sint-Agatha-Berchem werken de vrouwen (44 %) veel vaker deeltijds dan de mannen (20 %). Dat geldt ook voor het Gewest als geheel, maar het verschil tussen mannen en vrouwen is iets groter in Sint-Agatha-Berchem **5-7**.

Activiteitssectoren van de Berchemse loontrekkenden

Voor de loontrekkenden die in Sint-Agatha-Berchem wonen, zijn – net als op gewestelijk niveau – de meest vertegenwoordigde activiteitssectoren het openbaar bestuur (16 %), de menselijke gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening (14 %), de detailhandel en andere diensten (12,5 %), de administratieve en ondersteunende diensten (13 % van de loontrekkenden) en de zware diensten voor bedrijven – waaronder transport, opslagsector en groothandel – (11 %).

In vergelijking met de gewestelijke spreiding zijn de Berchemse loontrekkenden verhoudingsgewijs meer vertegenwoordigd in het openbaar bestuur en de gezondheidszorg, en minder vertegenwoordigd in gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten **5-8**.

18 Cijfers 2019; bron: RSZ.

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

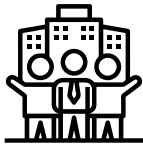
6-1

Beschrijving van de economische activiteiten in Sint-Agatha-Berchem, 2019

1.975

maatschappelijke zetels, btw-plichtig

573

lokale vestigingseenheden

8.848

werknemers

1.791

zelfstandigen

0

werknemers in de internationale instellingen

6.1. ALGEMENE SITUATIE

In 2019 waren er 1.975 **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige ondernemingen en 573 **vestigingseenheden** (exploitatiezetels van ondernemingen met ten minste één bij de RSZ aangegeven werknemer)¹⁹ op het grondgebied van Sint-Agatha-Berchem. Die ondernemingen hadden 8.848 personen in dienst (die in de gemeente werkten, maar er niet noodzakelijk woonden). Daarnaast waren er 1.791 zelfstandigen actief Sint-Agatha-Berchem²⁰ 6-1. Tot slot zijn er in de gemeente geen jobs in Europese of internationale instellingen.

6.2. DE SPECIFIEKE ECONOMISCHE KENMERKEN VAN SINT-AGATHA-BERCHEM

In vergelijking met het gehele Brussels Gewest hebben de jobs in Sint-Agatha-Berchem de volgende kenmerken 6-2:

- de zelfstandigen zijn – in verhouding tot alle werknemers – talrijker;
- de bedienden zijn – in verhouding tot de loontrekkenden – talrijker, maar er zijn daarentegen minder ambtenaren.
- de vrouwen zijn sterker vertegenwoordigd onder de loontrekkenden in Sint-Agatha-Berchem.

¹⁹ Het aantal **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige bedrijven is bijna altijd hoger dan het aantal **vestigingseenheden** binnen een gemeente. Dat komt doordat de statistieken van btw-plichtige bedrijven ook ondernemingen omvatten die geen werknemers aangeven bij de RSZ, zoals het geval is voor een groot aantal zelfstandigen. Deze bedrijven zonder werknemers zijn niet opgenomen in de statistieken van de lokale vestigingseenheden.

6-2

Kenmerken van de werknemers, op de werkplaats, 2019

	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
Aandeel van de zelfstandigen bij de werkenden	16,8 %	13,2 %
Verdeling van de arbeid in loondienst volgens statuut		
Aandeel arbeiders	19,5 %	20,1 %
Aandeel bedienden	71,1 %	61,9 %
Aandeel ambtenaren	9,5 %	17,9 %
Verdeling van de loontrekkenden naar geslacht		
Aandeel vrouwen	55,4 %	51,2 %
Aandeel mannen	44,6 %	48,8 %
Bronnen: Steunpunt Werk, RSZ; berekeningen BISA Noot: de gegevens met betrekking tot status en geslacht hebben betrekking op de loontrekkenden zoals geteld door de RSZ.		

20

Met betrekking tot de kenmerken van het bedrijfsweefsel van Berchem 6-3 kunnen we het volgende opmerken:

- er zijn minder **maatschappelijke zetels** per inwoner in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussels Gewest als geheel, en hetzelfde geldt voor het aantal **vestigingseenheden** per inwoner;
- niettemin ligt de **indicator van de ondernemingsdynamiek**, die het verschil meet tussen de oprichting en de stopzetting van ondernemingen in de loop van een jaar, in Sint-Agatha-Berchem gunstiger dan in het Brussels Gewest in zijn geheel.

²⁰ Een bedrijf kan gekoppeld zijn aan een rechtspersoon (nv, bvba, coöperatie) of een natuurlijke persoon (een zelfstandige). Een **maatschappelijke zetel** is de centrale vestiging van een bedrijf (de enige als het bedrijf 1 vestiging heeft, de plaats waar de jaarbalans wordt opgemaakt als het er meerdere heeft). De statistieken tellen het aantal bedrijven met een btw-nummer. Niet alle bedrijven hebben een btw-nummer, de vrije beroepen zijn bijvoorbeeld niet btw-plichtig. Het aantal **zelfstandigen** komt overeen met het aantal inschrijvingen van het RSVZ. Dat aantal omvat in principe alle zelfstandigen, ook de helpers.

De structuur van het bedrijfsweefsel van de gemeente naar aantal werknemers verschilt niet veel van de structuur op gewestelijk niveau. Meer dan twee derden van de bedrijven in de gemeente telt minder dan vijf loontrekkenden. Bedrijven met meer dan 50 loontrekkenden maken minder dan 6 % van het totaal uit.

Anderzijds is de ondernemingsdynamiek van de gemeente – hier gemeten aan de hand van een indicator die het verschil meet tussen de oprichting en stopzetting van ondernemingen in de loop van een jaar – hoger in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest als geheel.

6.3 Beschrijving van de ondernemingen, 2020		
	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
Aantal maatschappelijke zetels voor 1.000 inwoners	78,3	92,9
Aantal lokale vestigingseenheden voor 1.000 inwoners	22,8	30,9
Indicator van de ondernemingsdynamiek	3,7 %	2,9 %
Aandeel lokale vestigingseenheden:		
van 1 tot 4 werknemers	62,7 %	64,8 %
van 5 tot 9 werknemers	14,8 %	14,6 %
van 10 tot 49 werknemers	16,5 %	15,6 %
van 50 tot 199 werknemers	4,6 %	3,7 %
van meer dan 200 werknemers	1,4 %	1,3 %

Bronnen: RSZ, Statbel, BISA; berekeningen BISA

De gemeente vertoont bepaalde sectorale specialisaties die belangrijker zijn in termen van jobs dan van lokale vestigingseenheden **6-4**.

Enkele sectoren zijn oververtegenwoordigd in de gemeente:

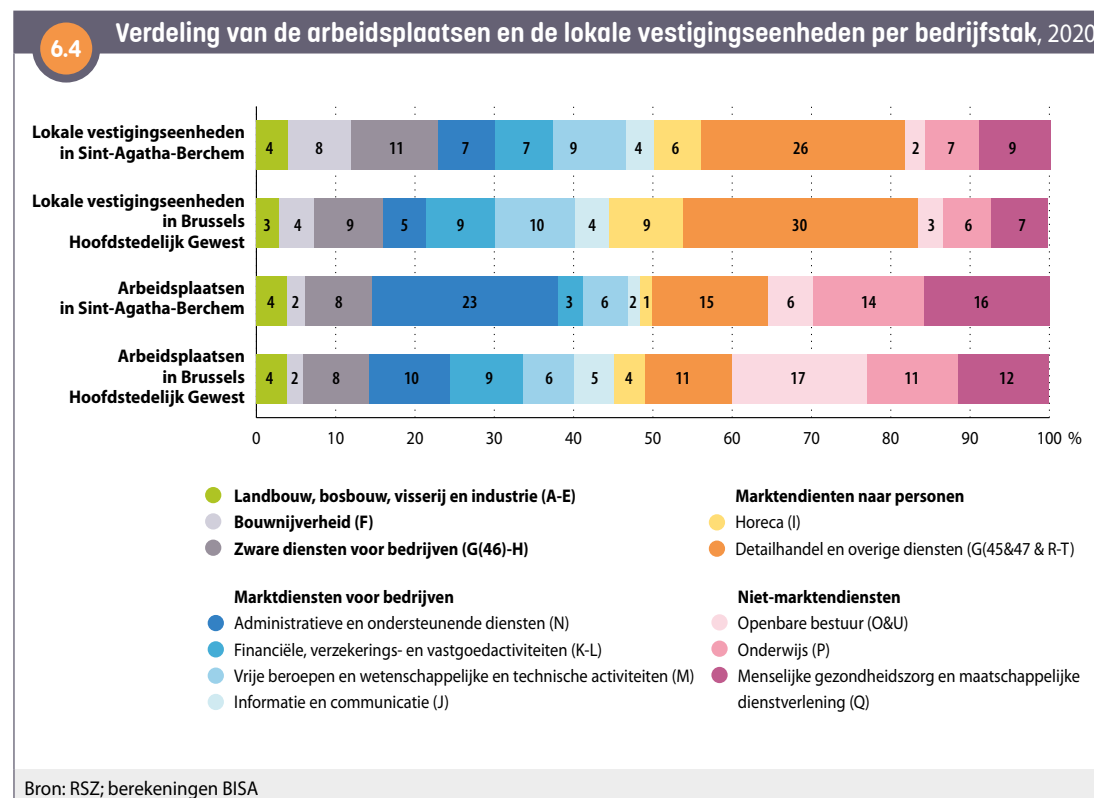
- De sector **administratieve en ondersteunende diensten** (de belangrijkste sector van de gemeente in termen van banen) is zeer sterk oververtegenwoordigd in de gemeente in termen van jobs (23 % in de gemeente tegenover 10 % in het Gewest). In werkelijkheid zijn dit voornamelijk tijdelijke uitzendbanen.
- Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijk werk scheppen eveneens veel werkgelegenheid in de gemeente. Het aantal jobs in deze sector is oververtegenwoordigd in de gemeente, deels door de aanwezigheid van een groot revalidatieziekenhuis ("Valida"). Over het algemeen werken er meer vrouwen in deze sector.

- De detailhandel is ook oververtegenwoordigd wat het aantal jobs betreft (maar ondervertegenwoordigd in termen van aantal lokale vestigingseenheden). Dat kan gedeeltelijk worden verklaard door het belang van het winkelcentrum Basilix, met grote winkels die veel jobs leveren.

Andere sectoren zijn echter ondervertegenwoordigd:

- Het openbaar bestuur is ondervertegenwoordigd in de gemeente, niet alleen wat het aantal vestigingen betreft, maar ook (en in heel belangrijke mate) in termen van aantal jobs. Dat is te wijten aan de afwezigheid van belangrijke gewestelijke, gemeenschaps- of federale overheden in de gemeente.
- Ook het aantal jobs in de financiële, verzekerings- en vastgoedsector is ondervertegenwoordigd in de gemeente.

Dat verklaart het hoge percentage bedienden en het lage percentage ambtenaren in loondienst. Evenzo zijn vrouwen over het algemeen in de meerderheid in de sector menselijke gezondheidszorg en maatschappelijk werk, net als in de sector **administratieve en ondersteunende diensten** (waartoe enkele jobs met dienstencheques behoren).

6.3. BEDRIJFSMIGRATIES

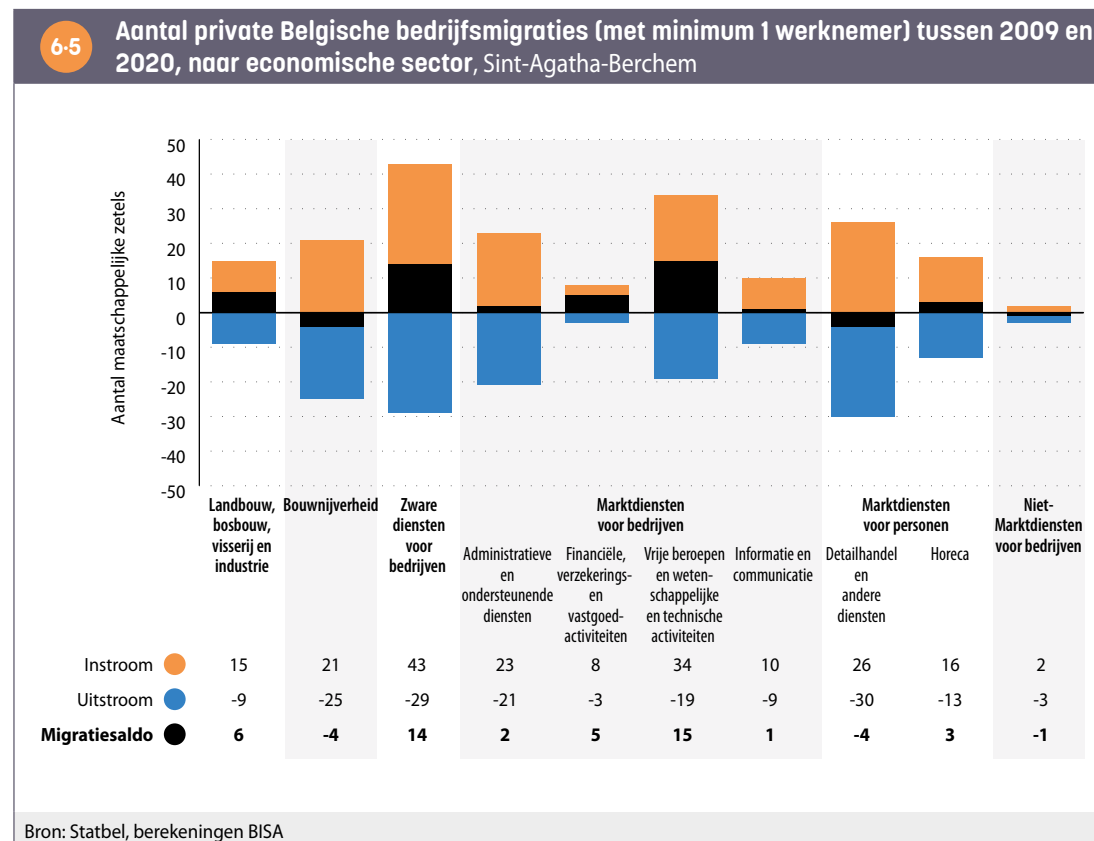
Tussen 2009 en 2020 was het saldo van de bedrijfsmigraties in Sint-Agatha-Berchem positief. Sint-Agatha-Berchem is een van de vier Brusselse gemeenten in deze situatie en de gemeente met de hoogste nettomigratie in verhouding tot het aantal bedrijven. Als gevolg van de migraties van de [maatschappelijke zetels](#) van Belgische privébedrijven met ten minste één werknemer²¹ nam het aantal ondernemingen in de gemeente toe. In de periode 2009-2020 vestigden 198 bedrijven zich in Sint-Agatha-Berchem en verlieten er 161 de gemeente. Het migratiesaldo voor de periode bedraagt dus +37 bedrijven.

Het saldo van de bedrijfsmigratie in Sint-Agatha-Berchem hangt voornamelijk af van de variaties in de volgende sectoren **6-5**:

- Het positieve migratiesaldo voor de bedrijven van de sectoren van gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten (+15) en [zware diensten voor bedrijven](#) (+14).
- Het negatieve migratiesaldo voor de bedrijven die actief zijn in de bouwsector (-4) en de detailhandel (-4).

Als gevolg van de bedrijfsmigratie in de periode 2009-2020 kende Sint-Agatha-Berchem een lichte verschuiving in haar economische structuur naar bedrijfsgerichte activiteiten.

Als we de migratie van de Berchemse bedrijven uitsplitsen naar gewest van herkomst of bestemming, zien we dat de gemeente gekenmerkt wordt door een positief infragewestelijk migratiesaldo (tussen Sint-Agatha-Berchem en de andere Brusselse gemeenten), dat het negatieve intergemeentelijke migratiesaldo (tussen de gemeente en de andere gewesten) compenseert.

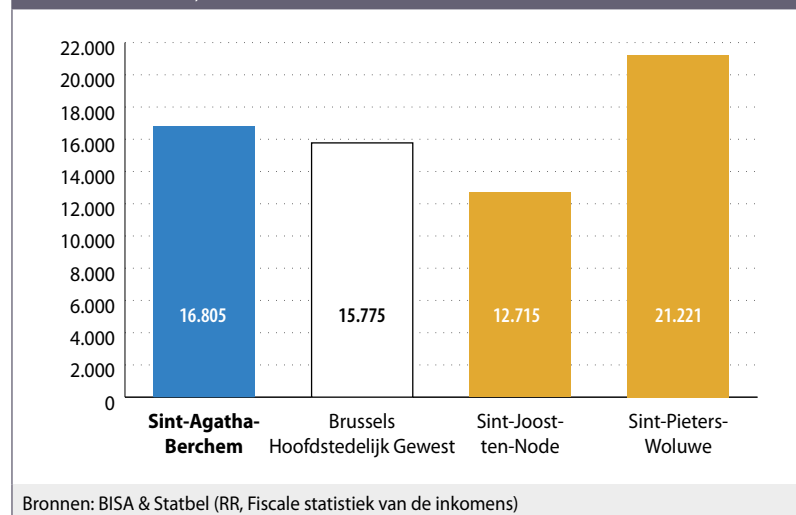
²¹ De analyse van de migratie is gebaseerd op de intergemeentelijke verplaatsingen van de [maatschappelijke zetels](#) van Belgische privébedrijven met ten minste één werknemer over de periode 2009-2020 (zie Focus nr. 54 en 55 van het BISA voor meer methodologische details).

7. INKOMENS

7.1. FISCALE INKOMENS

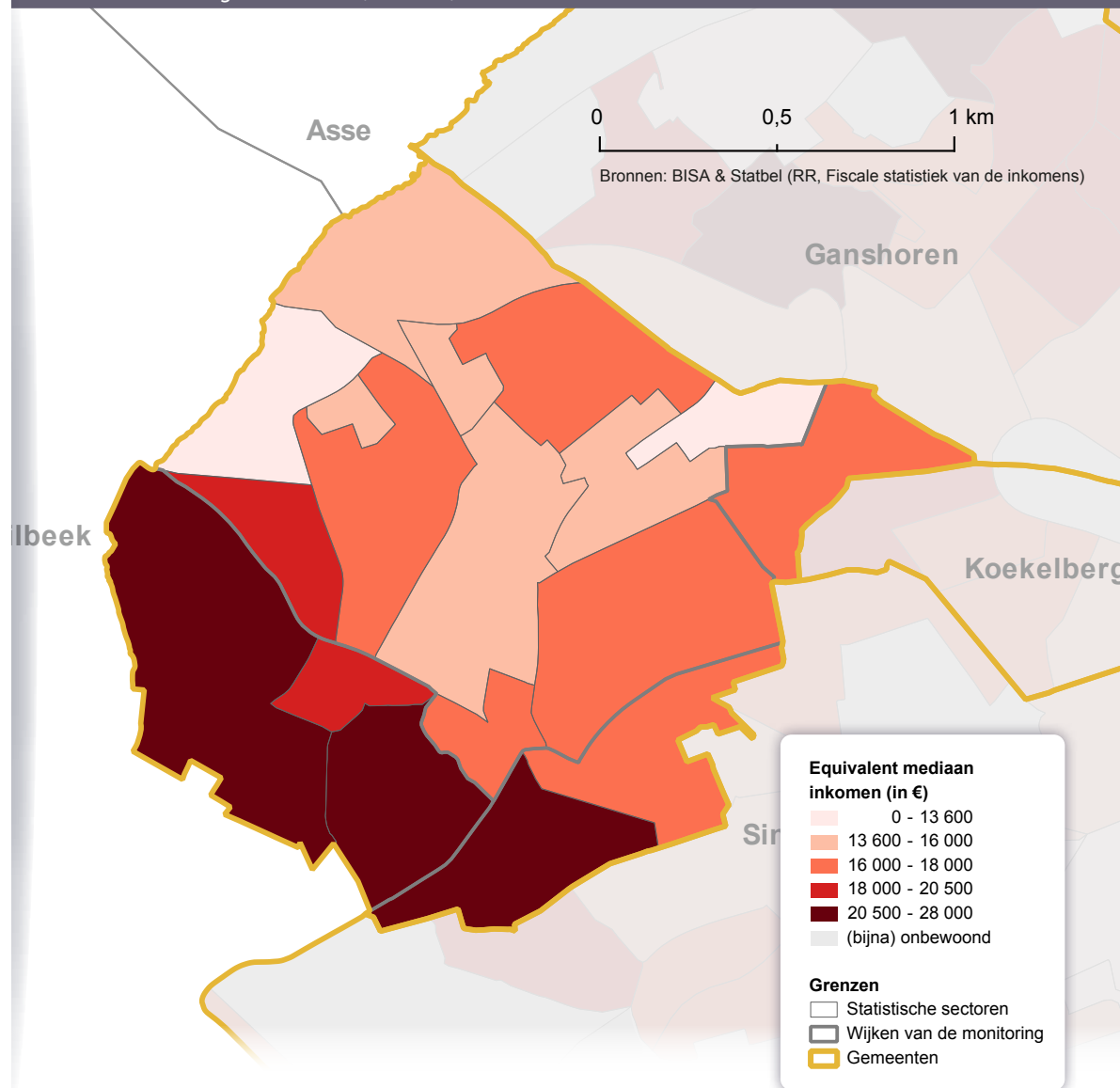
Op basis van de [fiscale statistieken](#) en rekening houdend met de samenstelling van de huishoudens, bedraagt het [mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen](#)²² 16.805 euro in Sint-Agatha-Berchem voor 2019, ongeveer 7 % boven dat van het Gewest. Dat inkomen is het laagst in de gemeente Sint-Joosten-Node en het hoogst in Sint-Pieters-Woluwe ^{7.1}.

7.1 Mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner, in euro's, inkomens 2019

De [mediane equivalente inkomens na belastingen](#) verschillen aanzienlijk op het Berchemse grondgebied ^{7.2}. De [statistische sectoren](#) met een hoog mediaan inkomen bevinden zich in het zuiden van de gemeente (Potaarde en Hogenbos). De sectoren met de laagste inkomens (minder dan 13.600 euro)

7.2 Mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, in euro's, inkomens 2019

22 Zie het glossarium.

zijn de sectoren met voornamelijk sociale huisvesting (Hunderenveld en Cité moderne). Het Centrum, Gare en Molenberg (waar ook sociale woningen zijn) zijn ook sectoren met relatief lage inkomens.

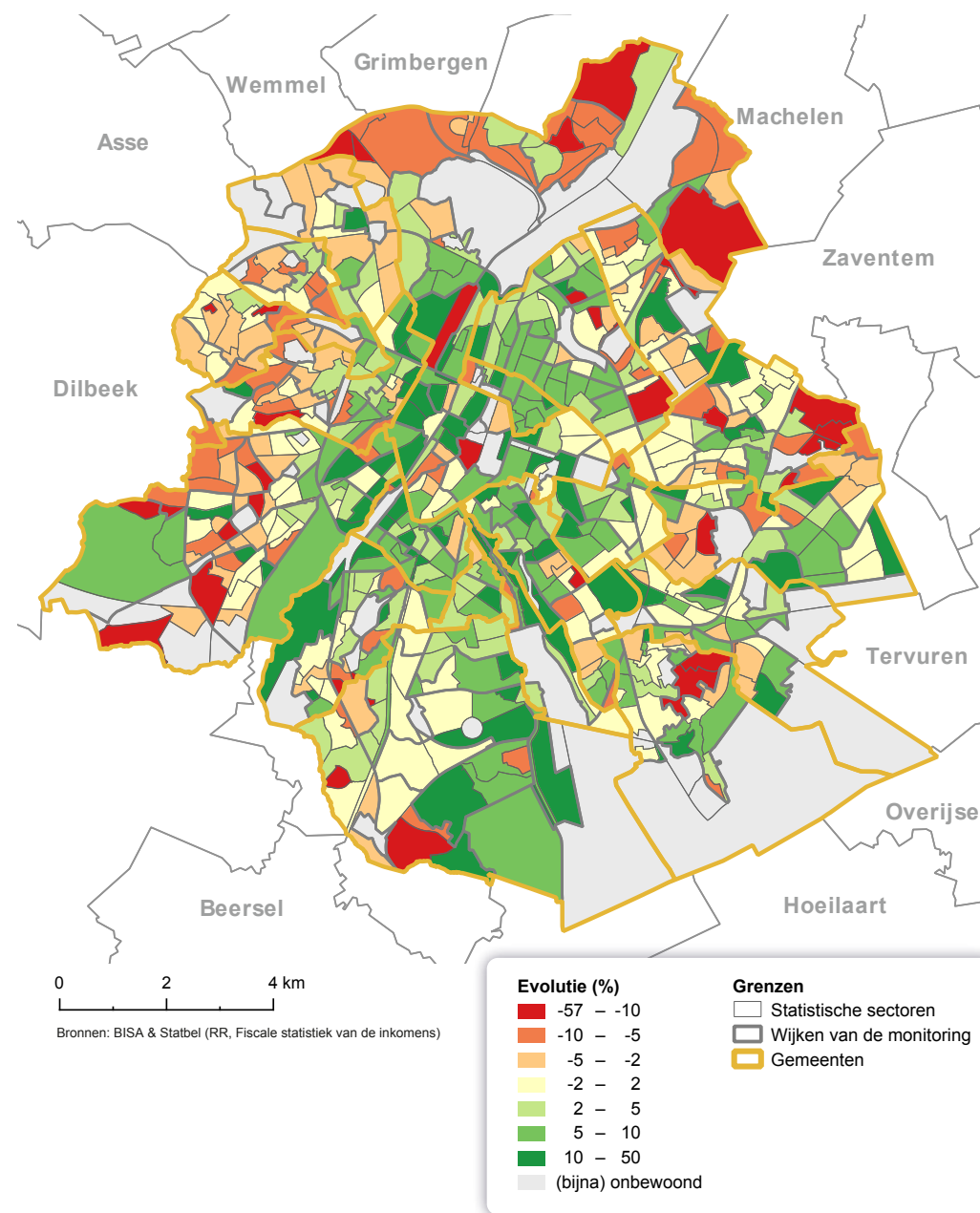
Kaart 7-3 toont de evolutie van de inkomens in reële termen²³ per **statistische sector** tussen 2009 en 2019 in het Brussels Gewest. In het algemeen is het mediaan equivalent inkomen gestegen in de **eerste kroon** van de stad, met name langs het kanaal in de **arme sikkel** (hoewel dit een van de meest achtergestelde gebieden van de hoofdstad blijft). Er wordt ook een toename vastgesteld in veel welvarende sectoren, vooral in het zuidoostelijke kwadrant van de **tweede kroon**. Omgekeerd zien we een inkomensdaling in veel statistische sectoren van de wijken van de tweede kroon, in het bijzonder in het noordwesten van het Gewest (waaronder Sint-Agatha-Berchem), maar ook in veel sectoren met sociale huisvesting²⁴.

In Sint-Agatha-Berchem hebben alle **statistische sectoren** van de gemeente te kampen met een daling van het reële inkomen. Die daling doet zich dus zowel voor in gebieden die (in 2009) al lage-inkomensgebieden waren (zoals de wijk Cité moderne, waar de inkomens met 24 % daalden), als in de meest welvarende gebieden van de gemeente in 2009 (zoals de wijk Hogenbos, waar het mediaan equivalent inkomen met 9 % daalde).

Deze inkomensverschuivingen kunnen het gevolg zijn van verandering in de inkomens van inwoners die gedurende de hele periode ter plaatse zijn gebleven, maar ook van bewegingen van de bevolking (migratie, geboorten en overlijdens) en de evolutie van de kenmerken hiervan.

7-3

Evolutie van het mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in %, inkomens 2009-2019

23 Het betreft de evolutie van de reële inkomens of tegen constante prijzen, dus met neutralisatie van de impact van de inflatie.

24 Zie BISA (2021) voor meer informatie over deze evoluties.

Ondanks de aanzienlijke geografische verschillen binnen de gemeente (onder andere tussen sectoren met sociale woningen en andere sectoren), blijkt de mate van ongelijkheid, gemeten door de **Gini-coëfficiënt**, iets lager te zijn in Sint-Agatha-Berchem dan het gemiddelde van de Gini-coëfficiënten van Brusselse gemeenten **7.4**.

Dit wordt verklaard door de beperktere aanwezigheid in Sint-Agatha-Berchem van personen met een heel laag jaarinkomen (minder dan 5.000 euro) en, in mindere mate, door een lichte ondervertegenwoordiging van personen met een heel hoog inkomen (50.000 euro of meer) **7.5**.

7.4 Gini-coëfficiënt op basis van het equivalent inkomen per persoon, inkomens 2019		
	Sint-Agatha-Berchem	Gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten
Gini-coëfficiënt – Totaal belastbaar inkomen per persoon	0,38	0,41
Gini-coëfficiënt – Inkomen na belastingen per persoon	0,30	0,33

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

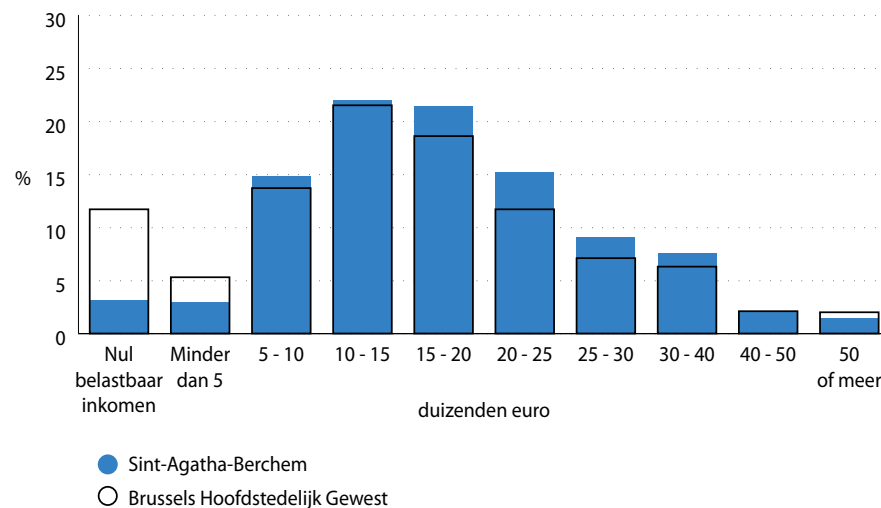
Personen met een equivalent inkomen na belastingen in de hogere inkomensklassen (40.000 tot 50.000 euro) zijn in Sint-Agatha-Berchem op een vergelijkbare manier vertegenwoordigd als op gewestelijk niveau, terwijl de hoogste inkomens (50.000 euro en meer) iets minder aanwezig zijn. De gemeente verschilt dus van het Gewest door een oververtegenwoordiging van personen met een gemiddeld tot hoger middeninkomen (vooral tussen 15.000 en 30.000 euro) en een duidelijke ondervertegenwoordiging van heel lage inkomens (minder dan 5.000 euro).

Het aandeel van de bevolking dat leeft in een huishouden met een totaal netto belastbaar inkomen dat nul bedraagt, is kleiner in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De aangiften waarvan het totaal netto belastbaar inkomen nul is, zijn van personen met vrijgestelde inkomens of die geen enkel inkomen aangeven aan de personenbelasting. Het kan gaan om personen die niet-belastbare sociale uitkeringen (zoals het **leefloon** en tegemoetkomingen voor personen met een handicap) ontvangen, internationale ambtenaren, bepaalde studenten enzovoort.

Deze categorieën van belastingplichtigen kunnen in bepaalde gevallen ook in de heel lage equivalente inkomensklassen vallen (minder dan 5.000 euro), terwijl hun effectieve inkomen in werkelijkheid hoger is. Deze inkomensklassen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, gezien de vertekeningen die inherent zijn aan **fiscale statistiek** (zie glossarium).

7.5

Verdeling van de bevolking volgens het equivalent inkomen na belastingen, inkomens 2019

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot: Omwille van de eenvoud worden de klassen aangeduid met afgeronde cijfers, terwijl in werkelijkheid enkel de ondergrens van elke klasse wordt opgenomen.

Als we kijken naar het belastbaar inkomen dat individueel door de belastingplichtigen wordt aangegeven, zien we dat het mediaan belastbaar inkomen van vrouwen in Sint-Agatha-Berchem net als in de rest van het Brussels Gewest lager ligt dan dat van mannen **7-6**. Het verschil tussen mannen en vrouwen in de gemeente (-17 %) is zelfs iets groter dan in het Gewest als geheel (-15 %). De grootte van het verschil tussen mannen en vrouwen varieert naargelang de gezinssituatie. Het verschil in inkomen afhankelijk van het geslacht is bijvoorbeeld groter bij koppels dan bij alleenwonenden of eenoudergezinnen.

7-6 Mediaan belastbaar inkomen van de aangevers naar geslacht en positie in het huishouden, in euro's, inkomens 2019

	Sint-Agatha-Berchem			Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Alleenwonend	20.644	20.147	20.296	18.090	19.182	18.753
Samenwonend of gehuwd zonder kinderen	23.578	18.936	21.789	23.208	18.087	21.060
Samenwonend of gehuwd met kind(eren)	25.353	19.577	22.698	23.438	17.525	21.052
Alleenstaande ouder	21.797	18.802	19.158	21.221	18.032	18.495
Totaal	23.473	19.373	21.368	21.751	18.408	19.886

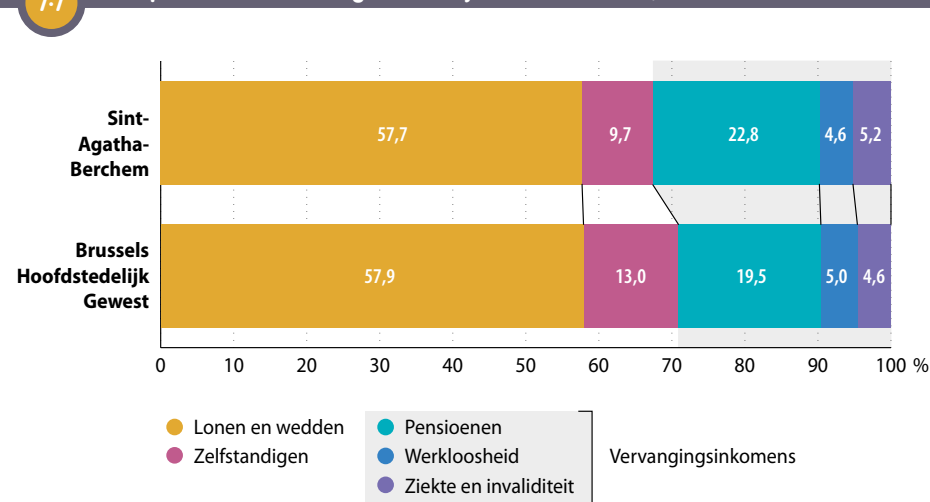
Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot:

- Alleen aangevers die op 1 januari 2019 18 jaar of ouder waren, zijn in deze tabel opgenomen.
- Aangevers met een nul of negatief belastbaar inkomen (gecorrigeerd met het huwelijksquotiënt) werden uitgesloten voordat het mediaan inkomen werd berekend.
- De regel 'Totaal' bevat alleen aangevers met het type positie in het huishouden dat in deze tabel wordt gepresenteerd. De inkomens van leden van collectieve huishoudens, kinderen, andere leden van een huishouden of personen die tot andere soorten huishoudens behoren, zijn niet in aanmerking genomen voor de berekening van de medianen in de regel 'Totaal'.

Uit de analyse van de bron van deze fiscale inkomens in 2019 blijkt dat het aandeel van de pensioenen iets groter is in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, doordat de bevolking van de gemeente ouder is. Omgekeerd vertegenwoordigen de inkomsten uit zelfstandige arbeid in Sint-Agatha-Berchem 10 %, wat een kleiner aandeel is dan in het Gewest (13 %). Het aandeel van de lonen en werkloosheidsuitkeringen in het inkomen in Sint-Agatha-Berchem komt overeen met de gewestelijke situatie **7-7**.

7-7 Componenten van het gezamenlijk netto inkomen, inkomens 2019

Bronnen: BISA & Statbel (Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot: De inkomens van zelfstandigen worden in de aangiften van de personenbelasting doorgaans onderschat.

7.2. PERSONEN DIE EEN UITKERING ONTVANGEN

Het aantal personen dat een vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkering of invaliditeitsuitkering) of een bijstandsuitkering ontvangt, is een indicator van het aantal personen dat met een **beperkt inkomen** moet leven, dat vaak de **armoederisicogrens** benadert en er zelfs onder gaat.

Het globale percentage van de bevolking dat een werkloosheidsuitkering, een invaliditeitsuitkering of een bijstandsuitkering ontvangt, is in het algemeen iets lager in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussel-Hoofdstad **7.8**. De situatie verschilt echter afhankelijk van het type uitkering. Van de Berchemse bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) ontvangt 3,5 % een **leefloon** of **equivalent leefloon**, een cijfer dat lager is dan dat voor het Brussels Gewest (6 %). Het werkloosheidspercentage in de gemeente (9 %) is echter iets hoger dan in het Gewest, net als het percentage personen met een invaliditeitsuitkering (6,4 %). Tot slot ligt het percentage personen met een tegemoetkoming voor personen met een handicap (2,3 %) dicht bij het gewestelijke cijfer (2 %).

Bij de jongvolwassenen (18-24) ontvangt bijna één op de tien een leefloon (of equivalent leefloon) in Sint-Agatha-Berchem, tegenover iets meer dan één op de zeven op gewestelijk niveau. Van de ouderen (65 jaar en ouder) ontvangt 10 % een inkomensgarantie voor ouderen (IGO), wat minder is dan het gewestelijke gemiddelde, en 6,6 % een uitkering voor personen met een handicap.

Een van de opvallendste ontwikkelingen, zowel in Sint-Agatha-Berchem als op gewestelijk niveau, is de stijging van het aantal rechthebbenden op een leefloon (OCMW) en tegelijkertijd de daling van het aantal personen met een werkloosheids- of inschakelingsuitkering (RVA). Die trends zijn vooral duidelijk bij de jongvolwassenen. Een van de redenen hiervoor zijn de hervormingen van het recht op werkloosheidsuitkeringen, en meer specifiek van de inschakelingsuitkering, waardoor de toegangsvoorwaarden werden verstrengd (zie het hoofdstuk **5**, Arbeidsmarkt). Er kunnen ook andere factoren in aanmerking worden genomen als verklaring van de daling van het aantal personen met een werkloosheids- of inschakelingsuitkering (zoals maatregelen ter bevordering van werkgelegenheid of opleiding, de conjunctuur, de toename van de werkgelegenheid enz.) en de toename van het aantal leefloners (zoals meer leeflonen voor studenten, meer bestaansonzekerheid ...).

7-8

Aantal en percentage personen die een werkloosheidsuitkering, invaliditeitsuitkering of sociale bijstandsuitkering ontvangen naar leeftijdsklasse, januari 2011 en 2021

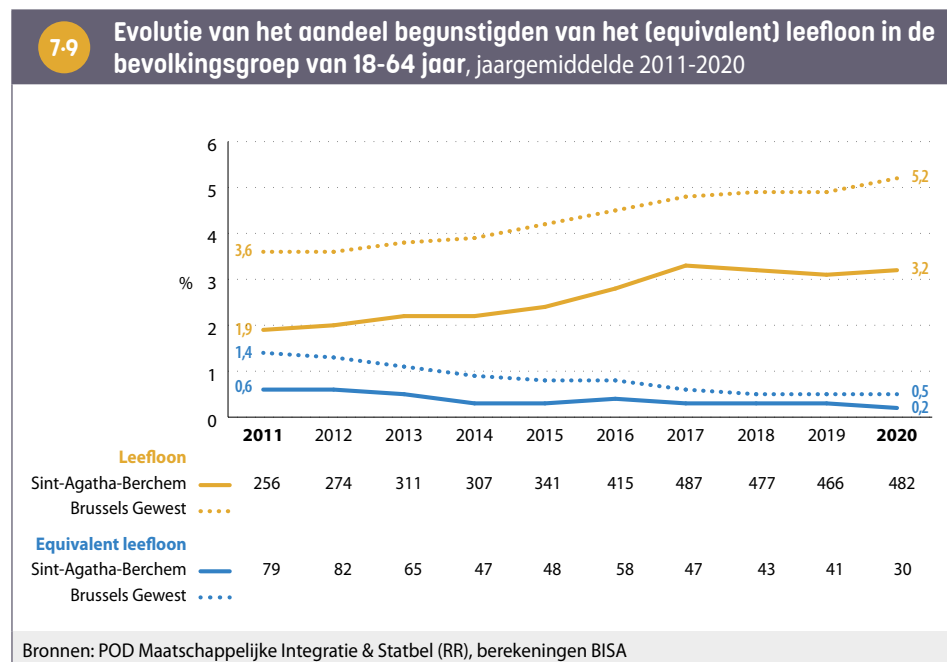
	Sint-Agatha-Berchem			Brussels Hoofdstedelijk Gewest	
	Aantal (2021)	% (2011)	% (2021)	% (2011)	% (2021)
Bevolking van 18 tot 24 jaar	2.207	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	201	5,1	9,1	9,1	15,4
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	68	8,6	3,1	7,9	2,5
Bevolking van 18 tot 64 jaar	15.124	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	526	2,5	3,5	5,0	6,0
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	1.372	13,5	9,1	13,2	8,5
Invaliditeitsuitkeringen (2)	963	4,0	6,4	3,4	5,1
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	352	2,2	2,3	1,8	2,0
Bevolking van 65 jaar en ouder	3.902	100	100	100	100
Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)	399	6,3	10,2	9,3	12,7
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	258	7,3	6,6	6,0	6,4

Bronnen: POD MI, RVA, RIZIV, FOD Sociale Zekerheid - DGPH, FPD, Statbel (RR); berekeningen BISA
 (1) Het gaat om het aantal betalingen van uitkeringen.
 (2) Gegevens voor december 2010 en december 2020.

Tussen 2011 en 2020 is het aantal leefloners met bijna 1,9 vermenigvuldigd. De evolutie van het aandeel begunstigden van een leefloon of equivalent leefloon in de bevolking (18-64 jaar) in Sint-Agatha-Berchem over de laatste tien jaar volgt een vergelijkbare trend als die op gewestelijk niveau.

Sinds 2017 is het aandeel van de bevolking dat een leefloon ontvangt, echter stabiel gebleven in Sint-Agatha-Berchem, terwijl het licht is blijven stijgen binnen het Gewest 7.9.

Het aantal leefloontrekkers is sterk gedaald tussen 2012 en 2020 (vóór de oorlog in Oekraïne). Dit aantal is laag in Sint-Agatha-Berchem. De algemene trend van het dalende aantal rechthebbenden van een leefloon in de gemeente en in het algemeen in het Gewest kan worden verklaard door de afname van de migratiestromen en door bepaalde maatregelen op federaal niveau op het gebied van asiel- en migratiebeleid. In die periode heeft dat geleid tot een vermindering van het aantal asielzoekers en vreemdelingen die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven en in aanmerking komen voor financiële hulp. Sommige van deze bevolkingsgroepen zijn ook naar onthaalstructuren gestuurd. We benadrukken dus dat deze cijfers dateren van vóór de oorlog in Oekraïne en de instroom van vluchtelingen uit dat land, aangezien de Oekraïense vluchtelingen onder tijdelijke bescherming (onder de vereiste voorwaarden) recht hebben op een equivalent leefloon.

7.3. RECHTHEBBENDEN OP DE VERHOOGDE TEGEMOETKOMING (RVT)

Het aantal rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT) voor de verzekering voor geneeskundige verzorging kan worden gebruikt als indicator voor het aantal personen dat in moeilijke financiële omstandigheden leeft.

In januari 2021 hadden 6810 personen in Sint-Agatha-Berchem recht op de verhoogde tegemoetkoming als titularis of als persoon ten laste, d.w.z. 27 % van de Berchemse bevolking (tegenover 26,5 % op gewestelijk niveau). Het percentage RVT in de bevolking is dus relatief vergelijkbaar met dat van het Brussels Gewest, met uitzondering van de 65-plussers, die minder vaak RVT zijn in Sint-Agatha-Berchem²⁵ 7.10.

7.10 Aantal en percentage rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging (RVT), naar leeftijdsklasse en geslacht, januari 2021

Leeftijdsklasse	Sint-Agatha-Berchem			Brussels Hoofdstedelijk Gewest					
	Aantal rechthebbenden ⁽¹⁾			Percentage rechthebbenden ⁽¹⁾ in de bevolking					
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Jonger dan 18 jaar	1.018	1.054	2.072	31,4	33,3	32,3	32,7	32,7	32,7
18 - 24 jaar	345	357	702	30,6	33,1	31,8	31,8	31,7	31,8
25 - 64 jaar	1.187	1.678	2.865	18,9	25,3	22,2	19,4	23,8	21,6
65 jaar en ouder	424	747	1.171	25,5	33,3	30,0	30,6	35,3	33,4
Totaal	2.974	3.836	6.810	24,1	29,3	26,8	24,8	28,2	26,5

Bronnen: BISA, KSZ (DWH AM&SB), Statbel (RR)
(1) Titularissen en personen ten laste.

25 Ze ontvangen wel vaker een IGO.

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

8.1. KERNINDICATOREN VOOR DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN

De gewone begroting van de gemeente betreft het geheel van ontvangsten en uitgaven die op een regelmatige en gebruikelijke wijze voorvallen. De ontvangsten en uitgaven betreffende investeringen hebben een onregelmatig karakter. Ze worden apart in beschouwing genomen, in de zogeheten buitengewone begroting.

In de jaren 2015-2020 had Sint-Agatha-Berchem soms een overschot en soms een tekort in de gewone dienst. Het gecumuleerde resultaat werd licht positief vanaf 2017, maar dook in 2020 opnieuw in het rood. Dat jaar namen, ten gevolge van de COVID-19-crisis, de uitgaven van de gemeente snel toe, terwijl de ontvangsten licht afnamen. De gewone dienst vertoonde dat jaar bijgevolg een negatief saldo.

De ontvangsten en de uitgaven van een gemeente hangen sterk af van haar aantal inwoners. Om gemeenten te kunnen vergelijken worden de ontvangsten en de uitgaven, alsook de schuld en de investeringen daarom uitgedrukt **per inwoner**.

In de rekeningen van 2015-2020 waren de gewone ontvangsten en uitgaven per inwoner, alsook de schuld en de investeringsuitgaven per inwoner in Sint-Agatha-Berchem gemiddeld in deze periode lager dan voor het geheel van de 19 Brusselse gemeenten **8-1**.

8-1 Kernindicatoren van de gemeentelijke financiën, gemiddelde van de rekeningen 2015-2020		
	Sint-Agatha-Berchem	19 Brusselse gemeenten
Gewone ontvangsten in euro per inwoner	1.407	1.922
Gewone uitgaven in euro per inwoner	1.452	1.886
Schuld in euro per inwoner	1.285	1.463
Investeringsuitgaven in euro per inwoner	172	292

Bronnen: GOB - BPB & Statbel (RR), berekeningen BISA

8.2. STRUCTUUR VAN DE BELANGRIJKSTE GEWONE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

De **fondsen en dotaties**²⁶ vormen als geheel de grootste bron van **ontvangsten** voor Sint-Agatha-Berchem. Het aandeel van deze bron ligt lager in vergelijking met de 19 gemeenten samen (33 % voor Sint-Agatha-Berchem ten opzichte van 38 % voor het geheel van de 19 gemeenten, gemiddelde 2015-2020). De algemene dotatie aan de gemeenten is goed voor 14 % van de ontvangsten van Sint-Agatha-Berchem, de andere fondsen en dotaties voor 19 % **8-2**. Herleid tot het aantal inwoners, liggen zowel de algemene dotatie als de andere fondsen en dotaties van Sint-Agatha-Berchem in de periode 2015-2020 lager dan van het geheel van de 19 gemeenten.

De tweede grootste ontvangstenbron in Sint-Agatha-Berchem zijn de opcentiemen op de **onroerende voorheffing**²⁷. Hun aandeel in de gewone ontvangsten is vergelijkbaar met dat van de 19 gemeenten samen (28 % van de gewone ontvangsten in Sint-Agatha-Berchem tegenover 29 % voor de 19 gemeenten, gemiddelde van de rekeningen van 2015-2020). Herleid tot het aantal inwoners ligt het rendement uit de onroerende voorheffing echter lager in Sint-Agatha-Berchem dan in het geheel van de 19 gemeenten. In 2019 verhoogde de gemeente het tarief. Het wat lagere rendement zou kunnen verklaard worden door onder andere een lagere kantoordensiteit.

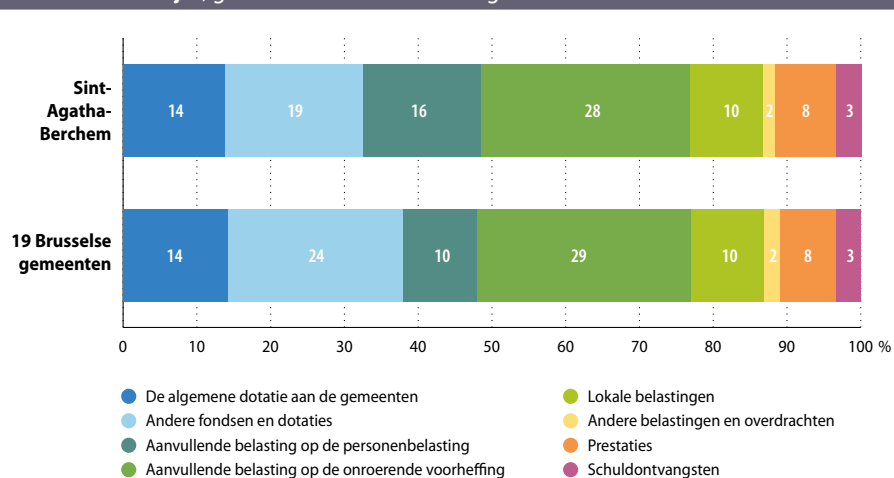
De ontvangsten van de **personenbelasting**²⁸ (16 %) en de **lokale belastingen** (10 %) vormen de derde en de vierde inkomensbron voor de gemeente. Het aandeel van de inkomsten uit de personenbelasting is hoger dan voor de 19 gemeenten samen. In 2019 verlaagde de gemeente het tarief van de personenbelasting, al bleef het boven het gemiddelde van de 19 gemeenten. Per inwoner is het rendement van de personenbelasting in Sint-Agatha-Berchem hoger dan in de 19 gemeenten samen (zie hoofdstuk **7**, Inkomens).

²⁶ Algemene dotatie aan de gemeenten (ADG): dotatie vanwege het Brussels Gewest om de algemene financiering te verzekeren. Andere fondsen en dotaties: voor specifieke doeleinden.

²⁷ Belasting op het bezit van onroerende goederen, zoals woningen en gronden.

²⁸ Belasting op de inkomens van particulieren, zoals lonen en uitkeringen.

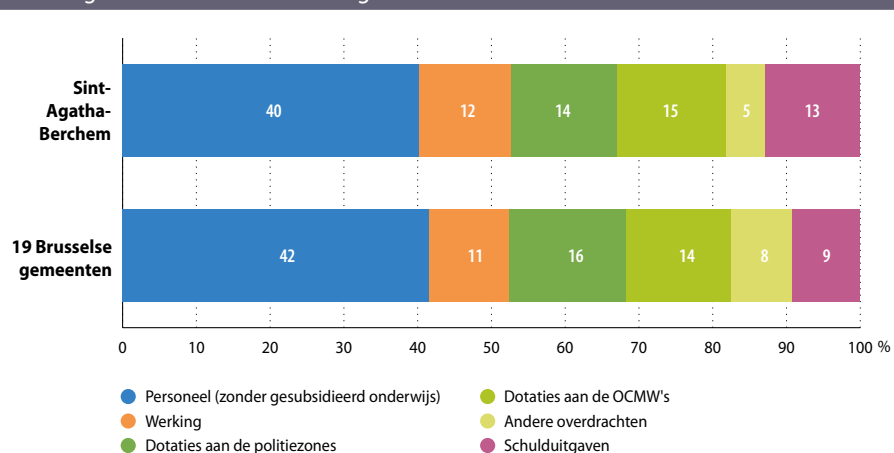
8-2 Verdeling van de gewone ontvangsten (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

Noten: • De ontvangsten uit prestaties zijn degene die betrekking hebben op de levering van een goed of een dienst door de gemeente (bijvoorbeeld huurinkomsten voor een gebouw).
• De schuldontvangsten omvatten hoofdzakelijk de dividenden die de gemeenten krijgen van de intercommunales en daarnaast de kredietinteresten.

8-3 Verdeling van de gewone uitgaven (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

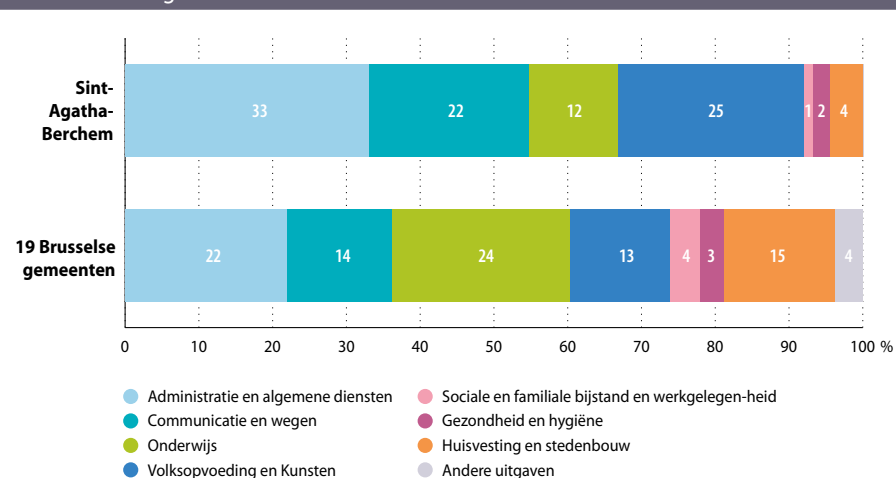
Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

Net als in de andere gemeenten, zijn de personeelskosten de belangrijkste **uitgaven** van de gemeente Sint-Agatha-Berchem. Zo werd in de periode 2015-2020 gemiddeld 40 % van de gewone uitgaven besteed aan de personeelskosten van het gemeentebestuur, tegenover 42 % voor de 19 gemeenten **8-3**. De werkingsuitgaven, de dotatie aan het OCMW en de schulduitgaven zijn relatief iets hoger in Sint-Agatha-Berchem dan in de 19 gemeenten samen, in tegenstelling tot de dotatie aan de politiezones en de andere overdrachten (opgetrokken voor de 19 gemeenten door de Stad Brussel).

8.3. INVESTERINGEN

De **investeringsuitgaven** schommelen sterk van jaar tot jaar. Men kan echter vaststellen dat administratie en algemene diensten (33 %), volksoopvoeding en kunsten (25 %) en communicatie en wegen (22 %) in de periode 2015-2020 een aanzienlijk deel van de investeringen in Sint-Agatha-Berchem hebben vertegenwoordigd. De domeinen onderwijs (12 % tegenover 24 % voor de 19 gemeenten) en huisvesting en stedenbouw (4 % tegenover 15 % voor de 19 gemeenten) vertegenwoordigen daarentegen een relatief minder groot aandeel van de investeringen in de gemeente in die periode **8-4**.

8-4 Verdeling van de investeringsuitgaven per functie, gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

9. HUISVESTING

Op 1 januari 2021 zijn er 4.813 gebouwen (4.369 residentieel en 444 niet-residentieel) en 10.573 woningen in Sint-Agatha-Berchem, waaronder 796 sociale woningen. De woonfunctie is meer uitgesproken in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest als geheel.

Op het moment van schrijven beschikken we niet over voldoende recente gegevens over huurbedragen op gemeentelijk niveau. De laatste beschikbare gegevens over de huurprijzen op gemeentelijk niveau dateren van 2018. Op dat moment bedroeg de gemiddelde huur 726 euro, tegenover 739 euro voor het Gewest als geheel²⁹. In het algemeen drukken de kosten van huur en nutsvoorzieningen (energie en water) zwaar op het budget van veel Brusselse huishoudens. Ze zijn een van de belangrijkste oorzaken van de te zware schuldenlast van de huishoudens³⁰.

9.1. KENMERKEN VAN WOONGEBOUWEN

In Sint-Agatha-Berchem is de morfologie van de residentiële gebouwen relatief vergelijkbaar met die van de gebouwen in Brussel. 64 % van de 4369 residentiële gebouwen bestaat uit huizen in gesloten bebouwing³¹ en 22 % uit appartementsgebouwen. Huizen in open bebouwing zijn zeldzaam, nog zeldzamer dan in het Gewest ^{9.1}.

9.1 Verdeling van de woongebouwen naar type (kadastraal karakter), 2021				
	Huizen in gesloten bebouwing	Huizen in halfopen bebouwing	Huizen in open bebouwing	Appartementsgebouwen
Sint-Agatha-Berchem	64 %	12 %	2 %	22 %
Brussels Gewest	64 %	9 %	4 %	23 %

Bron: Statbel & FOD Financiën (AAPD)

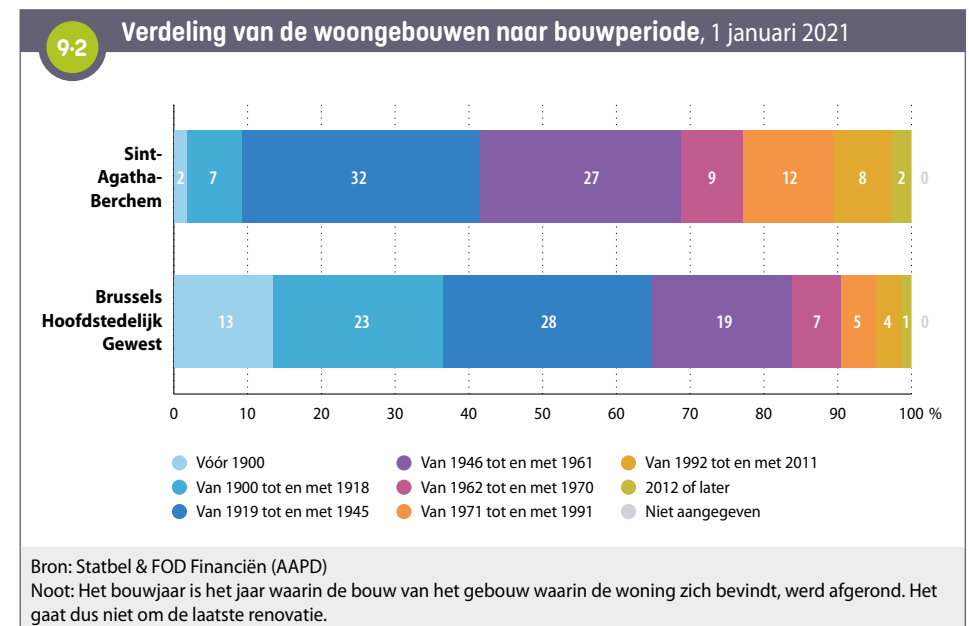
²⁹ BGHM, Observatiecentrum van de huurprijzen, enquête 2018 <https://slrb-bghm.brussels/sites/default/files/media/publication/documents/slrbs-obslooyer-enquete2018-nl-web.pdf>

³⁰ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020).

³¹ Sommige van deze gebouwen, geïdentificeerd als huizen, zijn soms onderverdeeld in meerdere woningen.

Recente residentiële gebouwen zijn oververtegenwoordigd in de gemeente. Bijna 60 % van de woningen is vanaf 1946 gebouwd (tegenover bijna 35 % voor het Gewest als geheel). Minder dan 10 % van de woongebouwen in Sint-Agatha-Berchem dateert van voor de Eerste Wereldoorlog, tegenover een derde van de woongebouwen in het Gewest ^{9.2}.

De ouderdom van de gebouwen varieert in de gemeente. De gemeente ontwikkelde zich rond een oude dorpskern en de Gentsesteenweg. Het centrum van de gemeente is dus ouder dan de buitenwijken."

Uit de gegevens van de volkstelling van 2011 blijkt dat er in verhouding veel minder kleine woningen (drie kamers of minder) zijn in Sint-Agatha-Berchem dan op gewestelijk niveau (11 % tegenover 20 %), in tegenstelling tot de grotere woningen met 6 kamers of meer (36 % tegenover 25 % op gewestelijk niveau)³². We mogen niet vergeten dat de gemeente een

³² Sinds 2011 zijn er 109 woongebouwen opgetrokken. Ze vertegenwoordigen 2 % van de huidige woongebouwen in de gemeente. De gegevens over het aantal kamers hebben geen betrekking op deze recente woningen.

hoger aandeel huishoudens met vier of meer personen telt dan het Gewest als geheel (zie het hoofdstuk 2, Bevolking).

Nog steeds op basis van de volkstelling van 2011 blijkt dat het aandeel door hun eigenaar bewoonde woningen veel groter is in Sint-Agatha-Berchem (53 %) dan op gewestelijk niveau (38 %).

9.2. SOCIALE WONINGEN EN ANDERE WONINGEN VAN SOCIALE AARD

Op 31 december 2020 telt de gemeente Sint-Agatha-Berchem 796 **sociale woningen**, 69 meer dan in 2010. In verhouding tot het aantal gezinnen zijn er in Sint-Agatha-Berchem iets meer sociale woningen dan op gewestelijk niveau: er zijn 7,8 sociale woningen per 100 gezinnen in de gemeente, tegenover slechts 7,2 per 100 gezinnen op gewestelijk niveau 9.3.

Niettemin staan 776 Berchemse gezinnen (796 als de aanvragen voor woningen voor bescheiden en middeninkomens worden meegeteld), of 8 % van de gezinnen in de gemeente, op de wachtlijst voor sociale huisvesting in het Brussels Gewest³³.

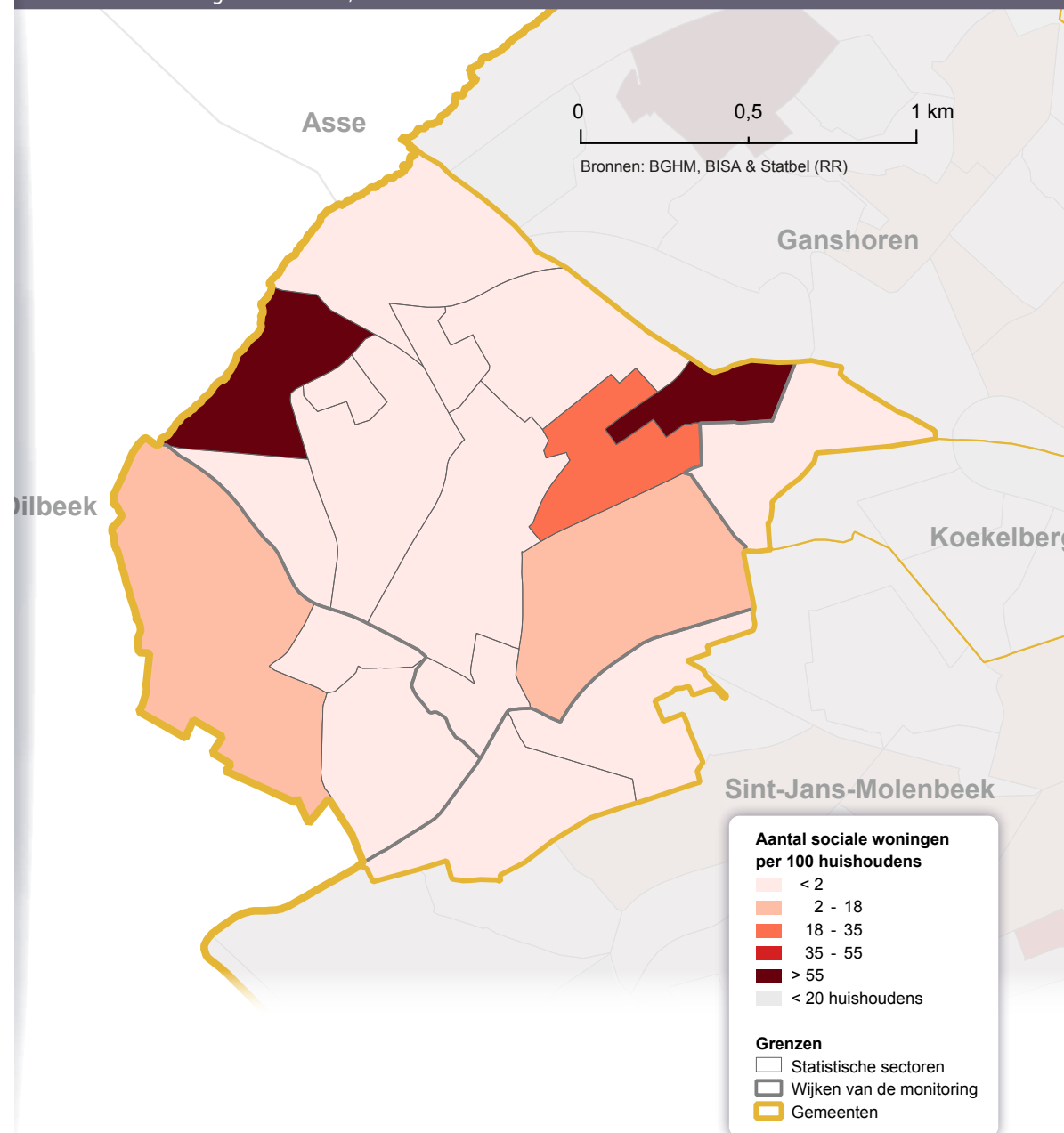
9.3 Aantal en aandeel sociale woningen, 31 december 2020		
	Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
Aantal sociale woningen	796	40.089
Aantal sociale woningen per 100 private huishoudens	7,8	7,2
Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen BISA		

De sociale huisvesting van de gemeente is onderverdeeld in vijf **statistische sectoren**. De sociale woningen in de Cité moderne, een tuinstad gebouwd in de jaren 1920, zijn goed voor bijna alle woningen in deze statistische sector. In de sector Hunderenveld staan drie appartementsgebouwen uit de late jaren 1970. Sociale huisvesting is goed voor bijna 80 % van de woningen in deze sector. In de sector Molenberg bestaat 20 % van de woningen uit sociale woningen. In de andere sectoren is het aandeel van sociale woningen verwaarloosbaar 9.4.

33 Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel. Aantal gezinnen op de wachtlijst op 8/6/2022, vóór het schrappen van de lijst.

9.4

Aantal sociale woningen per 100 huishoudens naar statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, 31 december 2020

Naast de sociale woningen zijn er nog andere ‘**woningen van sociale aard**’. Deze huisvestingscategorie omvat sociale woningen, maar ook andere “woningen, geproduceerd of beheerd in het kader van een gewestelijk overheidsbeleid, of het nu gaat om de vaststelling van de huurprijs of de voorwaarden voor de aankoop en/of wederverkoop van de onroerende goederen.”³⁴. Binnen die brede categorie verschillen echter de criteria voor de toegang en het al dan niet permanente sociale karakter van deze woningen.

Wat het **huurbestand** betreft, zijn er naast de sociale woningen die worden verhuurd door de Openbare vastgoedmaatschappijen (OVM's), ook een aantal andere **openbare woningen** met potentieel sociaal karakter (woningen van de gemeente, het OCMW, het Woningfonds en, zeldzamer, van de gewestelijke Regie der Gebouwen). Net als bij sociale huisvesting is de duur van de sociale bestemming permanent. Er zijn 85 dergelijke woningen in Sint-Agatha-Berchem³⁵. Er moet echter worden opgemerkt dat over het algemeen in het Brussels Gewest een deel van deze woningen verhuurd wordt tegen prijzen die dicht aanleunen bij die van de particuliere markt (en dus voorbehouden zijn aan de middenklasse).

Daarnaast wordt een aantal woningen in privébezit beheerd door **sociale verhuurkantoren** (SVK's), met huurprijzen onder de marktprijs voor huishoudens met een laag inkomen. Het bedrag dat de huurder betaalt, hangt af van de huur die is overeengekomen met de eigenaar van de woning. Bovendien is de sociale bestemming van deze woningen, in tegenstelling tot de openbare woningen, niet permanent. Ze hangt af van de privé-eigenaar. De minimale duur van een contract met een SVK is 3 jaar. In Sint-Agatha-Berchem werden op 30/09/2019 48 woningen verhuurd via SVK's.

Tot slot zijn er ook een aantal voorzieningen die de **aankoop** van een woning betaalbarer moeten maken. Sommige overheidsprogramma's zijn gericht op de bouw van woningen en hun verkoop onder de marktprijs³⁶, terwijl andere de toegang tot krediet vergemakkelijken, zodat personen op de particuliere markt kunnen kopen³⁷. In totaal zijn er 532 sociale koopwoningen in Sint-Agatha-Berchem³⁸ 9-5.

9-5

Aantal woningen van sociale aard (exclusief sociale woningbouw), huurwoningen en koopwoningen, 2019 en 2020

	Huurwoningen		Koopwoningen
	Openbare huisvesting (met uitzondering van sociale huisvesting)	Particuliere huisvesting (SVK)	
Sint-Agatha-Berchem	85	48	532
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7.480	6.962	11.079

Bronnen: Woningfonds, Citydev, urban.brussels/DSV, CLTB, Brussel Huisvesting, Gewestelijke Grondregie

34 Perspective.brussels (2021).

35 26 gemeentelijke woningen (gemeente en OCMW, exclusief leegstaande woningen) op 31/12/2018, 59 woningen van het Woningfonds op 01/01/2019 en 0 woning van de gewestelijke Regie der Gebouwen op 01/01/2017.

36 Het betreft bijvoorbeeld woningen verkocht door het Woningfonds of Citydev of in het kader van wijkcontracten.

37 Hier gaat het bijvoorbeeld om door het Woningfonds verstrekte leningen.

38 Dit betreft: door het Woningfonds verkochte woningen op 31/12/2020, woningen uit Duurzame Wijkcontracten op 31/12/2020, door Citydev verkochte woningen sinds 2010 en op 31/12/2019 actieve leningen van het Woningfonds.

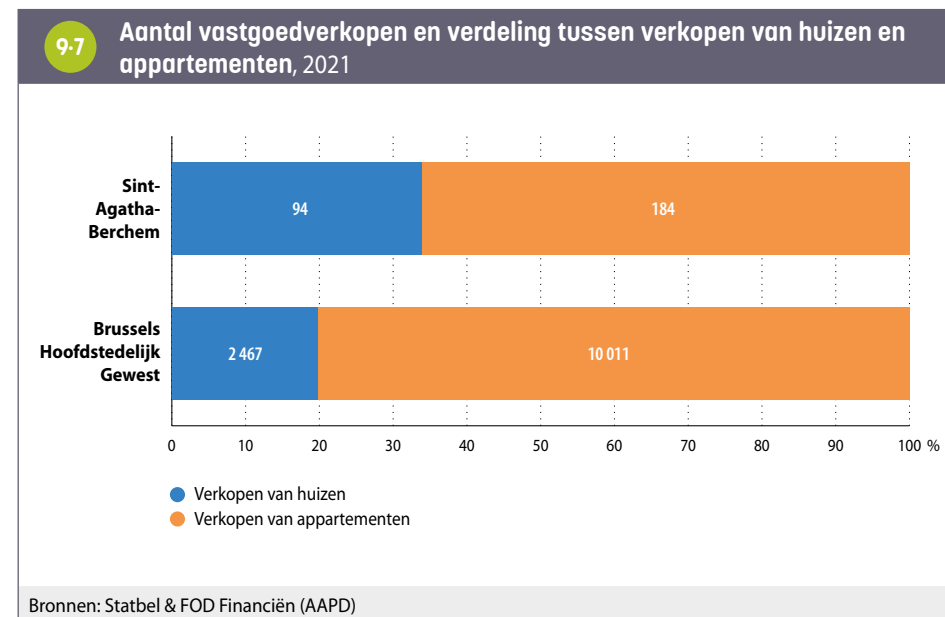
9.3. VASTGOEDPRIJZEN

In het algemeen liggen de vastgoedprijzen in Sint-Agatha-Berchem lager dan in het Gewest. In 2021 bedroeg de mediane verkoopprijs van een appartement er 200.000 euro, tegenover 240.000 euro voor het Gewest, hetzij een verschil van 16 % **9-6**. Tussen 2011 en 2021 steeg de voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van appartementen aanzienlijk in Sint-Agatha-Berchem (14 %), maar trager dan in het Brussels Gewest (+22 %).

9-6	Woningprijzen (in euro 2021) en aantal transacties, 2011 en 2021			
	Sint-Agatha-Berchem		Brussels Gewest	
	2011	2021	2011	2021
Huizen in gesloten en halfopen bebouwing				
Mediane prijs	326.000 €	359.000 €	385.000 €	455.000 €
Aantal transacties	73	93	2.115	2.317
Appartementen				
Mediane prijs	175.000 €	200.000 €	196.000 €	240.000 €
Aantal transacties	137	184	8.276	10.011
Totaal aantal transacties per 100 huishoudens⁽¹⁾	2,20	2,74	1,98	2,23

Bronnen: Statbel (RR) & FOD Financiën (AAPD), berekeningen BISA
 (1) Deze indicator heeft ook betrekking op de verkoop van huizen in open bebouwing.

Net als in het Brussels Gewest hadden de meeste transacties in Sint-Agatha-Berchem in 2021 betrekking op appartementen, maar hun aandeel was kleiner dan in het Gewest als geheel **9-7**.

10. MOBILITEIT EN MILIEU

10.1. MOBILITEIT

Autobezit van de huishoudens

In Sint-Agatha-Berchem zijn er 0,8 auto's per huishouden ¹⁰⁻¹. Met deze mate van autobezit behoort Sint-Agatha-Berchem tot de gemeenten waar de huishoudens over veel auto's beschikken: ze staat op de 5de plaats van de 19 Brusselse gemeenten, boven het gewestelijke percentage (0,6 auto's per huishouden). In het algemeen hangt de mate van autobezit van de huishoudens af van een aantal factoren, waaronder het inkomen van het huishouden, de samenstelling en de leeftijd van de leden (bijvoorbeeld de aanwezigheid van kind(eren) in het huishouden), de plaatselijke dichtheid van diensten (winkels enzovoort) en het bestaan van alternatieven voor particuliere gemotoriseerde mobiliteit³⁹.

Achter dat gemiddelde percentage, dat het totale aantal auto's ten opzichte van het totale aantal huishoudens in de gemeente weergeeft, kunnen verschillende situaties schuilen. In Sint-Agatha-Berchem heeft 39% van de huishoudens geen auto, wat minder is dan het gewestelijke gemiddelde (52%). 46% van de huishoudens heeft één auto en 15% heeft er twee of meer. De hoge graad van autobezit van de huishoudens weerspiegelt hier dus zowel een kleiner aandeel huishoudens zonder auto als een groot aandeel huishoudens met één of meerdere auto's.

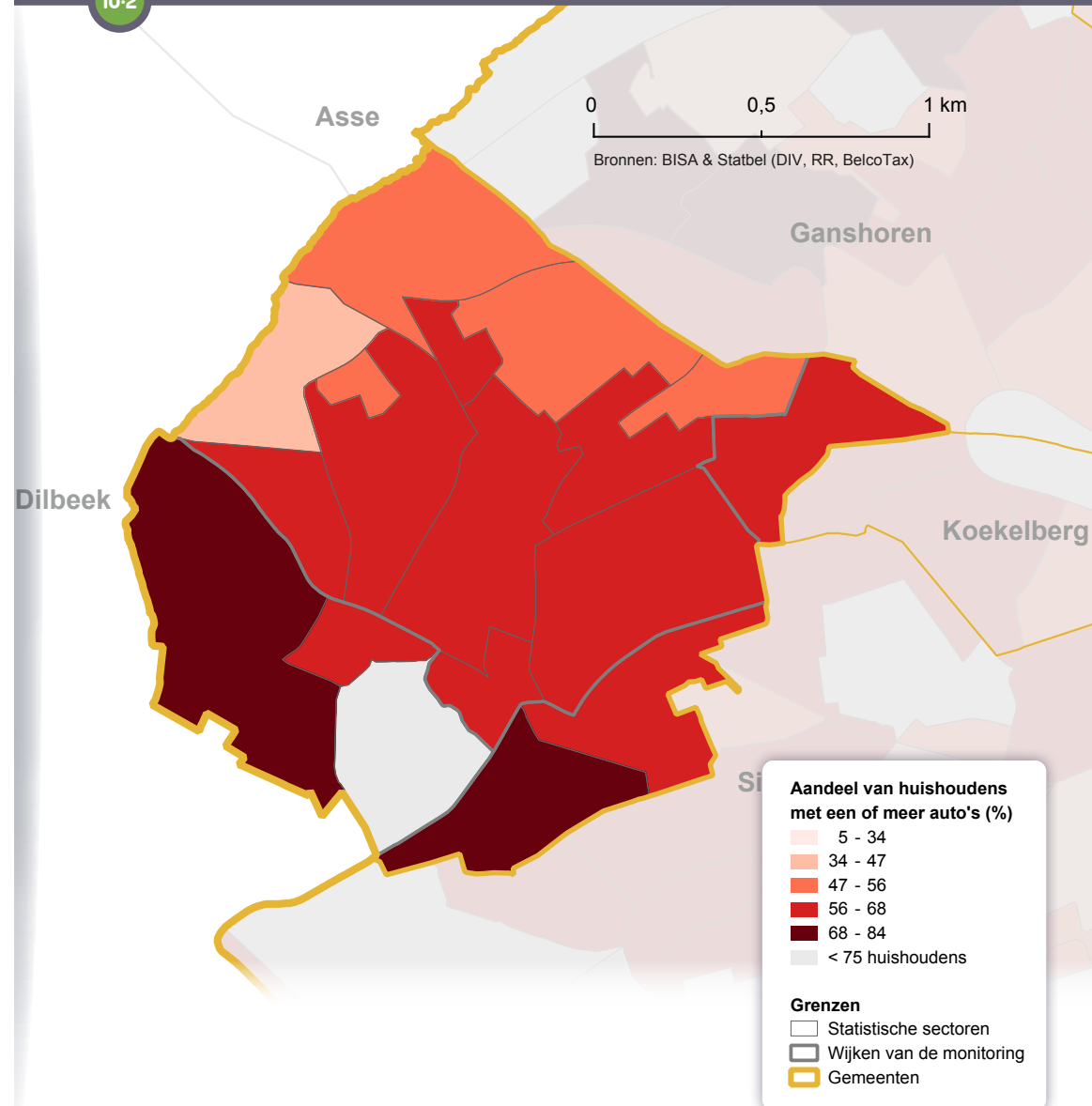
10-1 Autobezit van de huishoudens, 2019				
			Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
Aandeel van huishoudens met:	0 auto's	%	38,9	52,3
	1 auto	%	46,2	37,7
	2 auto's of meer	%	15,0	10,0
Auto's per huishouden		graad	0,8	0,6
Aandeel huishoudens met een bedrijfswagen		%	8,3	7,7

Bronnen: Statbel, berekeningen BISA

39 Zie BISA (2019).

10-2

Aandeel huishoudens met een auto per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, 2019

Het aandeel van huishoudens met een auto varieert binnen de gemeente **10.2**. De **statistische sectoren** waar er verhoudingsgewijs meer huishoudens met een auto zijn, zijn ook de sectoren waar de inkomens hoger liggen (in het zuiden van de gemeente). Omgekeerd zien we in de minder welvarende sectoren (met een groot aandeel van sociale woningbouw) verhoudingswijs ook een groter aandeel autoloze huishoudens.

Het aandeel huishoudens met een bedrijfswagen is een klein beetje hoger in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussels Gewest (8,3 % tegenover 7,7 %). Dit cijfer plaatst de gemeente in het midden van de rangschikking van de Brussels gemeenten: Sint-Agatha-Berchem is de gemeente met het 8ste kleinste aandeel huishoudens met een bedrijfswagen van het Gewest, ver voor Sint-Joost-Ten-Node (2,6 %) en ver achter Sint-Pieters-Woluwe (16 %).

Dat houdt voornamelijk verband met de **werkgelegenheidsgraad** en de kenmerken van de jobs van de inwoners van Sint-Agatha-Berchem (meer deeltijds werk, de verdeling bedienden-arbeiders, de activiteitssectoren, loon ...).⁴⁰ De situatie van de inwoners van de gemeente met betrekking tot deze arbeidsmarktindicatoren verschilt niet veel van de gewestelijke situatie.

Deelauto's

De eerste deelauto's van Cambio in het Gewest werden in 2003 in gebruik genomen. In het algemeen is het aanbod van Cambio (gemeten door het aantal standplaatsen) tot 2017 aanzienlijk gestegen en sindsdien relatief stabiel gebleven (Parking.Brussels 2020). Het aanbod is ongelijk verdeeld over het Gewest en geconcentreerd in het centrum en in de gemeenten van de **eerste kroon**, vooral in het oosten.

Het aanbod is beperkter in Sint-Agatha-Berchem dan in het Gewest in zijn geheel. In 2021 waren er in de gemeente 12 standplaatsen, één per 2120 inwoners, tegenover één per 1886 inwoners voor het Gewest als geheel. In Elsene, de best uitgeruste gemeente, is er één standplaats per 1094 inwoners **10.3**.

De deelauto's van Cambio worden in de gemeente minder gebruikt dan in het Gewest als geheel. In de loop van 2020 werd elke deelauto gemiddeld 371 keer gereserveerd, tegenover gemiddeld 439 keer in het Gewest.

10-3 Vraag en aanbod van Cambio-deelauto's, 2021					
		Sint-Agatha-Berchem	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Elsene (min. in termen van inwoners/standpl.)	Anderlecht (max. in termen van inwoners/standpl.)
Aanbod / Standplaatsen	Standplaatsen	12	647	80	17
	Inwoners per standplaats	2.120	1.886	1.094	7.172
Vraag / Reserveringen	Reserveringen	4.449	284.252	27.350	7.502
	Reserveringen per standplaats	371	439	342	441
Bron: parking.brussels					

⁴⁰ In België neemt de bijdrage van de werkgever in de reiskosten toe met het salarisoniveau van de werknemer en 64 % van de bestbetaalde werknemers (topdecibel) heeft een bedrijfswagen, wat veel minder het geval is voor de lager betaalde werknemers (May *et al.*, 2019).

10.2. MILIEU

Luchtverontreiniging

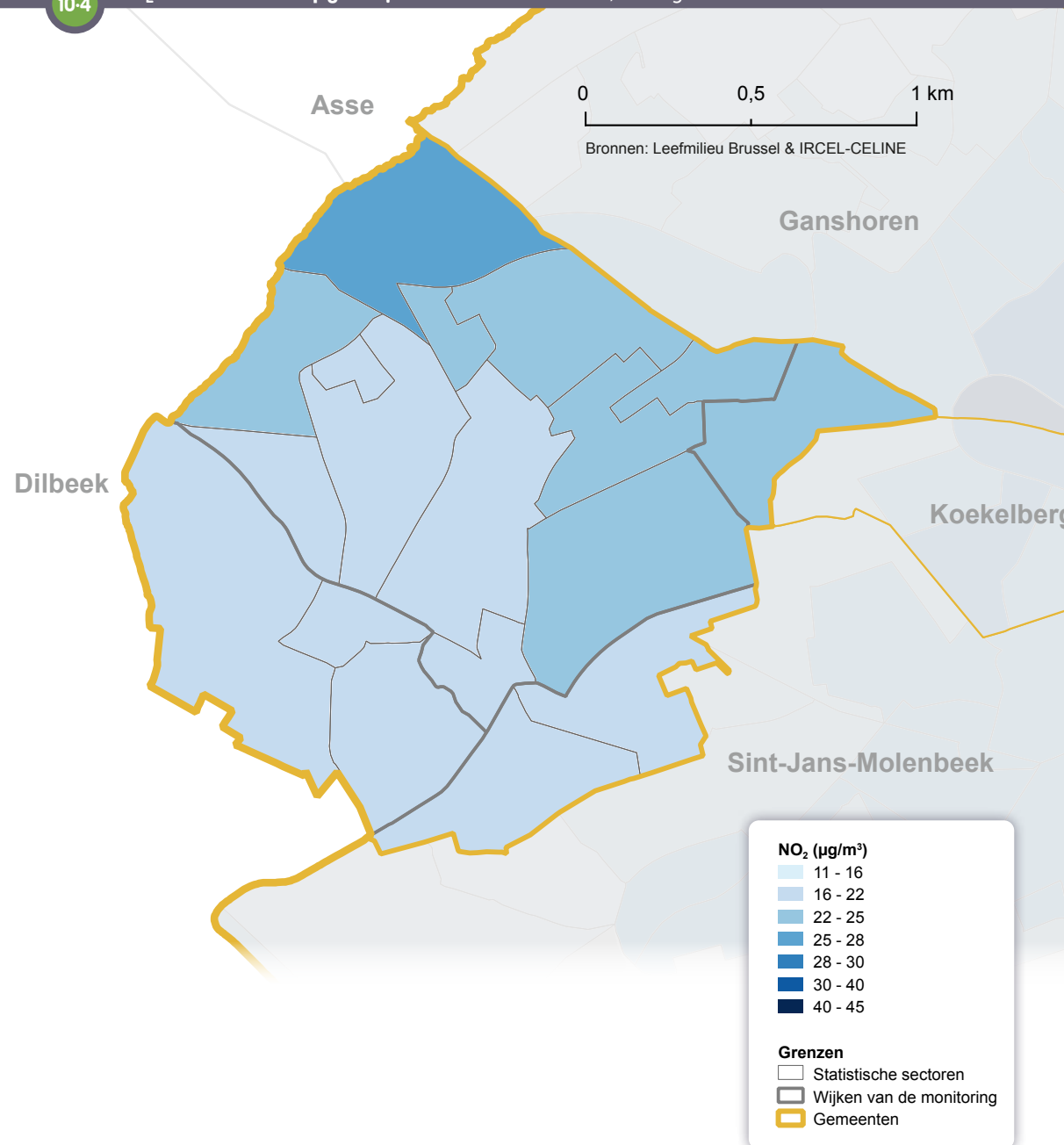
Stikstofdioxide (NO₂) is een gas dat schadelijk is voor de menselijke gezondheid. In Brussel is naar schatting ongeveer 4,71 % van de sterfte toe te schrijven aan NO₂-vervuiling, d.w.z. bijna 400 overlijdens per jaar (Andrieu *et al.*, 2020). De belangrijkste bronnen van de verontreiniging van de buitenlucht (alle verontreinigende stoffen samen) zijn wegverkeer, verwarming van gebouwen, energieproductie en afvalverbranding. Specifiek voor NO₂ wordt geschat dat 44 % van de concentraties in Brussel verband houdt met het wegverkeer en dat 45 % te wijten is aan een bijdrage van buiten het Gewest (Leefmilieu Brussel 2022).

In het Brussels Gewest (2021) liggen de gemiddelde jaarlijkse NO₂-concentraties die in de verschillende meetstations voor de luchtkwaliteit werden geregistreerd, onder de richtwaarden van de EU (40 µg/m³), maar systematisch boven de drempel die sinds 2021 door de WGO wordt aanbevolen (10 µg/m³) (Leefmilieu Brussel 2022).

De NO₂-concentraties zijn ongelijk verdeeld in het Brussels Gewest: sommige statistische sectoren zijn tot vier keer meer vervuild dan andere (Andrieu *et al.*, 2020). De geschatte waarden voor Sint-Agatha-Berchem zijn relatief laag. De hoogste waarden worden geschat in de buurt van de Keizer Karellaan, in het verlengde van de snelweg 10-4.

10-4

NO₂-concentraties (µg/m³) per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem 2019

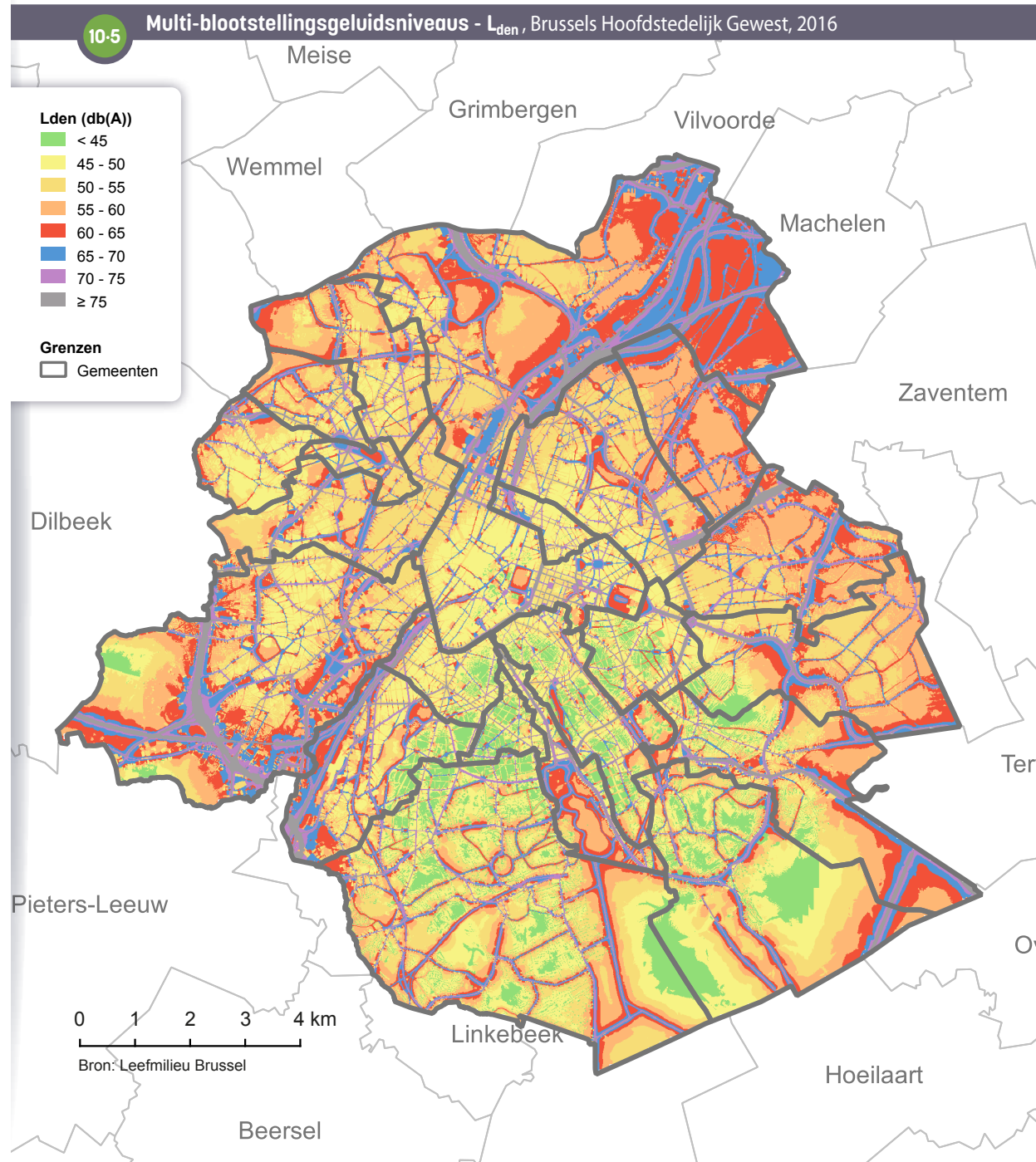

Geluidshinder

Geluidshinder heeft diverse effecten: er zijn auditieve effecten (gehoorverlies, oorsuizen enzovoort) en niet-auditieve effecten (slaapstoornissen, hart- en vaatziekten, laag geboortegewicht en vroeggeboorte, cognitieve stoornissen bij kinderen, impact op de mentale gezondheid enzovoort). Men schat dat "het omgevingslawaaai van het wegvervoer alleen al in het Brussels Gewest verantwoordelijk is voor het verlies van meer dan 10.103 gezonde levensjaren per jaar" (Andrieu et al., 2020).

In het Brussels Gewest wordt ongeveer 70 % van de bevolking over een periode van 24 uur blootgesteld aan gemiddelde geluidsniveaus van het wegverkeer die de richtwaarden van de WGO (53 decibel - dB) overschrijden (idem).

De kaart van de geluidsniveaus **10-5** is samengesteld rekening houdend met de combinatie van het geluid van verschillende transportmodi (weg, lucht en spoor). Het betreft de gemiddelde toestand over 24 uur. In Sint-Agatha-Berchem staat de verspreiding van de geluidshinder in verband met de spoor- en weginfrastructuren. De meest getroffen gebieden (met geluidsniveaus van gemiddeld meer dan 60 dB) liggen namelijk dicht bij spoorlijnen (lijn naar Dendermonde, *statistische sector* van het station van Berchem) of luidruchtige wegen (Keizer Karellaan, in het verlengde van de snelweg, Koning Albertlaan of Zelliksesteenweg).

Groene ruimten

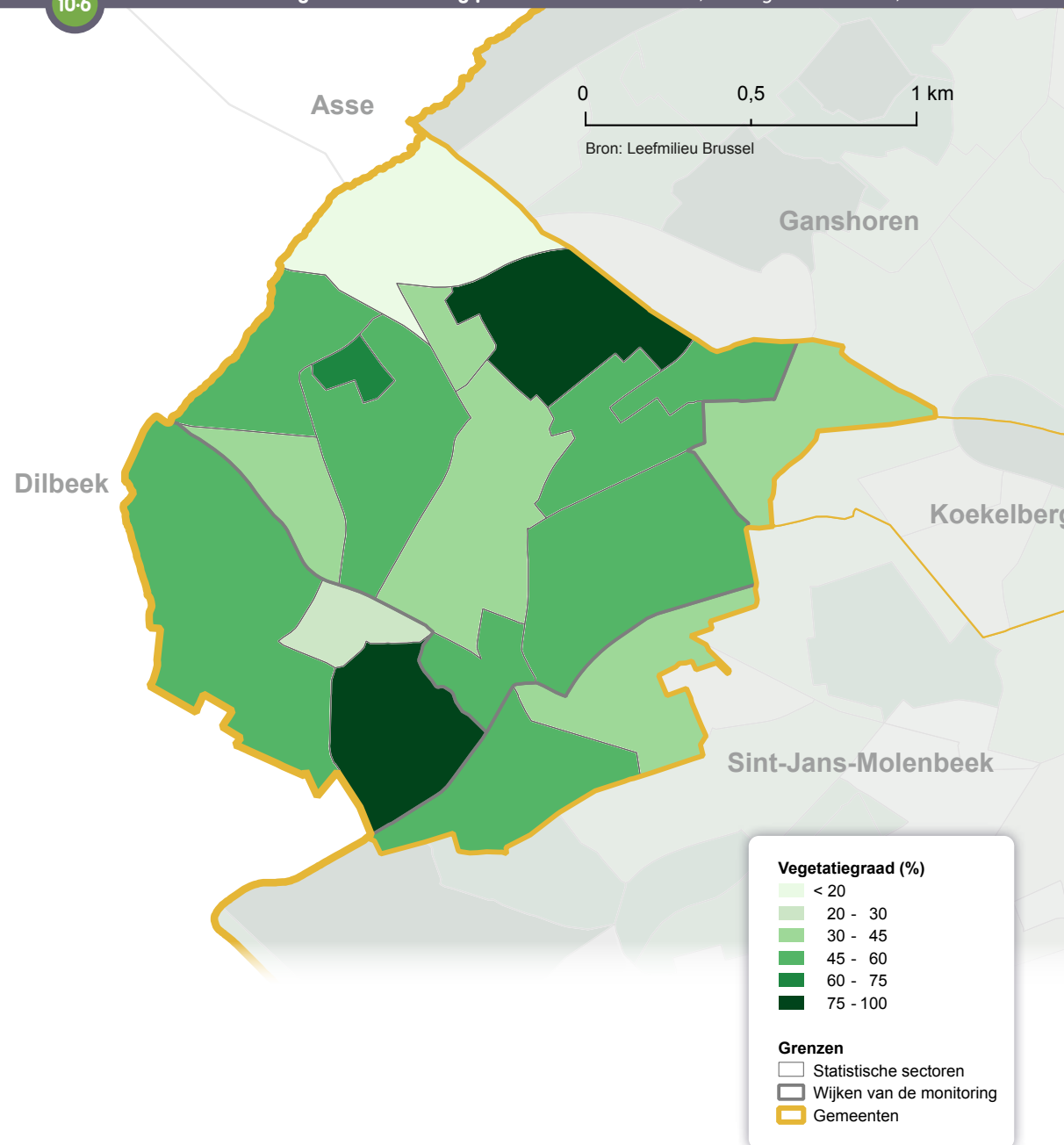
Naast hun rol in het behoud van fauna en flora zijn groene ruimten ook elementen die de levenskwaliteit en de gezondheid ten goede komen. De aanwezigheid van groene ruimten wordt in verband gebracht met een beter humeur, een beter concentratievermogen en minder stress. Minder direct helpt de aanwezigheid van groene ruimten ook om lichaamsbeweging aan te moedigen, de luchtkwaliteit te verbeteren, de blootstelling aan lawaai en hitte te verminderen en daardoor het risico op het ontwikkelen van bepaalde ziekten te verlagen (Andrieu *et al.*, 2020). Naast deze effecten op de gezondheid zijn groene ruimten ook ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie kunnen verbeteren.

Gemiddeld is Sint-Agatha-Berchem even groen als het Gewest in zijn geheel (dat het Zoniënwoud omvat). Er is echter minder boombedekking. In de gemeente bedraagt het aandeel van de vegetatiebedekking 50 % van de totale oppervlakte (tegenover 52 % voor het Gewest als geheel) en dat van de boombedekking 23 % (tegenover 33 % voor het Gewest als geheel) ¹⁰⁻⁷.

De gemeente is gestructureerd rond twee groene ruimten: het Wilderbos, in het zuiden van de gemeente, en het natuurreservaat Zavelenberg, dat bestaat uit bossen, waterrijke gebieden en weilanden ¹⁰⁻⁶.

10-6

Aandeel van de vegetatiebedekking per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, 2020

In de gemeente zijn er relatief weinig groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek. Ze beslaan 13 % van de oppervlakte (tegenover 19 % voor het Gewest), maar het deel van de oppervlakte dat geen toegankelijke groene ruimten heeft, is kleiner in de gemeente dan in het Gewest (17 % tegenover 27 %). In verhouding tot het aantal inwoners lijkt de oppervlakte van deze groene ruimten vrij klein: het aantal m² toegankelijke groene ruimten per inwoner is lager dan voor heel het Gewest (15 m²/inwoner in Sint-Agatha-Berchem tegenover 25 m²/inwoner voor het Gewest) **10-7**.

10-7 Kenmerken van de groene ruimten			
	Referentie- jaar	Sint-Agatha- Berchem	Brussels Gewest
Oppervlakte van de vegetatiebedekking (km ²)	2020	1,5	85,0
Oppervlakte van de boombedekking (km ²)		0,7	53,6
Aandeel van het grondgebied met vegetatiebedekking (%)		50	52
Aandeel van het grondgebied met boombedekking (%)		23	33
Oppervlakte van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km ²)	2021	0,4	30,2
Oppervlakte van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km ²)		0,5	43,7
Aandeel van het grondgebied met voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		13	19
Aandeel van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		17	27
Dichtheid van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten per inwoner (m ² /inw)		15	25

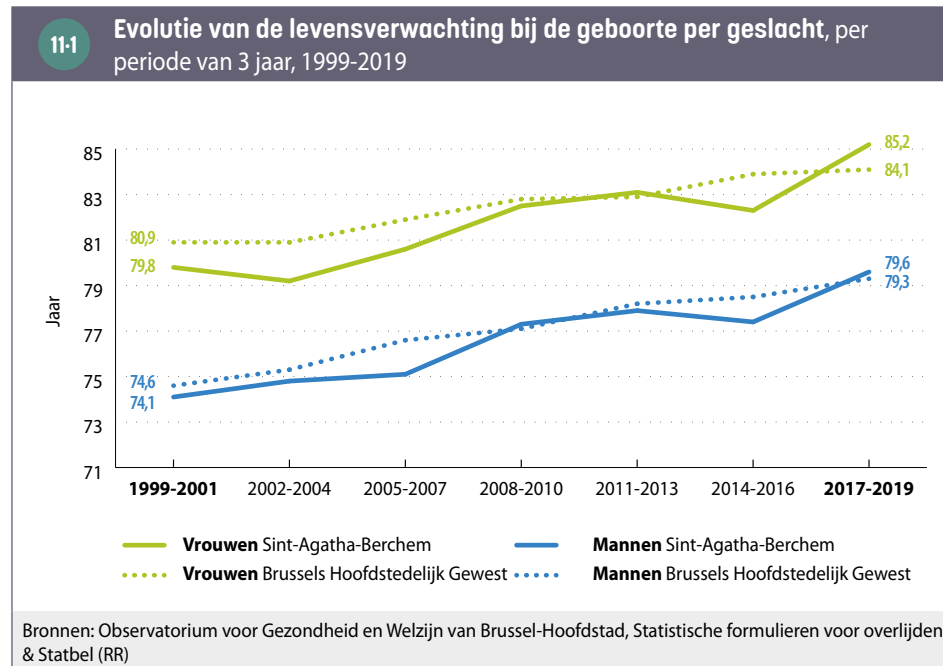
Bronnen: Leefmilieu Brussel, Statbel; berekeningen Leefmilieu Brussel & BISA

11. GEZONDHEID

11.1. LEVENSV ERWACHTING EN MORTALITEIT

Levensverwachting

In Sint-Agatha-Berchem is de **levensverwachting** bij de geboorte voor vrouwen iets hoger dan in het Brussels Gewest in de periode 2017-2019. Voor mannen is de levensverwachting zo goed als gelijk. De levensverwachting bij de geboorte berekend over de periode 2017-2019, bedraagt 85,2 jaar voor vrouwen en 79,6 jaar voor mannen in Sint-Agatha-Berchem, tegenover respectievelijk 84,1 jaar en 79,3 jaar in het Gewest ¹¹⁻¹. Tussen 1999 en 2019 is de levensverwachting bij de geboorte voor vrouwen en mannen gestegen in Sint-Agatha-Berchem. De toename was wat groter in Sint-Agatha-Berchem dan in het Brussels Gewest, vooral bij vrouwen.

Vroegtijdig overlijden (voor 75 jaar)

In Sint-Agatha-Berchem bedraagt het vroegtijdig sterftcijfer (voor 75 jaar), gestandaardiseerd voor leeftijd, 535 per 100.000 mannen en 300 per 100.000 vrouwen voor de periode 2010-2019 ¹¹⁻². Dit cijfer ligt voor beide geslachten een beetje hoger dan in het Brussels Gewest (488 per 100.000 mannen, 272 per 100.000 vrouwen).

Het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftcijfer is wel aanzienlijk gedaald in vergelijking met het voorgaande decennium, en dit nog iets meer bij mannen. In de periode tussen 2000 en 2009, bedroeg het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftcijfer in Sint-Agatha-Berchem nog 644 op 100.000 mannen en 377 op 100.000 vrouwen in die periode.

Tabel ¹¹⁻² geeft een overzicht van de belangrijkste oorzaken van vroegtijdige sterfte. In Sint-Agatha-Berchem zijn de drie belangrijkste oorzaken voor mannen kanker aan het ademhalingsstelsel (strottenhoofd, luchtpijp, longen of bronchiën) **ischemische hartziekten** en chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen. Voor vrouwen is dit borstkanker, chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen en kanker aan het ademhalingsstelsel. De belangrijkste doodsoorzaken zouden anders zijn indien men personen van 75 jaar of ouder ook in beschouwing neemt. Longontstekingen, dementie en Alzheimer zijn bijvoorbeeld belangrijke doodsoorzaken bij de oudere inwoners van 75 jaar of ouder van het Brussels Gewest.

11-2

Vroegtijdige sterftcijfers (<75 jaar) voor de belangrijkste vroegtijdige doodsoorzaken, per geslacht, 2010-2019

	MANNEN			VROUWEN		
	Aantal sterfgevallen Sint-Agatha-Berchem	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Sint-Agatha-Berchem (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)	Aantal sterfgevallen Sint-Agatha-Berchem	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Sint-Agatha-Berchem (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)
Alle doodsoorzaken	437	535,1	487,8	284	299,7	272,2
Kanker aan strottenhoofd, luchtpijp, longen en bronchiën	49	60,7	55,8	17	18,6	25,3
Chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen (inclusief bronchitis, astma, emfyseem)	30	39,7	23,5	18	19,4	14,0
Ischemische hartziekten	32	40,8	43,0	15	15,9	13,0
Chronische leveraandoeningen	14	16,5	16,8	14	14,7	7,6
Cerebrovasculaire aandoeningen	17	20,7	20,9	11	11,7	11,4
Borstkanker	-	-	0,3	21	22,5	24,1
Kanker aan het lymfatisch, hematopoëtisch en aanverwant weefsel (bv. lymfomen, leukemieën, enz.)	12	13,9	12,4	<10	-	6,9
Zelfmoord (2)	15	15,5	16,3	<10	-	7,6
Kanker van de dikke darm	13	17,3	10,8	<10	-	6,5
Longontsteking	11	13,9	8,8	<10	-	4,3
Alcoholmisbruik (inclusief alco-holpsychose)	12	13,7	6,5	<10	-	1,8
Kanker aan lippen, mondholte, keelholte	11	13,6	8,1	<10	-	2,3

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden & Statbel (RR)

(1) Directe standaardisatie waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd.

(2) Het aantal sterfgevallen door zelfmoord kan onderschat worden: een aantal zelfdodingen wordt geregistreerd als gebeurtenis waarvan niet duidelijk is of deze al dan niet opzettelijk is.

- Gerangschikt op basis van het totaal (mannen en vrouwen) aantal sterfgevallen per doodsoorzaak.

- Enkel de doodsoorzaken die minstens 10 overlijdens tellen voor een van beide geslachten, zijn opgenomen in deze tabel. Indien er minder dan 10 gevallen zijn, worden de gestandaardiseerde sterftcijfers niet weergegeven.

De vroegtijdige sterfte per doodsoorzaak in Sint-Agatha-Berchem ligt telkens vrij dicht bij deze in het gewest. Verschillen tussen gemeenten in [levensverwachting](#) en vroegtijdige sterfte zijn gelinkt aan de socio-economische situatie van de inwoners⁴¹. De bevolking van Sint-Agatha-Berchem heeft voornamelijk een socio-economisch middenklassen profiel.

41 Voor meer informatie over sociale ongelijkheden in gezondheid in Brussel, zie: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. 2019. Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: Brussel.

Mortinataliteit en infantiele sterfte

Voor de vijfjarige periode van 2015 tot 2019 verschilt de **mortinataliteit** en de **infantiele sterfte** in Sint-Agatha-Berchem niet veel van deze in het Gewest **11-3**.

11-3 Mortinataliteit en infantiele sterfte, 2015-2019			
	Sint-Agatha-Berchem (1)		Brussels Gewest (2)
	Totaal aantal sterfgevallen	Per 1.000	Per 1.000
Mortinataliteit (op het aantal levend- en doodgeborenen)	13	7,0	6,2
Infantiele sterfte (op het aantal levendgeborenen)	6	3,3	3,5

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Statistische formulieren voor geboorten en overlijden](#)
(1)/(2) Het betreft de geboorten waarbij de gebruikelijke verblijfplaats van de moeder in (1) Sint-Agatha-Berchem / (2) het Brussels Gewest is.

11.2. ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND

Op basis van administratieve gegevens en terugbetalingsgegevens van zorg- en medicatiegebruik van het Intermutualistisch Agentschap (IMA)⁴² kunnen we de prevalentie van een aantal aandoeningen en het (preventief) zorggebruik (zie deel 11.3) inschatten. Het is belangrijk om te onthouden dat deze gegevens beschikbaar zijn voor iedereen die recht heeft op en in orde is met de verplichte ziekteverzekering in België (hierna "rechthebbenden"), en dit dus niet de volledige officiële bevolking in het rijksregister betreft⁴³. Bovendien wordt een aandoening enkel geïdentificeerd indien mensen naar de dokter gaan voor een diagnose en/of de nodige medicatie (kunnen) kopen, wat kan leiden tot een onderschatting van bepaalde aandoeningen (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2019).

⁴² Het IMA brengt de informatie bijeen van alle terugbetalingen van zorg door de zeven ziekenfondsen in België.

⁴³ In het Brussels Gewest komt de populatie rechthebbenden op de verplichte ziekteverzekering, voor 91,6 % overeen met de populatie op basis van het Rijksregister. Dit is minder dan voor het ganse land (98 %) (Atlas IMA, 2021). Het verschil tussen beide gegevensbronnen heeft onder meer te maken met de referentieperiode die wordt gebruikt, het aandeel internationale werknemers met een private verzekering, het aandeel vreemdelingen en het aandeel personen dat niet in orde is met de verplichte ziekteverzekering. Voor meer details zie <https://atlas.ima-aim.be/databanken/?rw=1&lang=nl>. Ook personen die niet tot de officiële bevolking worden gerekend vallen buiten de analyses, aangezien ze niet aangesloten zijn bij de verplichte ziekteverzekering (studenten die niet in een van de Brusselse gemeenten gedomicilieerd zijn, asielzoekers, vreemdelingen in een onregelmatige verblijfssituatie, diplomaten en hun gezinsleden, enz.).

Chronische ziekten

In Sint-Agatha-Berchem wordt geschat dat 6,6 % van de rechthebbenden diabetes heeft, 1,2 % een hartaandoening en 6,9 % van de rechthebbenden ouder dan 50 jaar een chronisch obstructief longlijden (COPD) (ongestandaardiseerde prevalentie). Na standaardisatie voor leeftijd zien we dat deze chronische ziekten relatief ongeveer even vaak voorkomen in Sint-Agatha-Berchem als in het Gewest als geheel **11-4**.

11-4 De prevalentie van een aantal chronische ziekten, 2020			
	Ongestandaardiseerd cijfer Sint-Agatha-Berchem (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Sint-Agatha-Berchem (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Brussels Gewest (per 100.000)
Diabetes (2)	6.600,0	7.747,1	7.777,1
Hartaandoeningen (3)	1.167,8	1.324,8	1.244,6
Chronisch obstructief longlijden (COPD) bij 50-plussers (4)	6.887,2	7.990,3	9.258,4

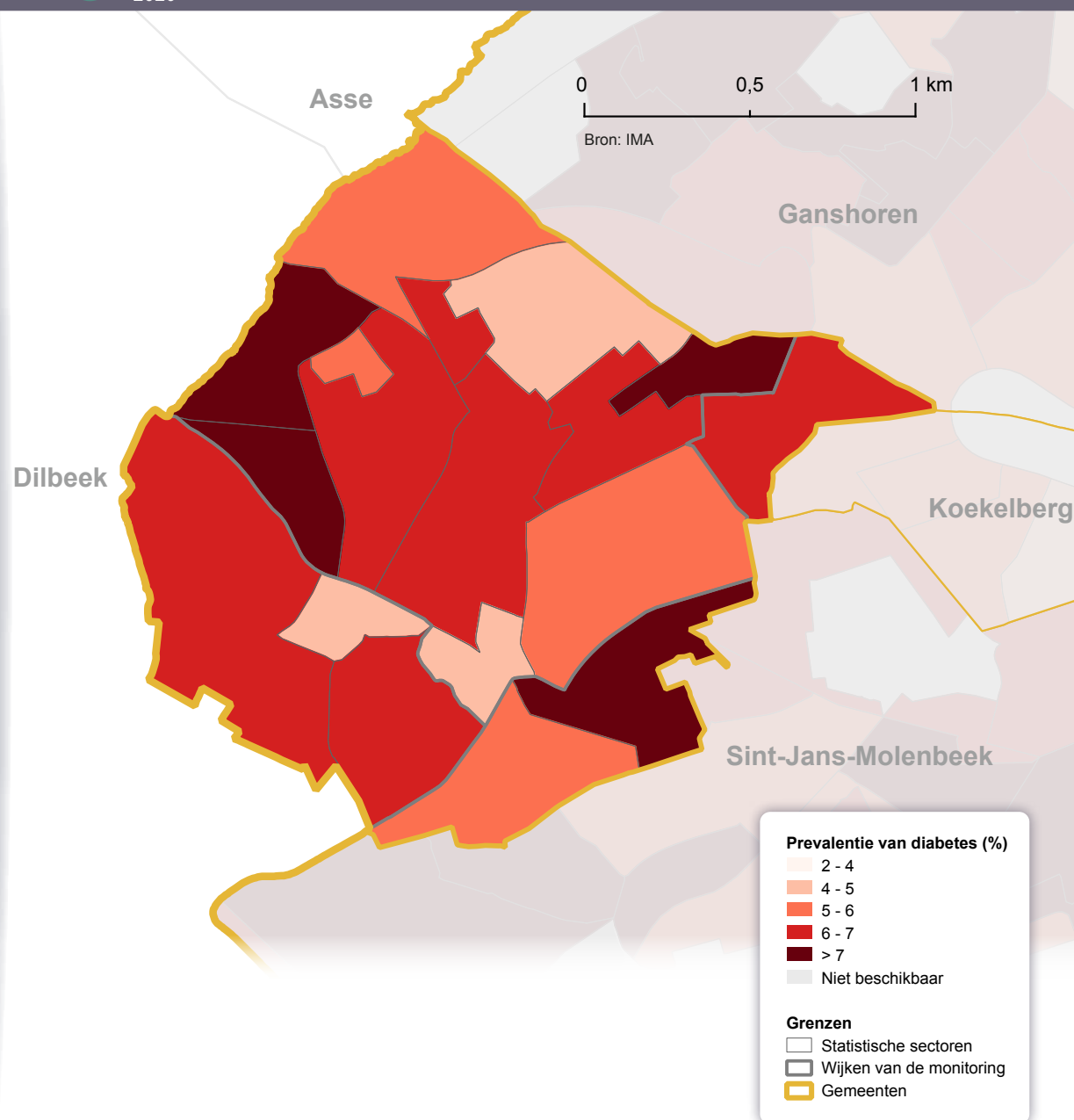
Bron: IMA
(1) Directe **standaardisatie** voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd.
(2) We bekijken hier de terugbetaalde medicatie voor diabetes. Diabetes kan ook optreden tijdens de zwangerschap. Aangezien het hier om een tijdelijk fenomeen gaat, en dus niet om een chronische aandoening, wordt zwangerschapsdiabetes hier buiten beschouwing gelaten. Belangrijk is om in het achterhoofd te houden dat diabetes vaak niet wordt gediagnosticeerd (Van der Heyden *et al.*, 2019). Voor de methodologische details m.b.t. de indicator, zie Avalosse *et al.* (2019).
(3) We bekijken hier een groep medicijnen die typisch worden gebruikt voor hartdecompensatie, angina pectoris en hartritme stoornissen. Dit komt niet overeen met alle cardiovasculaire ziekten, maar het gebruik van deze medicatie is een goede indicator voor een hartaandoening (zie Avalosse *et al.*, 2019).
(4) We bekijken hier specifiek de medicijnen voor de behandeling van chronisch obstructief longlijden (COPD) (zie Avalosse *et al.*, 2019). Chronisch obstructief longlijden (COPD) is een ernstige en veel voorkomende longziekte, waarbij er een progressieve obstructie van de luchtwegen plaatsvindt. (Bij deze indicator worden al de prevalenties uitgedrukt per 100.000 rechthebbenden van de ziekteverzekering van 50 jaar en ouder).

Diabetes komt niet in elke **wijk** in Sint-Agatha-Berchem evenveel voor, maar de prevalentie ligt voor een groot deel van de gemeente wel relatief hoog. Zo komt diabetes opvallend vaker voor in onder andere de **sectoren** Moderne Wijk, Molenberg en Hunderenveld, zones met veel sociale woningen **11-5**.

Overigens heeft 11 % van de rechthebbenden in Sint-Agatha-Berchem een statuut van een chronische aandoening bij de verplichte ziekteverzekering⁴⁴. Na standaardisatie voor leeftijd, ligt dit aandeel in Sint-Agatha-Berchem (12 %) lichtjes hoger dan in het Gewest als geheel (11 %). Echter, dit cijfer wordt niet alleen bepaald door de prevalentie van chronische ziekten, maar eveneens door de hoogte van de hiermee samenhangende kosten en door de mogelijkheden die mensen hebben om dit statuut te bekomen⁴⁵.

11-5

Diabetesprevalentie (niet gestandaardiseerd) per statistische sector, Sint-Agatha-Berchem, 2020

44 Voor meer info over het "statuut chronisch aandoening", zie de website van het RIZIV: www.riziv.fgov.be.

45 Het verkrijgen van het "statuut chronisch aandoening" is verbonden aan allerlei voorwaarden. Zo moeten er bijvoorbeeld gedurende 2 jaar elk trimester genoeg terugbetalingen zijn geweest om in aanmerking te komen voor het statuut. Volgens een studie van het IMA (Rygaert *et al.*, 2021), geeft de indicator ons enkel een beeld over "het aantal personen met hoge en langdurige uitgaven". Er bestaan verder nog allerlei administratieve en andere drempels bij het opnemen van bepaalde rechten, zoals ook bij dit statuut het geval zou kunnen zijn (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2017). Het is dus erg waarschijnlijk dat dit statuut het aantal chronisch zieken onderschat (zowel deze met hoge als lage gezondheidsuitgaven).

Kankerincidentie

Longkanker, colorectale kanker, borstkanker (bij vrouwen) en prostaatcancer (bij mannen) zijn, exclusief niet-melanoom huidkanker, de vaakst voorkomende kankers in het Brussels Gewest ¹¹⁻⁶. De gestandaardiseerde **incidentie** van deze kankers is in Sint-Agatha-Berchem vergelijkbaar met het Gewest, met uitzondering van colorectale kanker bij mannen dat er iets vaker voorkomt in de periode 2016-2019.

Ook niet-melanoom huidkankers komen veel voor. In Sint-Agatha-Berchem wordt geschat dat deze voorkomen bij 73 op de 100.000 mannen en bij 47 op de 100.000 vrouwen (bruto incidentie). Bij vrouwen komt dit type kankers er met eenzelfde frequentie als longkanker en colorectale kanker (bruto incidentie) voor. Bij mannen is de frequentie gelijkaardig aan deze van longkanker⁴⁶.

11-6

Bruto en gestandaardiseerde incidentiecijfers voor longkanker, colorectale kanker, prostaatcancer (bij mannen) en borstkanker (bij vrouwen) (1), per geslacht, 2016-2019

	Bruto incidentiecijfer Sint-Agatha-Berchem (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Sint-Agatha-Berchem (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Gewest (per 100.000)
Mannen			
Prostaat	119,2	155,8	165,5
Colorectaal	106,7	140,1	86,5
Longen-bronchiën	75,3	107,2	106,6
Vrouwen			
Borst	168,2	190,5	185,2
Colorectaal	45,0	53,0	58,4
Longen-bronchiën	45,0	50,0	50,5

Bron: Stichting Kankerregister

- (1) De top 3 van meest voorkomende kankers werd bepaald op regionaal niveau en dit op basis van het absoluut aantal gevallen. Hier worden de cijfers voor deze top-3 gepresenteerd voor Sint-Agatha-Berchem. Niet-melanoom huidkankers worden buiten beschouwing gelaten aangezien de registratie van deze kankers, waarvan de grote meerderheid niet levensbedreigend is, niet volledig en niet goed geharmoniseerd is. Cijfers moeten dus voorzichtig worden geïnterpreteerd (Stichting Kankerregister, 2022).
- (2) Directe standaardisatie voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd. De Stichting Kankerregister heeft eveneens voor deze kankers de **gestandaardiseerde incidentieratio** (SIR-Standardised Incidence Ratio) en hun betrouwbaarheidsintervallen (95 %) berekend, alsook de betrouwbaarheidsintervallen van de gestandaardiseerde incidentiecijfers. Deze cijfers kunnen worden teruggevonden in de woordenlijst.

46 Zie nota 1 van Tabel 11-6.

11.3. PREVENTIE

Door preventieve gezondheidszorg kunnen bepaalde gezondheidsproblemen voorkomen of in een vroeg stadium behandeld worden, met een betere uitkomst tot gevolg.

Internationaal wordt aanbevolen om een systematische screening te organiseren voor darmkanker en, bij vrouwen, voor borst- en baarmoederhalskanker. Een georganiseerd screeningsprogramma voor borstkanker ("mammotest") voor vrouwen van 50 tot 69 jaar loopt in het Brussels Gewest sinds juni 2002. Een pilootproject voor de opsporing van dikkerdarmkanker bij personen tussen 50 en 74 jaar is gestart in het Brussels Gewest eind oktober 2018⁴⁷. Voor baarmoederhalskanker is er evenwel in het Brussels Gewest geen georganiseerd opsporingsprogramma. De deelnamecijfers aan de verschillende kankerscreenings liggen in Sint-Agatha-Berchem dicht bij de cijfers voor het ganse Gewest, behalve voor darmkanker waar de deelname iets hoger is in deze gemeente **11-7**. De deelname is echter laag in vergelijking met andere regio's of internationale doelstellingen.

Slechts 28 % van de inwoners van Sint-Agatha-Berchem gaat preventief naar de tandarts (Gewest: 27 %). Dit is bijzonder laag aangezien het voor iedereen aangeraden wordt jaarlijks op controle te gaan. Iets meer dan de helft van de 65-plussers die thuis wonen werden gevaccineerd tegen de griep in 2020 in Sint-Agatha-Berchem. Dit ligt eveneens dicht bij het cijfer van het Gewest.

11-7 Kankerscreening, preventieve mondzorg en griepvaccinatie, 2018-2021		Sint-Agatha-Berchem	Brussels Gewest
Opsporing van borstkanker (vrouwen 50-69 jaar)	Mammotest (periode 2018-2019)	10,6 %	10,4 %
	Mammotest en/of mammografie (periode 2018-2019)	54,9 %	51,0 %
Opsporing van darmkanker (50-74 jaar)	Colotest (2021) (1)	22,6 % (♂) - 21,0 % (♀)	17,4 % (♂) - 16,7 % (♀)
Opsporing van baarmoederhalskanker (vrouwen 25-64 jaar)	Uitstrijkje (periode 2017-2019)	49,6 %	44,9 %
Preventieve mondzorg	Minstens 2 preventieve contacten met de tandarts (periode 2018-2020) (2)	27,5 %	27,3 %
Griepvaccinatie (65-plussers thuiswonend)	2020 (3)	56,0 %	52,2 %

Bronnen: IMA, Bruprev, Statbel (RR) ; berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

(1) De dekkingsgraad van de screening naar colorectale kanker zou berekend moeten worden op een periode van 2 jaar, wat overeenkomt met de tijdspanne die nodig is om de volledige doelgroep uit te nodigen. Ze werd hier berekend op basis van een enkel jaar, het jaar 2021, gezien het project in een pilootfase gestart werd in 2018, en gezien de impact die de COVID-19-pandemie op het project heeft gehad.

(2) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (jaar x, jaar x-1, jaar x-2).

(3) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering.

47 Op het moment van het schrijven, loopt het pilootproject nog tot eind 2023.

11.4. FOCUS OP DE OUDERE BEVOLKING

De bewoners van de woonzorgcentra

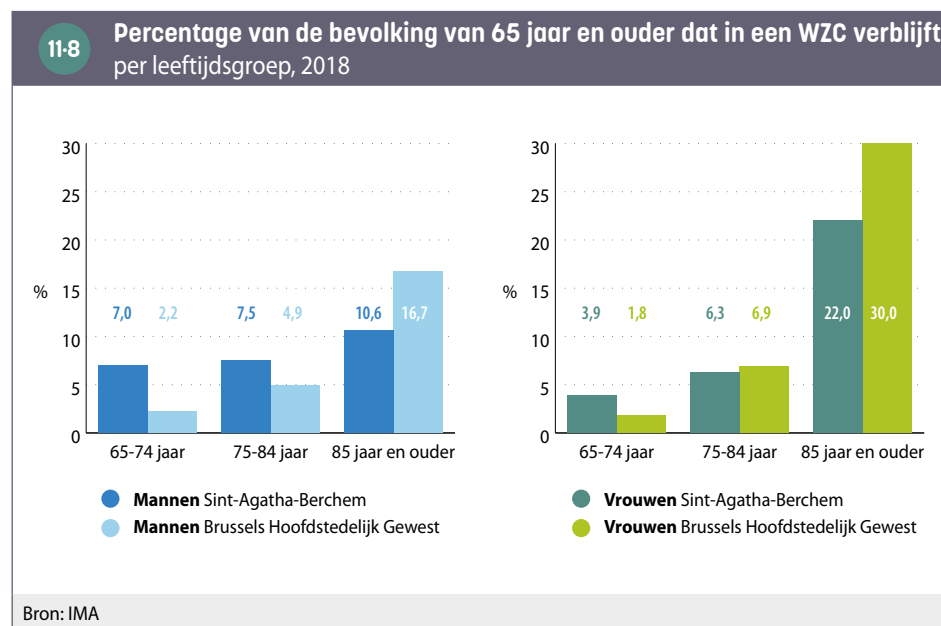
Op 1 januari 2022 telt Sint-Agatha-Berchem 3 woonzorgcentra (WZC) op haar grondgebied, goed voor een totaal van 413 bedden (waarvan 173 RVT-bedden⁴⁸ voor zwaar zorgafhankelijke ouderen) (Iriscare, 2022). Dit betekent dat op dat moment in theorie 10,5 % van de inwoners van de gemeente ouder dan 65 jaar een plaats zou kunnen vinden in een woonzorgcentrum in de eigen gemeente. Dit percentage is iets hoger dan het gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten (8,9 %).

In 2018 verbleven er 319 inwoners van Sint-Agatha-Berchem van 65 jaar en ouder (193 vrouwen en 126 mannen) in een WZC, wat neerkomt op 8,1 % van deze leeftijdsgroep⁴⁹. Voor het hele Gewest is dit 7,7 %. Een gelijkaardig aandeel van de vrouwelijke en mannelijke inwoners van Sint-Agatha-Berchem gaat wonen in een WZC (8,5 % van alle vrouwelijke 65-plussers en 7,6 % van alle mannelijke 65-plussers). Voor het ganse Gewest is dit respectievelijk 9,5 % van alle vrouwelijke, en 5 % van de mannelijke 65-plussers. De hogere levensverwachting van vrouwen zorgt er enerzijds op zich al voor dat er relatief meer vrouwen dan mannen zijn in de hoogste leeftijdscategorieën, maar ook dat hierdoor statistisch gezien mannen in de laatste jaren van hun leven meer kans hebben om nog samen te wonen met hun vrouwelijke partner terwijl vrouwen hun mannelijke partner vaker overleven. Dit zorgt er voor dat bij het toenemen van de leeftijdsgebonden zorgnoden vrouwen vaker dan mannen geen beroep kunnen doen op hun nog inwonende partner en naar een woonzorgcentrum dienen te verhuizen.

Figuur 11-8 geeft een meer gedetailleerd beeld van de leeftijdsverdeling van de WZC-bewoners uit Sint-Agatha-Berchem in 2018. Daaruit blijkt ook dat de relatieve ondervertegenwoordiging van vrouwen die in een WZC gaan wonen ten opzichte van het Gewest zich eigenlijk enkel duidelijk voordoet bij de 85-plussers. De relatieve oververtegenwoordiging van mannen daarentegen is vooral opvallend bij de 65-74 jarigen.

48 De meeste WZC zijn erkend als Rust- en Verzorgingstehuis (RVT). Ze krijgen een hogere subsidie voor zwaar zorgbehoevende ouderen (RVT-bedden).

49 Het betreft hier personen die in Sint-Agatha-Berchem gedomicilieerd zijn en in een rusthuis verblijven dat zich al dan niet op het grondgebied van Sint-Agatha-Berchem bevindt. Het gaat dus niet om het aantal bewoners van de rusthuizen in Sint-Agatha-Berchem, aangezien daar ook bewoners tussen zitten met een domicilie buiten Sint-Agatha-Berchem. Hierbij dient nog vermeld dat de grote meerderheid van de WZC-bewoners gedomicilieerd zijn in het WZC.

Het percentage WZC-bewoners uit Sint-Agatha-Berchem dat recht heeft op een Verhoogde Tegemoetkoming (VT) bedraagt 59 % in 2018. In de totale bevolking van Sint-Agatha-Berchem van 65 jaar en ouder is dat 29 %, wat betekent dat de rechthebbenden op een VT duidelijk sterk oververtegenwoordigd zijn in de WZC. Voor het ganse Gewest zijn deze percentages respectievelijk 42 % en 33 %. Deze oververtegenwoordiging in Sint-Agatha-Berchem is dus nog een heel stuk groter dan in het gewest.

GLOSSARIUM

Activiteitsgraad: De activiteitsgraad is het percentage van de beroepsbevolking in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Administratieve en ondersteunende diensten (N): deze activiteitensector omvat administratieve diensten ten behoeve van kantoren en andere bedrijfsondersteunende activiteiten; diensten in verband met gebouwen, met name het schoonmaken van gebouwen; activiteiten met betrekking tot tewerkstelling, met name door uitzendbureaus, verhuuractiviteiten en onderzoeks- en beveiligingsactiviteiten. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Arme sikkel: zone van het Brussels Gewest waar al meerdere decennia een concentratie van de op economisch vlak meest kansarme bevolkingsgroepen woont. Deze bestaat uit de [wijken](#) in het noorden en het westen van de [eerste kroon](#). Deze wijken behoren tot de armste wijken van het Gewest, ze vormen een sikkel rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot de lage gedeelten van Vorst.

Armoederisicogrens: in navolging van de andere landen van de Europese Unie gebruikt België een relatieve armoeddrempel om het aandeel van de bevolking te meten dat een armoederisico vertoont. Deze drempel werd vastgelegd op 60% van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen van het huishouden. Op basis van de enquête EU-SILC 2021 (inkomens 2020) wordt deze drempel in België vastgelegd op 1.287 euro per maand voor een alleenstaande persoon, 2.059 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 2.703 euro per maand voor een koppel met twee kinderen. Personen met een equivalent inkomen onder deze drempel worden beschouwd als risicolopend op armoede.

Beroepsbevolking: de beroepsbevolking van een grondgebied verwijst naar de inwoners van dit grondgebied die daadwerkelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, ongeacht of ze werken (tewerkgestelde bevolking op beroepsleeftijd) of werkloos zijn (niet-werkende werkzoekenden).

DASPA: het 'Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés' is een onderwijsstructuur die binnen een school wordt opgezet. Het doel is de opvang, scholing en integratie van nieuwkomersleerlingen en gelijkgestelden in het reguliere onderwijs van het onderwijssysteem van de Franse Gemeenschap, vanaf het derde jaar van het kleuteronderwijs. Een DASPA is een tussenfase van maximaal 2 jaar waarin de leerling intensief Frans leert. Voor meer informatie: www.enseignement.be

Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO): Het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) is een systeem van leren en werken. In de praktijk besteden studenten 2 dagen per week les en 3 dagen in het bedrijf. Dit onderwijs wordt gegeven in een instelling genaamd CEFA (Centre d'Education et de Formation en Alternance), in de Franse Gemeenschap, of een CDO (Centrum voor Deeltijds Onderwijs), in de Vlaamse Gemeenschap.

Dekkingsgraad van de kinderopvang: aantal kinderopvangplaatsen in de gemeente in verhouding tot het aantal kinderen jonger dan drie jaar dat in de gemeente woont.

Detailhandel en overige diensten (G(45 & 47), R, S, T): deze activiteitensector omvat de detailhandel, met inbegrip van de reparatie van auto's en motorfietsen, de kunst-, amusements- en recreatiesector, 'overige diensten', waartoe met name de activiteiten van ledenorganisaties behoren, alsmede de activiteiten van huishoudens die huishoudelijk personeel in dienst hebben en niet-gedifferentieerde activiteiten van huishoudens als producenten van goederen en diensten voor eigen gebruik. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Dringende medische hulp (DMH): deze hulp is een tegemoetkoming in dringende medische kosten (dokter, ziekenhuis, apotheek enz.) die door het OCMW wordt toegekend aan illegaal in België verblijvende mensen in het geval van gezondheidsproblemen.

Eerste kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De eerste kroon van het Brussels Gewest verwijst naar de wijken tussen de lanen van kleine ring en de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze eerste kroon was volledig verstedelijkt rond 1930. Later werden de wijken van de [tweede kroon](#) verstedelijkt.

Equivalent leefloon: het equivalent leefloon is een financiële hulp die het OCMW in het kader van het recht op maatschappelijke hulp toekent aan personen die niet in aanmerking komen voor het recht op [leefloon](#) omdat ze niet voldoen aan de eisen in termen van nationaliteit, leeftijd of inkomen, maar die wel in een gelijkaardige noodbehoevende situatie verkeren. Het gaat hoofdzakelijk om kandidaat-vluchtelingen, personen die tijdelijke bescherming genieten en andere personen met een buitenlandse nationaliteit die verblijfsrecht hebben maar niet zijn ingeschreven in het bevolkingsregister. De bedragen zijn identiek aan die van het leefloon. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

EU-13: Alle landen die na 2003 tot de Europese Unie zijn toegetreden, namelijk: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Tsjechische Republiek.

EU-14 (zonder België): Alle landen die vóór 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden (en in 2022 nog steeds lid waren van de Europese Unie), met uitzondering van België, namelijk: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden.

Fiscale statistieken: deze statistieken bevatten informatie over inkomens op basis van de aangiften in de personenbelastingen van personen die hun hoofdverblijfplaats in België hebben. Om deze te kunnen interpreteren moet men rekening houden met een aantal zaken. De gegevens hebben enkel betrekking op de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting. Sommige soorten inkomens zijn niet belastbaar en worden dus niet mee opgenomen in de belastingstatistieken. Dit betekent dat verscheidene sociale uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon en kinderbijslag in het bijzonder) vrijgesteld zijn van belastingen en dus niet mee opgenomen worden in het belastbaar inkomen. Ook zijn er personen met een hoog inkomen dat niet belastbaar is via het nationaal systeem, zoals buitenlandse diplomaten of internationale ambtenaren. De personen met deze verschillende soorten niet belastbare inkomens kunnen worden opgenomen in de aangiften waarvan het belastbaar inkomen nul is (en dus niet worden vermeld in de meeste fiscale statistieken) of in de lage inkomensklassen. Daarenboven onderschatten de fiscale statistieken de inkomens uit kapitaal (roerende goederen en vastgoed) zwaar.

Geboortecijfer: het geboortecijfer is de verhouding tussen het jaarlijks aantal geboorten en de totale bevolking.

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR - "Standardised Incidence Ratio"): de verhouding van het totaal aantal gevallen in de gemeente in vergelijking met het "verwachte" aantal gevallen in de gemeente (verkregen door het de incidentie (in %) per leeftijdsgroep van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Deze indicator laat toe om in te schatten of de incidentie in een gemeente statistisch significant afwijkt van wat geobserveerd wordt voor het Gewest. Het verschil is statistisch significant als de waarde 100 zich niet in het 95 %-betrouwbaarheidsinterval bevindt, met een foutmarge van 5 %. Echter, een SIR waarde kleiner dan 200, zelfs indien het significant is, duidt slechts op een klein verschil (Stichting Kankerregister, 2022).

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR) en betrouwbaarheidsintervallen voor de incidenties van longkanker, colorectale kanker, prostaatcancer (mannen) en borstkanker (vrouwen), 2016-2019						
	Gestandaardiseerde incidentie (1) Sint-Agatha-Berchem (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Sint-Agatha-Berchem	Gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest	SIR	95 % betrouwbaarheidsinterval voor SIR Sint-Agatha-Berchem
Mannen						
Prostaat	155,8	[114,9 ; 196,6]	165,5	[158,7 ; 172,4]	100,5	[74,4 ; 126,6]
Dikke darm	140,1	[101,2 ; 179,0]	86,5	[81,6 ; 91,3]	169,8	[123,2 ; 216,5]
Longen en bronchiën	107,2	[71,9 ; 142,5]	106,6	[101,2 ; 111,9]	94,5	[63,7 ; 125,4]
Vrouwen						
Borst	190,5	[150,0 ; 231,1]	185,2	[179,2 ; 191,2]	101,5	[80,1 ; 123,0]
Dikke darm	53,0	[31,2 ; 74,8]	58,4	[55,0 ; 61,8]	82,6	[52,3 ; 123,8]
Longen en bronchiën	50,0	[29,3 ; 70,7]	50,5	[47,2 ; 53,7]	102,6	[65,1 ; 153,9]

Bron: Stichting Kankerregister, 2022

(1) Directe leeftijdsstandaardisering met behulp van de Europese referentiepopulatie van 2013.

Gini-coëfficiënt: de Gini-coëfficiënt is een indicator van inkomensongelijkheid. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. Hij is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid waarin iedereen hetzelfde inkomen zou hebben. De coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid (één iemand heeft het volledige inkomen en de rest heeft geen inkomen). De coëfficiënt wordt hier berekend op basis van de [fiscale statistieken](#), zonder de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul.

Groen en blauw netwerk: een programma in het Brussels Gewest met als doel groene ruimten te creëren, ze te verbinden door middel van met groen omzoomde straten, en rivieren te doen herleven in het belang van de inwoners en vanuit ecologisch standpunt. Het werd opgestart in 1996 en in 1999 mee opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP).

Incidentie: de incidentie is het aantal nieuwe gevallen van een ziekte die gediagnostiseerd worden gedurende een bepaalde periode op het aantal personen dat in aanmerking komt gedurende dezelfde periode (hier uitgedrukt als N/100.000).

Indicator van de ondernemingsdynamiek: Deze indicator, berekend door het BISA, meet de netto oprichtingsgraad van ondernemingen. De indicator wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds de netto bedrijfsoprichtingen (het verschil tussen oprichtingen en stopzettingen) en anderzijds het gemiddelde aantal actieve ondernemingen in de beschouwde periode. De indicator wordt berekend op basis van de gegevens van Statbel over de demografische loop van de btw-plichtige ondernemingen.

Infantiele sterfte: aantal sterfgevallen van levend geboren kinderen voor de eerste verjaardag (van 0 tot 364 verstrekten dagen) per 1.000 levendgeborenen.

Ischemische hartziekte: IHD, ook wel coronaire hartziekte genoemd, verwijst naar hartproblemen die worden veroorzaakt door een vernauwing van de kransslagaders (atherosclerose), wat resulteert in een verminderde bloedstroom en zuurstoftoevoer (ischemie) naar de hartspier. De belangrijkste risicofactoren voor IHD zijn onder meer metabole factoren zoals hoge bloeddruk, risicofactor met hoog cholesterolgehalte, diabetes, en gedragsfactoren zoals tabaksgebruik, ongezonde voeding, alcoholmisbruik en gebrek aan lichaamsbeweging. Voor meer informatie: www.gezondbelgie.be/nl/

L_{den} : De indicator van het geluidsniveau L_{den} (Level day-evening-night) vertegenwoordigt het gemiddelde jaarlijkse geluidsniveau dat gedurende 24 u wordt waargenomen. L_{den} wordt op de volgende manier uitgedrukt:

$$L_{den} = 10 * \log \frac{1}{24} \left(12 * 10^{\frac{L_{day}}{10}} + 4 * 10^{\frac{L_{evening}+5}{10}} + 8 * 10^{\frac{L_{night}+10}{10}} \right)$$

De indicator verdeelt deze dag in drie perioden, weergegeven door hun overeenkomstige geluidsniveaus:

- De periode overdag L_{day} , van 7 tot 19 u.
- De periode 's avonds $L_{evening}$, van 19 tot 23 u.; er wordt een strafcorrectie van 5 decibel (dB) toegevoegd
- De periode 's nachts L_{night} , van 23 tot 7 u.; er wordt een strafcorrectie van 10 dB toegevoegd

Leefloon: het leefloon (tot 2002 bestaansminimum genoemd) is een specifieke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. Het gaat om een minimuminkomen dat het OCMW toekent aan personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en niet in staat zijn om deze via andere middelen te verwerven (residuaire recht). De rechthebbende moet ook voldoen aan andere toekenningsvoorwaarden, in termen van werkbaarheid, nationaliteit, woonplaats en leeftijd. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

Levensverwachting: de levensverwachting bij de geboorte is het aantal jaren dat een kind geboren in een bepaald jaar, mag verwachten te leven indien hij of zij in de loop van zijn of haar leven dezelfde leeftijdsspecifieke sterfterisico's zou lopen als deze gemeten in dat welbepaalde jaar. De levensverwachting is in die zin geen voorspelling maar karakteriseert alleen op een synthetische manier de vastgestelde leeftijdsspecifieke sterftcijfers van de bestudeerde periode.

Maatschappelijke zetel: vestiging van een bedrijf die zijn officiële wettelijke adres vormt.

Mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen:

- **Inkomen na belastingen:** het belastbaar inkomen na aftrek van de verschuldigde belasting. Het staat dichterbij het belastbaar inkomen bij de begrippen besteedbaar inkomen, levensstandaard en koopkracht.

- **Equivalent inkomen per inwoner:** elke inwoner krijgt een inkomen toegewezen dat identiek is aan dat van alle leden van zijn of haar huishouden. Dit inkomen wordt berekend door het totale inkomen van het huishouden te delen door zijn equivalente grootte. De equivalente grootte wordt verkregen met behulp van een equivalentieschaal die elk lid van het huishouden een ander gewicht geeft om rekening te houden met de schaalvoordelen van het samenwonen.

- **Mediaan inkomen:** dit is het inkomen in het midden van de verdeling wanneer mensen op basis van hun inkomen in oplopende volgorde worden gerangschikt. De mediaan is minder gevoelig voor extreme waarden dan het rekenkundig gemiddelde.

Voor meer informatie zie de methodologie op de website van het BISA: <https://bisa.brussels/themas/inkomens-en-uitgaven-van-de-huishoudens/fiscale-statistiek-van-de-inkomens>

Migratiesaldo van bedrijven: verschil tussen het aantal bedrijven (in de zin van de [maatschappelijke zetel](#)) dat zich in een gemeente komt vestigen en het aantal bedrijven dat de gemeente heeft verlaten in de loop van een geanalyseerde periode.

Modulair onderwijs: Modulair onderwijs is een onderwijsvorm waarbij het vak wordt opgedeeld in cursussen of modules die afzonderlijk kunnen worden gevolgd en waarvoor telkens een 'deelcertificaat' wordt uitgereikt. Wie alle modules van de opleiding met succes afrondt, ontvangt een diploma.

Mortinataliteit: mortinataliteit of foetale strefte betreft het aantal overlijdens voor of tijdens de bevalling wanneer er 22 zwangerschapsweken overschreden zijn of de foetus 500 gram of meer weegt, per 1.000 geboorten (levend- en doodgeborenen)

Niet-werkende werkzoekende (NWWZ): personen zonder betaalde arbeid, ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke tewerkstellingsdienst (Actiris in het Brussels Gewest).

NO₂-concentratie: dit is de massa NO₂ (in microgram, µg) gemeten per volume-eenheid lucht (in kubieke meter, m³). Het is dus geen maatstaf voor lokale gasemissies, wel voor de lokale aanwezigheid van dit gas, ongeacht de herkomst ervan.

Officiële bevolking: alle personen die wettelijk ingeschreven zijn bij hun gemeentelijke administratie, met uitzondering van de asielzoekers.

OKAN (Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen): opvangonderwijs voor anderstalige kinderen in het Nederlandstalig onderwijs. Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers is bedoeld voor leerlingen die niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit hebben, die in België aankomen en die het Nederlands onvoldoende beheersen. Het onthaalonderwijs stelt deze leerlingen in staat om zo snel mogelijk Nederlands te leren. Voor meer informatie: www.onderwijsinbrussel.be

Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT): om de financiële toegang van personen met een laag inkomen tot de gezondheidszorg te verbeteren, krijgen verschillende categorieën personen (alsook hun personen ten laste) een verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en dus een daling van het remgeld. Sinds januari 2014 zijn er drie voorwaarden die elk recht kunnen geven op de verhoogde tegemoetkoming: (1) recht hebben op bepaalde uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon, IGO, tegemoetkoming voor personen met een handicap, verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap); (2) het statuut van wees of niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV); (3) een laag inkomen. Voor de eerste twee categorieën wordt het recht op de verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend voor de gerechtigde en zijn personen ten laste. Personen met een laag inkomen, die niet automatisch recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming, kunnen een aanvraag indienen en het recht wordt al dan niet toegekend op basis van een onderzoek van de inkomens van het huishouden.

Schoolbevolking: populatie van leerlingen die regelmatig op een school zijn ingeschreven. De schoolbevolking kan om een aantal redenen verschillen van de officiële bevolking op dezelfde leeftijden: kinderen zonder verblijfsvergunning kunnen ingeschreven zijn in een school, zelfs als ze niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, sommige kinderen volgen thuisonderwijs, enz.

Standaardisering (voor leeftijd): Gezondheidsparameters hangen sterk samen met leeftijd. Door te standaardiseren voor leeftijd wordt rekening gehouden met de verschillen in leeftijdsstructuur tussen het Gewest en een bepaalde gemeente, wat vergelijkingen mogelijk maakt. Dit wordt verwezenlijkt door de waargenomen respectieve cijfers per leeftijdscategorie toe te passen op een standaardpopulatie. Deze gestandaardiseerde cijfers wijken dus af van de “ware” cijfers en worden alleen gebruikt om abstractie te maken van de leeftijdsverschillen in de te vergelijken populaties.

Statistische formulieren voor geboorten en overlijden: de geboorte- en sterftestatistieken kunnen aan de hand van twee bronnen worden opgesteld: het rijksregister (officiële bevolking) en de statistische formulieren voor geboorten en overlijden. Deze laatste bron omvat alle geboorten en overlijdens, ook deze bij de personen die niet ingeschreven zijn in het rijksregister, maar die in de gemeente wonen. Het aantal geboorten en overlijdens dat via de formulieren wordt geteld, is meestal hoger dan het aantal geboorten en overlijdens via het rijksregister. Voor meer informatie: www.vivalis.brussels

Statistische sectoren: de statistische sectoren vertegenwoordigen de kleinste administratieve eenheid en zijn het resultaat van de onderverdeling van het grondgebied door Statbel, op basis van structurele kenmerken van sociale, economische, stedenbouwkundige en morfologische aard.

Totaal vruchtbaarheidscijfer: deze indicator is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in een jaar/periode. Hij kan worden geïnterpreteerd als het gemiddelde aantal kinderen dat een vrouw zou hebben als ze gedurende haar hele vruchtbare leven de vruchtbaarheidsomstandigheden zou ervaren die in dat jaar of in die periode zijn waargenomen.

Tweede kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De tweede kroon van het Brussels Gewest omvat de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze tweede kroon werd verstedelijkt na de [eerste kroon](#) en bereikte de grenzen van het Brussels Gewest rond 1960.

Vestigingseenheden: Onder vestigingseenheid verstaat men een plaats die men, geografisch gezien, kan identificeren door een adres waar ten minste één activiteit van de onderneming wordt uitgeoefend of van waaruit de activiteit wordt uitgeoefend. Dit kan een werkplaats zijn, een magazijn, een verkooppunt, een kantoor, een directie, een zetel, een agentschap of een filiaal.

Wachtregister: register dat in 1994 in elke gemeente werd gecreëerd en gecentraliseerd op het niveau van het Rijksregister, waarin de registratie wordt bijgehouden van personen die verklaren vluchteling te zijn of die erkenning van het vluchtelingenstatuut aanvragen.

Werkgelegenheidsgraad: percentage van de werkende beroepsbevolking (met een job) in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Werkloosheidsgraad: percentage van de werkloze bevolking (niet-werkende beroepsbevolking) in de [beroepsbevolking](#).

Wijken: de wijken van het Brussels Gewest die in deze publicatie worden gebruikt, zijn deze van de Wijkmonitoring. Een wijk is een som van [statistische sectoren](#), aan elkaar grenzend, gegroepeerd in functie van hun sociaaldemografische en fysieke kenmerken. Voor meer informatie: <https://wijkmonitoring.brussels/>

Zware diensten voor bedrijven (G-46 & H): deze sector omvat de groothandel (met uitzondering van motorvoertuigen en motorfietsen) en de sector vervoer en opslag.

ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

Actiris	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling	OESO	Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling
IMA	Intermutualistisch Agentschap	OKAN	Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
RVT	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming voor de verzekering voor geneeskundige verzorging	RVA	Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
dB	Decibel	WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden	GPB	Gewestelijk Bestemmingsplan
ELL	Equivalent leefloon	RR	Rijksregister
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions	LL	Leefloon
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen	BGHM	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij
HORECA	Activiteitstak die alle hotels en eet- en drinkgelegenheden (restaurants en cafés) omvat	FOD	Federale Overheidsdienst
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse	SPP	Federale openbare programmadienst
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering	GOB	Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
PB	Personenbelasting	btw	Belasting op de toegevoegde waarde
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling	EU	Europese Unie
		ULB	Université libre de Bruxelles
		VUB	Vrije Universiteit Brussel
		WSE	Steunpunt Werk en Sociale Economie

MEER WETEN

Wijkmonitoring van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

<https://wijkmonitoring.brussels>

Brussels Instituut voor
Statistiek en Analyse

www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
van Brussel-Hoofdstad

www.vivalis.brussels

BIBLIOGRAFIE

Andrieux J., Eggen M., Bouland C., Stand van zaken van de verbanden tussen milieu en gezondheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Centre de Recherche en Santé Environnementale et Santé au Travail (École de Santé Publique, Université libre de Bruxelles), Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. 2020.

Avalosse H., Maron L., Lona M., *et al.* (2019), Ongelijkheid in gezondheid, InterMutualistisch Agentschap (IMA), Brussel

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), Welke ondernemingen vestigen zich in of verlaten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest? Focus nr. 55

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), De gevolgen van de migratie van Belgische ondernemingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Focus nr.54

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Hermia J.-P. en Treutens P.-P. (2021), Recente evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau, Focus nr 41

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Ermans T. (2019), Brusselse huishoudens en de auto, Focus nr 32

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2016), Zoom op de gemeenten: Sint-Agatha-Berchem.

Hub.brussels, ULB & Perspective.brussels. 2019. De Brusselse handel in cijfers: analyse van het ruimtelijk koopgedrag van de Brusselse huishoudens. Brussels: Hub.brussels. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/article_4_-_vf_-_nl.pdf

Jaumain S. (Dir.) (2008), La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique, Bruxelles, Editions Racine, 624 p.

Leefmilieu.brussels (2022), Kwaliteit van de buitenlucht: stand van zaken. Concentratie van stikstofdioxide (NO₂): <https://leefmilieu.brussels/burgers/tools-en-data/het-milieu-stand-van-zaken/kwaliteit-van-de-buitenlucht-stand-van-zaken>. Geraadpleegd op 12-12-2022.

May X., Ermans T. en Hooftman N. (2019), "Bedrijfswagens: diagnostiek en uitdagingen van een fiscaal regime", Brussels Studies, Synthesenota's, n° 133. URL: <https://journals.openedition.org/brussels/2366?lang=nl>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020). 'Overmatige schuldenlast in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolg en verzwarende factor van armoedesituaties: presentatie en analyse van de gegevens van vier schuldbemiddelingsdiensten en van de Centrale voor kredieten aan particulieren'. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019), Dossier 2019/2 – Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2017) Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest, Thematisch katern van het Armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2016, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: Brussel.

Parking.Brussels (2020), Autodelen - Evaluatierapport van de gewestelijke spreiding, 16 p.

Perspective.brussels (2021), Monitoring van de publieke woonprojecten in Brussel nr 5, 43 p.

Roberfroid D., Dauvrin M., Keygnaert I., Desomer A., Kerstens B., Camberlin C., Gysen J., Lorant V., Derluyn I. (2015), Welke gezondheidszorg voor personen zonder wettig verblijf? Health Services Research (HSR). Brussel: Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE). KCE Reports 257Bs. D/2015/10.273/109.

Rygaert X., Vaes B., Vanoverloop J. *et al.* (2021), Chronische ziekten bij mensen met een statuut chronische aandoening: lessen uit een koppeling tussen gegevens van Intego en het InterMutualistisch Agentschap, IMA, Brussel.

Van der Heyden J., Nguyen D., Renard F., Scohy A., Demarest S., Drieskens S., Gisle L. Belgisch gezondheidsonderzoek 2018. Brussel, België: Sciensano; Rapportnummer: 2019/14.440/89.

Zoom op de gemeenten: Sint-Agatha-Berchem

De publicatie 'Zoom op de gemeenten' van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad verzamelt en analyseert demografische, socio-economische, welzijns- en gezondheidsindicatoren van de bevolking voor elk van de 19 Brusselse gemeenten. Deze publicatie dient als beleidsondersteunend instrument en geeft het werkveld inzage in de kenmerken van de bevolking waarmee en het grondgebied waarop ze werken.

www.bisa.brussels
www.vivalis.brussels